

**Zavod za javno zdravlje
Ćuprija "Pomoravlje"
u Ćupriji**

**Centar za analizu, planiranje
i organizaciju zdravstvene zaštite
biostatistiku i informatiku u zdravstvu**

**ANALIZA ZDRAVSTVENOG STANJA
STANOVNIŠTVA POMORAVSKOG OKRUGA
ZA 2019. GODINU SA POREĐENJEM
ODREĐENIH POKAZATELJA ZA ZADNJIH PET
GODINA**

Ćuprija, 2020.

UVODNE NAPOMENE

Zdravlje i zdravstveno stanje stanovništva predstavljaju indikatore razvoja jednog društva i preduslov njegovog daljeg napretka. Procena zdravstvenog stanja stanovništva je sociomedicinska procedura za dobijanje objektivne slike zdravstvenog stanja celokupnog stanovništva ili pojedinih populacionih grupa na jednoj teritoriji. Analiza zdravstvenog stanja stanovništva ima više ciljeva:

1. Daje sliku zdravstvenog stanja stanovništva u posmatranom periodu;
2. Omogućava vremensko praćenje zdravstvenog stanja i komparaciju;
3. Utvrđuje zdravstvene potrebe;
4. Stvara osnovu za planiranje mera zdravstvene zaštite;
5. Omogućava evaluaciju efekata postignutih primenom mera zdravstvene zaštite.

Merenje zdravstvenog stanja vrši se uz pomoć većeg broja indikatora i uz prisustvo više indirektnih podataka dobijamo globalnu sliku zdravstvenog stanja odabrane populacije. Za merenje se najčešće koriste klasični pokazatelji:

1. vitalno-demografski podaci,
2. pokazatelji morbiditeta i mortaliteta,
3. pokazatelji stanja čovekove okoline,
4. pokazatelji rada i korišćenja zdravstvene službe.

U analizi zdravstvenog stanja stanovništva Pomoravskog okruga za 2015.godinu, korišćeni su demografski podaci Republičkog zavoda za statistiku i podaci redovne zdravstvene statistike zdravstvenih ustanova Pomoravskog okruga koje prikuplja i obrađuje Zavod za javno zdravlje u Čupriji. Ocena stanja životne sredine izvršena je na osnovu analiza parametara koje Zavod redovno prati.

Analiza sadrži podatke za šest opština Pomoravskog okruga koji se odnose na osnovne podatke o okrugu, demografske, socioekonomske pokazatelje, morbiditet i mortalitet, neke podatke o životnoj sredini, imunizaciji stanovništva, kadrovima, radu i korišćenju primarne zdravstvene zaštite i stacionarnih zdravstvenih ustanova.

1.VITALNO-DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE POMORAVSKOG OKRUGA

1.1 Teritorija okruga , brojno stanje i gustina naseljenosti

Pomoravski okrug se prostire na površini od 2615 km² sa 190 naseljem, 197.361 stanovnika po procenjenim rezultatima broja stanovnika za 2019. godinu i prosečnom gustinom naseljenosti od 75,5 stanovnika po km².

Pomoravskom okrugu pripada šest opština Despotovac, Jagodina, Paraćin, Rekovac, Svilajnac i Čuprija. Najveću površinu ima opština Despotovac, a najveći broj stanovnika opština Jagodina, koja ima i najveći broj naselja, najveću gustinu naseljenosti i sedište je okruga.

Tabela br. 1 Opštine Pomoravskog okruga sa brojem naselja i gustinom naseljenosti u 2019. god.

R.b	Opštine	broj naselja	Procenjeni broj stanovnika	Površina u km ²	Prosečna gustina naseljenosti
1	Despotovac	33	20226	623	32,5
2	Jagodina	52	68926	470	146,6
3	Paraćin	35	50262	542	92,7
4	Rekovac	32	9037	366	24,7
5	Svilajnac	22	21087	326	64,7
6	Čuprija	16	27823	288	96,6
Pomoravski okrug		190	197361	2615	75,5

U periodu između dva popisa, 2002. i 2011. godine (tabela 2) stanovništvo Pomoravskog okruga smanjeno je za 12.899 lica odnosno 5,7%. Dakle, na teritoriji okruga postoji tendencija depopulacije koja je najviše izražena u opštinama Rekovac 18,4%, gde dominira staro stanovništvo, Despotovac 9,4%, Čuprija 8,7%, Svilajnac 7,7%, koje imaju veliku migraciju stanovništva u inostranstvo , dok se u Jagodini registruje rast broja stanovnika za 1,4% između dva popisa iz 2002. i 2011. god..

Procenjeni broj stanovnika u 2019. godini ukazuje na dalji pad broja stanovnika na celom području okruga za 8% u odnosu na prethodni zvanični popis.

Tabela br. 2 Broj stanovnika Pomoravskog okruga u 2019. god. u odnosu na popise iz 2002.god. i 2011.

red. br.	Opština	2002	2011	Index 11/02	2019	Index 18/11	Index 18/02
1	Despotovac	25611	23191	0,906	20226	0,872	0,790
2	Jagodina	70894	71852	1,014	68926	0,959	0,972
3	Paraćin	58301	54242	0,930	50262	0,927	0,862
4	Rekovac	13551	11055	0,816	9037	0,817	0,667
5	Svilajnac	25511	23551	0,923	21087	0,895	0,827
6	Čuprija	33567	30645	0,913	27823	0,908	0,829
Pomoravski okrug		227435	214536	0,943	197361	0,920	0,868

1.2 Struktura stanovništva

U strukturi stanovništva, prikazuje se i polna i starosna struktura stanovništva. Odnos broja muškaraca i žena određen je biološkim i socijalnim faktorima. Polna struktura nema direktnog značaja za zdravstveno stanje stanovništva, ali je značajna za izračunavanje nekih stopa i za određivanje specifičnog morbiditeta i mortaliteta. Ona zavisi od polne strukture živorođenih i umrlih, migracionih kretanja i dejstva izvesnih spoljnih faktora.

Tabela br. 3 Stanovništvo Pomoravskog okruga prema polu u 2019. godini prema proceni Zavoda za statistiku

Opština	Broj stanovnika	Broj muškaraca	% muškaraca	Broj žena	% žena	Broj žena fertilnog perioda(2019.god)	% žena fertilnog perioda
Despotovac	20226	9964	49,3	10262	50,7	4013	39,1
Jagodina	68926	33402	48,5	35524	51,5	14921	42,0
Paraćin	50262	24459	48,7	25803	51,3	10516	40,7
Rekovac	9037	4525	50,1	4512	49,9	1503	33,3
Svilajnac	21087	10096	47,9	10991	52,1	4324	39,3
Ćuprija	27823	13534	48,6	14298	51,4	5641	39,5
Pomoravski okrug	197361	95980	48,6	101381	51,4	40918	40,4

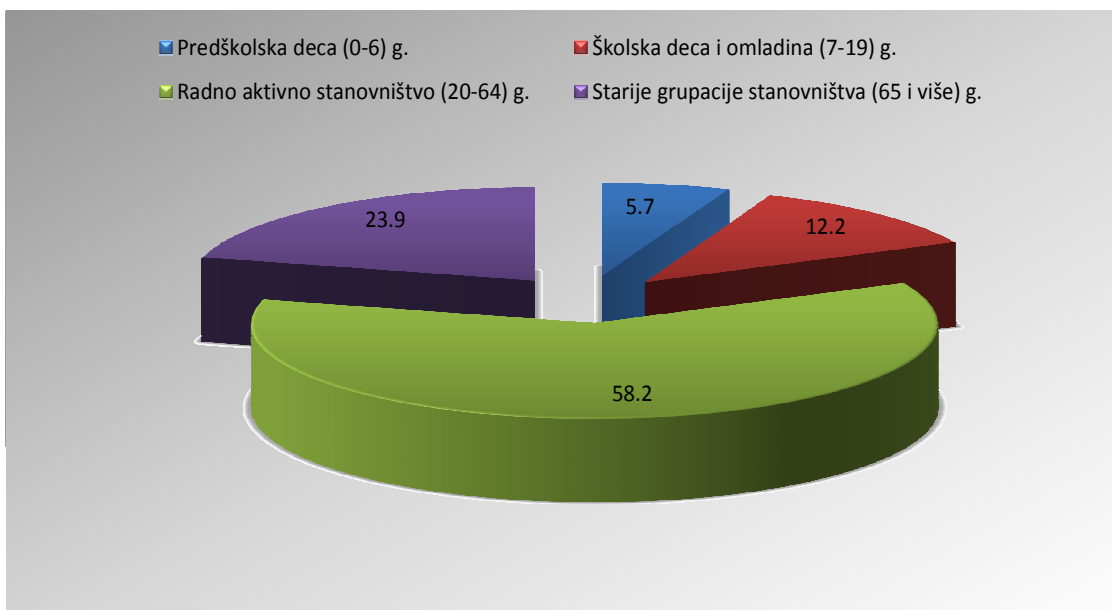
Iz tabele br. 3 se vidi da je udeo stanovnika ženskog pola nešto veći, 51,4% što je pokazatelj bolje socioekonomske razvijenosti i nivoa zdravstvene zaštite. Od ukupnog broja stanovništva ženskog pola 40,4% pripada ženama fertilnog perioda.

Na starosnu strukturu stanovništva utiče prirodno kretanje (rađanje i umiranje), ali i mehaničko kretanje stanovništva, migracije. Poznavanje starosne strukture stanovništva daje nam sliku starosti populacije u celini na osnovu koje se određuju prioritetni zdravstveni problemi i planira zdravstvena zaštita.

Tabela br. 4 Broj i procentualno učešće pojedinih kategorija stanovnika Pomoravskog okruga prema proceni Republičkog zavoda za statistiku 2019. godine

Opština	deca 0-6	%	skolska deca 7-19	%	radnoaktivno 20-64	%	odrasli 65+	%
Despotovac	996	4,92	2251	11,13	11570	57,20	5409	26,74
Jagodina	4372	6,34	8837	12,82	40570	58,86	15147	21,96
Paraćin	3056	6,08	6339	12,62	29635	58,96	11232	22,35
Rekovac	277	3,03	885	9,79	4774	52,83	3101	34,31
Svilajnac	1076	5,10	2483	11,77	11922	56,54	5606	26,59
Ćuprija	1509	5,42	3251	11,68	16332	58,70	6731	24,19
Pomoravski okrug	11286	5,72	24046	12,18	114803	58,17	47226	23,93

Grafikon br. 1 Procentualna struktura pojedinih kategorija stanovništva

Iz navedenih podataka o starosnoj strukturi stanovništva može se uočiti da stanovništvo Pomoravskog okruga spada u **grupu vrlo starog stanovništva**, s obzirom da je udeo stanovnika starijih od 65 godina 23,9 %. Taj udeo je najmanji u opštini Jagodina 22%, a najveći u opštini Rekovac čak 34,3%. **Indeks starenja** je takođe visok 176,5 za okrug što pokazuje da postoji proces izraženog starenja stanovništva obzirom da je vrednost veća od 40, a koja se smatra granicom od koje počinje da se tretira starim stanovništvom.

1.2 Vitalne karakteristike Pomoravskog okruga u 2019. godini

Stanovništvo, kao dinamična pojava se stalno menja, kreće. Prirodno kretanje stanovništva podrazumeva promene u ukupnom broju stanovnika kao posledica rađanja (natalitet) i umiranja (mortalitet). Broj rođenih je pozitivna, a broj umrlih negativna komponenta kretanja stanovništva.

Vitalni pokazatelji za 2019. godinu po opštinama i na nivou Pomoravskog okruga, kao i podaci o ukupnom broju stanovnika su na osnovu poslednje procene ,dobijeni iz Zavoda za statistiku republike Srbije za 2019. godinu.

Tabela br. 5 Vitalni pokazatelji stanovništva Pomoravskog okruga u 2019. god.

R.Br.	OPŠTINE	Procenjeni br. stanovnika u 30.06.2019. god.	Živorodeni		UMRLI								stopa smrtnosti odojčadi	stopa prirodnog priraštaja	MRTVOROĐENI	
					ukupno		umrla odojčad									
					broj	stopa nataliteta	broj	stopa mortaliteta	broj	%	broj	%				
1	DESPOTOVAC	20226	120	5.9	440	21.8	1	0.2	1	0.2		0.0	8.3	-15.8		0.0
2	JAGODINA	68926	554	8.0	1108	16.1	3	0.3	2	0.2		0.0	5.4	-8.0	2	3.6
3	PARAĆIN	50262	328	6.5	824	16.4	3	0.4	1	0.1		0.0	9.1	-9.9		0.0
4	REKOVAC	9037	43	4.8	224	24.8		0.0		0.0		0.0	0.0	-20.0		0.0
5	SVILAJNAC	21087	122	5.8	412	19.5	2	0.5	1	0.2		0.0	16.4	-13.8	1	8.2
6	ĆUPRIJA	27823	183	6.6	503	18.1		0.0		0.0		0.0	0.0	-11.5	3	16.4
POMORAVSKI OKRUG		197361	1350	6.8	3511	17.8	9	0.3	5	0.4	0	0.0	6.7	-10.9	6	4.4

Broj živorođenih u Pomoravskom okrugu je u stalnom padu, kako u apsolutnim vrednostima tako i u stopama, u svim opštinama. Prema SZO faza nepovoljnog nataliteta je

stopa ispod 12%. U 2019. godini **stopa nataliteta** za okrug je **6,8** pri čemu je najniža u Rekovcu **4,8** a najviša u Jagodini **8,0**.

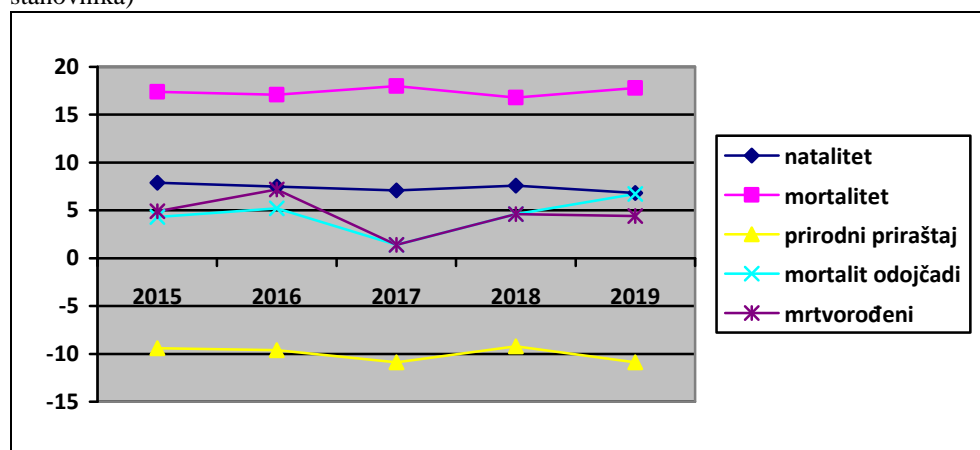
Mortalitet, umiranje, je negativna vitalna komponenta i od velikog je značaja u oceni zdravstvenog stanja stanovništva. Opšta stopa mortaliteta, odnosno ukupan broj umrlih u Pomoravskom okrugu je visok i u stalnom je porastu, vezano za sve izraženije starenje stanovništva. Prosečna stopa za okrug je **17,8**, a najvišu stopu ima opština Rekovac **24,8** i to je opština sa najstarijom populacijom.

Mortalitet odojčadi je jedan od najbitnijih indikatora socioekonomskih prilika i funkcionisanja zdravstvene zaštite žena i dece. Stope smrtnosti odojčadi su niske već duži vremenski period u okrugu, u 2019. godini je bilo 5 evidentirana slučaja sa stopom od **6,7**, a tolerantna granica za Evropu je do 20.

Stopa mrtvorodenih odnosno mortinataliteta u okrugu je takođe niska **4,4** jer postoji odgovarajuća i dobro razvijena zdravstvena zaštita trudnica, dok se komplikovane trudnoće tretiraju u visoko specijalizovanim ustanovama tercijalnog nivoa zdravstvene zaštite.

Prirodni priraštaj predstavlja razliku između apsolutnog broja živorođenih i umrlih na jednoj teritoriji. Izražava se stopom na 1000 stanovnika i za teritoriju okruga za 2019. godinu iznosi **-10,9** pa se može govoriti o velikoj biološkoj regresiji stanovništva, jer još od sredine osamdesetih godina prirodni priraštaj ima negativnu vrednost.

Grafikon br. 2 Vitalni pokazatelji stanovništva Pomoravskog okruga u periodu od 2015-2019 (stope na 1000 stanovnika)

Posmatrajući petogodišnji period zapažaju se relativno konstantne stope vitalnih pokazatelja, osim kod stope mortaliteta odojčadi koja beleži najviše varijacija.

2. SOCIOEKONOMSKI POKAZATELJI OKRUGA

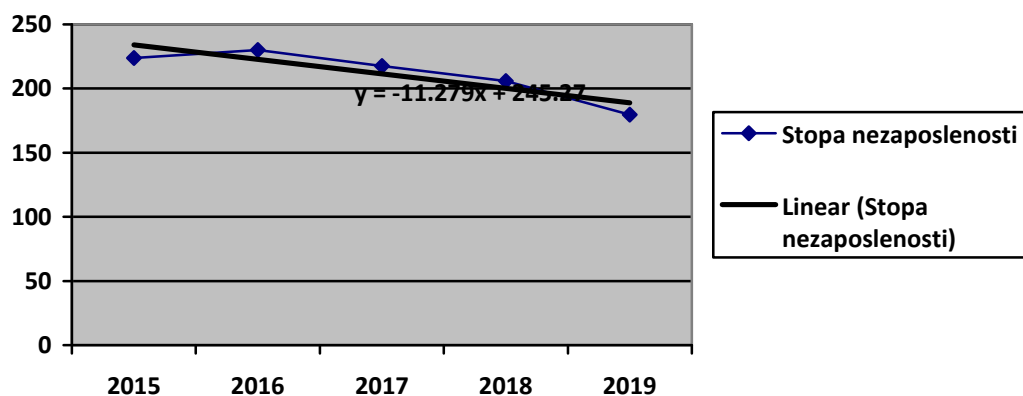
Nezaposlenost je važan socioekonomski pokazatelj stanja stanovništva određene teritorije. Iz Nacionalne službe za zapošljavanje Pomoravskog okruga dobijeni su podaci o nezaposlenim licima u 2019. godini. Ukupno je bilo nezaposlenih **22.441** lica, što je za **8,5%** manje u odnosu na prethodnu godinu. Posmatrajući polnu strukturu nezaposlenih, zapaža se nešto veći broj žena (53,9%) u odnosu na muškarce. **Stopa nezaposlenosti je 179,6 na 1000 stanovnika**. Po stepenu stručne spreme, najviše je nekvalifikovanih (33,9%), zatim sa četvrtim stepenom (30,1%), pa onda sa trećim stepenom (23,1%). Sa visokom stručnom spremom je bilo 1335 nezaposlenih lica što izraženo u procentima iznosi 5,9%. U odnosu na prethodnu godinu, beleži se neznatni pad nezaposlenih ove kategorije za 0,3% što predstavlja novih 42 nezaposlenih lica manje sa diplomom fakulteta. Posmatrajući starosnu strukturu

nezaposlenih, evidentno je da ih je najviše od 55 do 59 godine (2806 lica), zatim od 50 do 54 godine (2674) i 40 do 44 (2654).

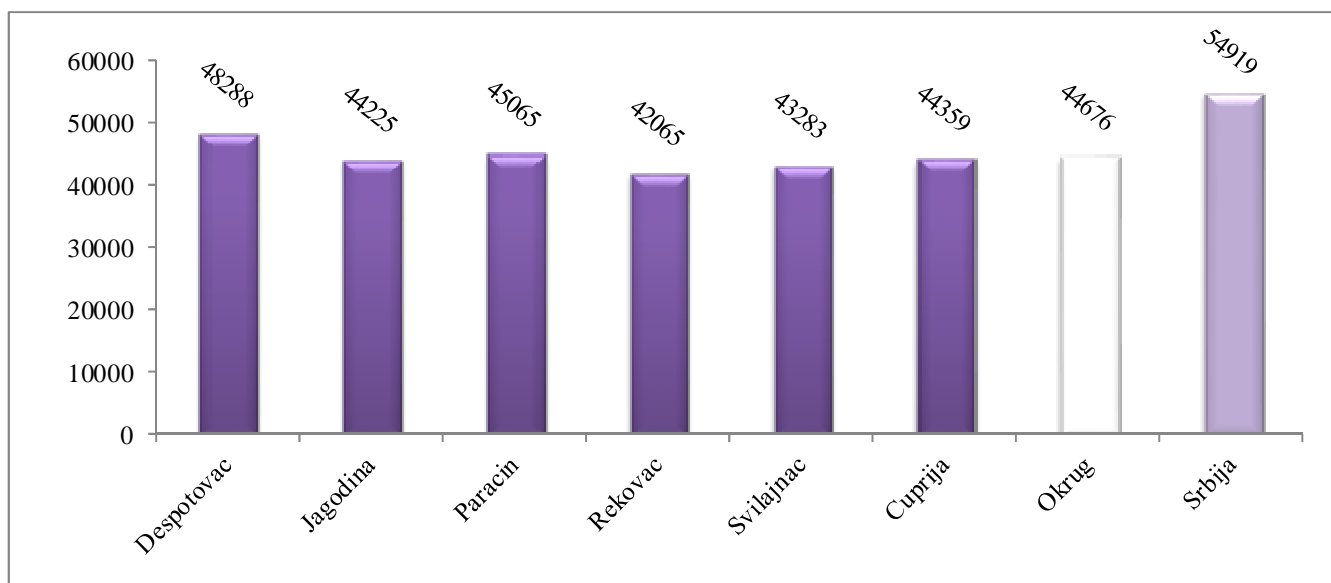
Tabela br.6 Broj i stopa nezaposlenih u Pomoravskom okrugu po opstinama ukupno i sa VSS u 2019.

red. br.	Opština	Br. radno aktivnog stanovništva 19-64 god.	Ukupan broj nezaposlenih	Stopa nezaposlenih	Broj nezaposlenih sa VSS	Stopa nezaposlenih sa VSS	% nezaposlenih sa VSS
1	Despotovac	12586	1650	131,1	87	6,9	5,3
2	Jagodina	44135	8588	196,6	559	12,7	6,5
3	Paraćin	32259	6785	210,3	381	11,8	5,6
4	Rekovac	5162	1221	236,5	26	5,0	2,1
5	Svilajnac	13056	1440	110,3	108	8,3	7,5
6	Ćuprija	17718	2757	155,6	174	9,8	6,3
Pomoravski okrug		124916	22441	179,6	1335	10,7	5,9

Grafikon br.3 Stopa nezaposlenih na 1000 radnoaktivnog stanovništva u Pomoravskom okrugu

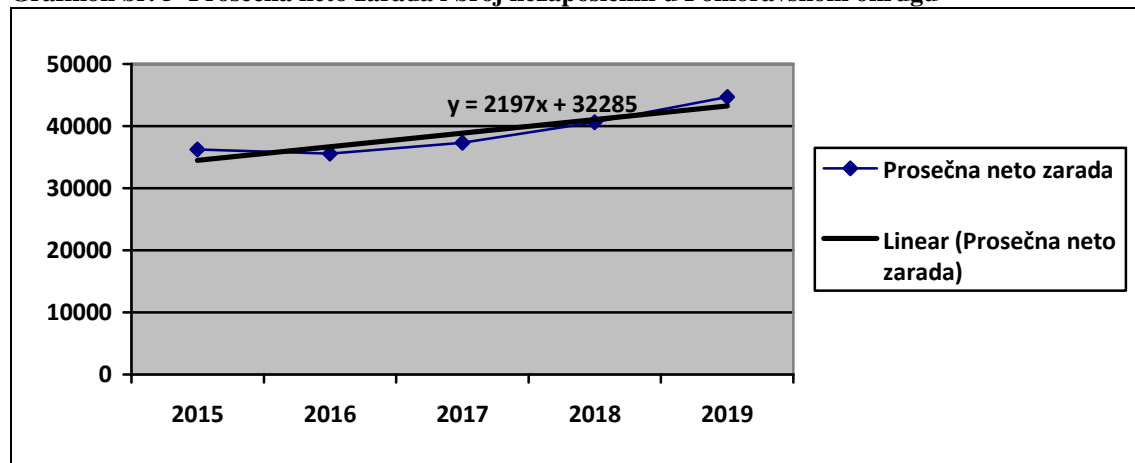

Grafikon br. 4 Prosečna neto zarada u 2019. godin

Prosečna neto zarada u 2019. godini na teritoriji Pomoravskog okruga bila je **44.676** dinara što je niže u odnosu na prosek Republike Srbije koji je iznosio **54.919** din. Među opštinama najveći prosek ima opština Despotovac 48.288 dinara ,a najniži prosek ima opština Rekovac sa 42.065. dinara. U odnosu na isti period prethodne godine evidentno je povećanje zarada za 10 % na nivou Pomoravskog okruga, a na nivou Srbije 10,6%.

Grafikon br. 5 Prosečna neto zarada i broj nezaposlenih u Pomoravskom okrugu

Prosečna neto zarada ima trend blagog rasta od 2015. do 2019. godine, dok je evidentno da je u 2018.godini zabeležen skok prosečne neto zarade .

3. MORTALITET I MORBIDITET U POMORAVSKOM OKRUGU 2019. GODINI

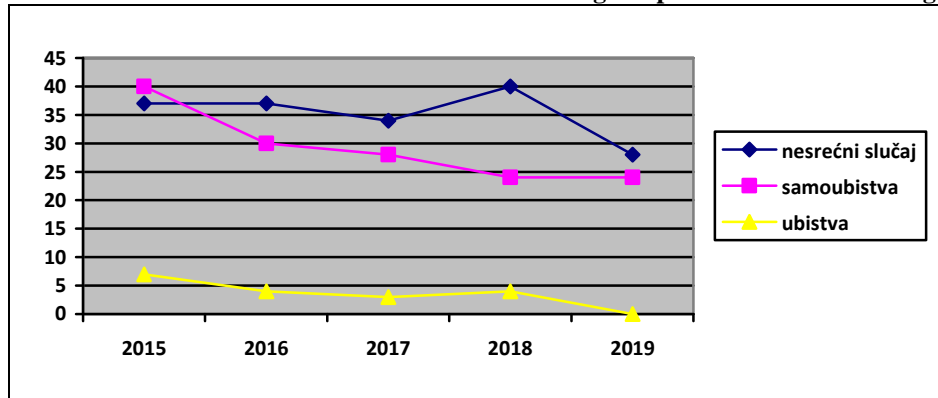
3.1. Mortalitet

Tabelom broj 7. prikazane su osnovne karakteristike mortaliteta stanovništva Pomoravskog okruga u 2019. godini. Prema prispelim potvdama o smrti evidentirano je 3.511 umrle osobe na teritoriji okruga od čega je 3.337 prirodne smrti, 54 nasilnih smrti, a nepoznato je bilo 120 slučajja. Prosečna starost umrlih je 76,3 godina.

Tabela br. 7 Karakteristike mortaliteta stanovništva Pomoravskog okruga u 2019. godini

R.Br.	Opština	prirodna smrt	nasilna smrt					nepoznato	prosečna starost umrlih
			svega	nesrećni slučaj	samoubistvo	ubistvo	ostalo		
1	Despotovac	422	10	7	3			8	76.36
2	Jagodina	1036	18	7	10		1	54	76.2
3	Paracin	788	14	8	5		1	22	75.09
4	Rekovac	213	2	1	1			9	80.03
5	Svilajnac	388	5	2	3			19	77.08
6	Ćuprija	490	5	3	2			8	76.10
Pomoravski okrug		3337	54	28	24		2	120	76.30

Grafikon br. 6 Nasilna smrt u Pomoravskom okrugu u periodu od 2015-2019. god.

Posmatrajući prethodni period zapaža da broj nesrećnih slučajeva, samoubistava i ubistava ima trend opadanja.

Struktura umrlih prema uzroku smrti (po MKB-10 klasifikaciji) prikazana je tabelom br.8

Tabela br. 8 Struktura umrlih u opštinama Pomoravskog okruga prema uzroku smrti za 2019. godinu

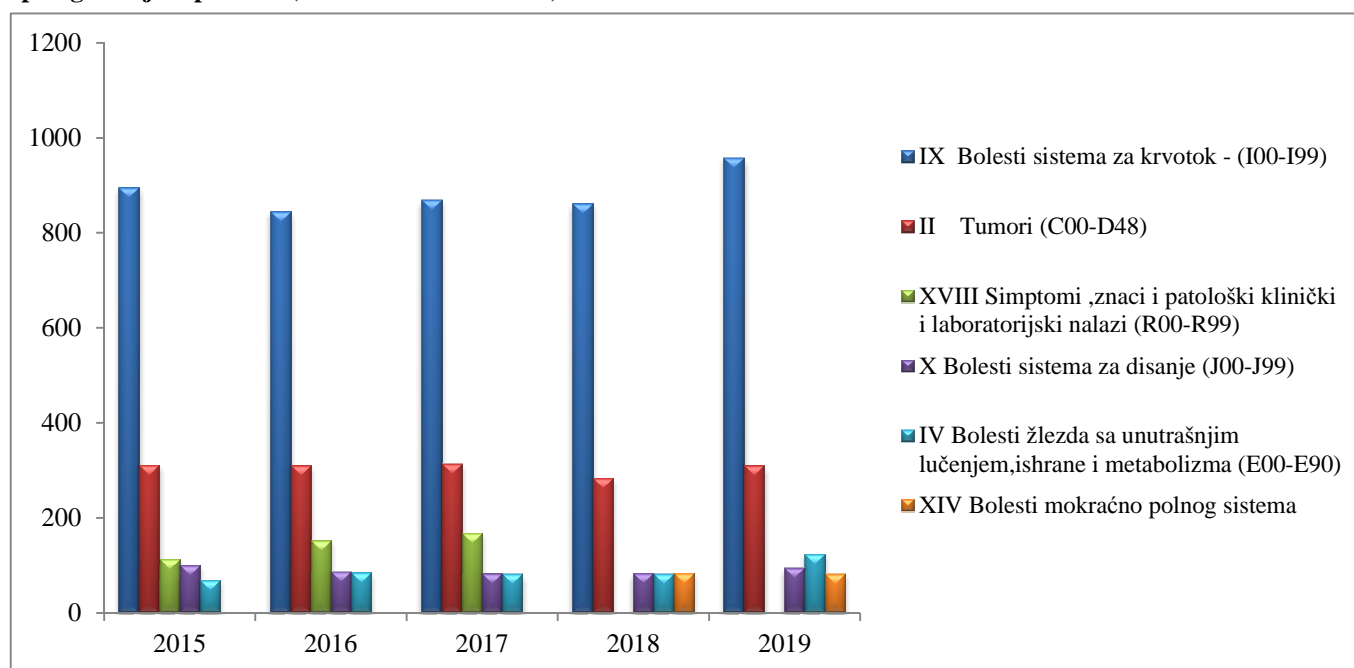
Grupa bolesti	DESPOTOVAC		JAGODINA		PARAĆIN		REKOVAC		SVILAJNAC		ĆUPRIJA		OKRUG	
	Br. umrlih	%	Br. umrlih	%	Br. umrlih	%	Br. umrlih	%	Br. umrlih	%	Br. umrlih	%	Br. umrlih	%
A00-B99	6	1.36	11	0.99	13	1.58		0.00	5	1.21	9	1.79	44	1.25
C00-D48	57	12.95	208	18.77	135	16.38	30	13.39	75	18.20	107	21.27	612	17.43
D50-D89	1	0.23	2	0.18	2	0.24		0.00	1	0.24	1	0.20	7	0.20
E00-E90	45	10.23	54	4.87	65	7.89	7	3.13	43	10.44	30	5.96	244	6.95
F00-F99	3	0.68	6	0.54	1	0.12		0.00	3	0.73	3	0.60	16	0.46
G00-H95	8	1.82	24	2.17	15	1.82	1	0.45	11	2.67	15	2.98	74	2.11
I00-I99	233	52.95	595	53.70	449	54.49	141	62.95	191	46.36	281	55.86	1890	53.83
J00-J99	35	7.95	44	3.97	46	5.58	14	6.25	32	7.77	15	2.98	186	5.30
K00-K93	11	2.50	30	2.71	20	2.43	8	3.57	4	0.97	12	2.39	85	2.42
L00-L99	1	0.23	1	0.09	3	0.36		0.00	2	0.49		0.00	7	0.20
M00-M99		0.00	1	0.09		0.00		0.00		0.00	1	0.20	2	0.06
N00-N99	21	4.77	57	5.14	36	4.37	12	5.36	19	4.61	16	3.18	161	4.59
O00-O99		0.00		0.00		0.00		0.00		0.00		0.00		
P00-P96	1	0.23	3	0.27	3	0.36		0.00	2	0.49		0.00	9	0.26
Q00-Q99		0.00		0.00		0.00		0.00		0.00		0.00		
R00-R99	8	1.82	54	4.87	22	2.67	9	4.02	19	4.61	8	1.59	120	3.42
S00-T98	10	2.27	18	1.62	14	1.70	2	0.89	5	1.21	5	0.99	54	1.54
UKUPNO	440	100.00	1108	100.00	824	100.00	224	100.00	412	100.00	503	100.00	3511	100.00

Vodeći uzroci smrti prema MKB-10 klasifikaciji su bolesti sistema za krvotok sa učešćem od 53,8% u ukupnom broju umrlih i stopom na 100.000 stanovnika od 957,6, zatim tumori sa 17,4% i stopom od 310,1. Bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma sa 7% i stopom 123,6 na 100.000 stanovnika, bolesti sistema za disanje sa 5,3% i stopom 94,2, bolesti mokraćno polnog sistema 4,6% i stopom 81,6, slede i simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (R00-R99) su u strukturi sa 3,4% i stopom od 60,8.

Tabela br. 9 Najčešći uzroci smrti u Pomoravskom okrugu u 2019. godini

Grupa po MKB-10	Br.	%	Stopa na 100.000 stanovnika
IX Bolesti sistema za krvotok - (I00-I99)	1890	53.83	957.6
II Tumori (C00-D48)	612	17.43	310.1
IV Bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma (E00-E90)	244	6.95	123.6
XIV Bolesti mokraćno -polnog sistema	186	5.30	94.2
X Bolesti sistema za disanje (J00-J99)	161	4.59	81.6

Grafikon br. 7 -Pet vodećih uzroka smrti u Pomoravskom okrugu -kretanje specifične stope mortaliteta u petogodišnjem periodu (na 100.000 stanovnika).

Posmatrajući protekli petogodišnji period zapaža se da su 5 vodećih uzroka smrti uglavnom konstantni svake godine . Konstantno najveću stopu imaju kardiovaskularne bolesti i tumori, dok ostala 3 najčešća uzroka smrti menjaju redosled učestalosti, ali su uvek u prvih 5 uzroka smrti. Najkonstantniju stopu imaju KVB sa vrhom u 2019. godini, a najmanjim iznosom u 2016. Najveća stopa umiranja od tumora bila je 2015- 2017. godini, a najmanja u 2018. godini. Smrtnost od bolesti sistema za disanje ima najveću stopu 2015. godine. Simptomi ,znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi kao uzrok smrti, beleže najveće vrednosti bstopa u 2016-2017.god. Bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem ,ishrane i metabolizma od 2016.godini beleži konstantne vrednosti I nalazi se na trećem mestu vodećih uzroka smrti, a u 2018. i 2019.godini na petom mestu se nalaze bolesti mokraćno polnog sistema .

3.2. Morbiditet

Morbiditet, oboljevanje, spada u najvažnije indikatore zdravstvenog stanja. Rutinska zdravstvena statistika obezbeđuje informacije o raširenosti pojedinih oboljenja, ali samo u delu stanovništva koji je koristio zdravstvenu zaštitu. To je takozvani registrovani morbiditet koji se može podeliti na vanbolnički i bolnički.

3.2.1 Vanbolnički morbiditet

Osnovne karakteristike vanbolničkog morbiditeta su prikazane kroz registrovana oboljenja u službama primarne zdravstvene zaštite i to službe za zdravstvenu zaštitu dece, školske dece i omladine, službe opšte medicine i službe medicine rada, iz izveštaja o radu navedenih službi.

U službama za zdravstvenu zaštitu dece predškolskog uzrasta na teritoriji Pomoravskog okruga registrovano je u 2019. godini 52.738 oboljenja. Pet najučestalijih grupa bolesti su bolesti sistema za disanje sa učešćem 61,7 % u ukupnom morbiditetu, simptomi, znaci i patološki, klinički i laboratorijski nalazi 10,9%, bolesti kože I potkožnog tkiva sa 5% bolesti sistema za varenje 4,3% i bolesti uva I mastoidnog nastav 3,4%,

Tabela br. 10 Pet najučestalijih grupa bolesti u službama za zdravstvenu zaštitu dece na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini

Grupa	Morbiditetna lista (10 MBK)	Šifra	Br.	%
X	Bolesti sistema za disanje	J00-J99	32531	61,7
XVIII	Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	R00-R99	5750	10,9
XII	Bolesti kože i potkožnog tkiva	L00-L90	2653	5,0
XI	Bolesti sistema za varenje	K00-K93	2277	4,3
VIII	Bolesti uva i bolesti mastoidnog nastavka	H60-H95	1784	3,4
I - XIX	Ukupno	A00 - T98	52738	100,0

U službama za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine na teritoriji Pomoravskog okruga registrovano je u 2019. godini 49.194 oboljenja. Pet najučestalijih grupa bolesti su bolesti sistema za disanje sa učešćem 55,6 % u ukupnom morbiditetu, simptomi, znaci i patološki, klinički i laboratorijski nalazi 13,6%, bolesti sistema za varenje 5,1% , povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora 5,0% i bolesti kože i potkožnog tkiva sa 4,4%

Tabela br.11 Pet najučestalijih grupa bolesti u službama za zaštitu zdravlja školske dece i omladine na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini

Grupa	Morbiditetna lista (10 MBK)	Šifra	Br.	%
X	Bolesti sistema za disanje	J00-J99	27340	55,6
XVIII	Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	R00-R99	6689	13,6
XI	Bolesti sistema za varenje	K00-K93	2490	5,1
XIX	Povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora	S00-T98	2484	5,0
XII	Bolesti kože i potkožnog tkiva	L00-L90	2182	4,4
I - XIX	Ukupno	A00 - T98	49194	100,0

U službama opšte medicine u domovima zdravlja Pomoravskog okruga registrovano je ukupno 227.913 oboljenja. Pet najučestalijih grupa bolesti su bolesti sistema za disanje 18%, bolesti sistema krvotoka sa učešćem od 17,2%, bolesti mišićno-koštanog sistema 10,1%, bolesti mokraćno-polnog sistema 8,8% i bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem 7,4%.

Tabela br.12 Pet najučestalijih grupa bolesti u službama opšte medicine na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini

Grupa	Morbiditetna lista (10 MBK)	Šifra	Br.	%
X	Bolesti sistema za disanje	J00-J99	40952	18,0
IX	Bolesti sistema krvotoka	I00-I99	39284	17,2
XIII	Bolesti mišićno koštanog sistema i vezivnog tkiva	M00-M99	22950	10,1
XIV	Bolesti mokraćno-polnog sistema	N00-N99	19957	8,8
IV	Bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma	E00-E90	16927	7,4
I - XIX	Ukupno	A00 - T98	227913	100,0

Radno aktivno stanovništvo Pomoravskog okruga najčešće je, prema izveštaju **službi medicine rada**, u 2019. godini bolovalo od bolesti sistema za disanje odnosno u 29,1% slučajeva od ukupno registrovanih 27.386 oboljenja. Na drugom mestu su bolesti sistema krvotoka sa 14,8%, zatim bolesti mokraćno polnog sistema 9% , bolesti koštano - mišićnog sistema 7,9% i simptomi i znaci patološki,klinički i laboratorijski 6,1% .

Tabela br. 13 Pet najučestalijih grupa bolesti u službama medicine rada na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini

Grupa	Morbiditetna lista (10 MBK)	Šifra	Br.	%
X	Bolesti sistema za disanje	J00-J99	7977	29,1
IX	Bolesti sistema krvotoka	I00-I99	4051	14,8
XIV	Bolesti mokraćno-polnog sistema	N00-N99	2458	9,0
XIII	Bolesti mišićno-koštanog sistema i vezivnog tkiva	M00-M99	2163	7,9
XVIII	Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski znaci	R00-R99	1675	6,1
I - XIX	Ukupno	A00 - T98	27382	100,0

Tabela br. 14 Pet najučestalijih grupa bolesti u službama za zdravstvenu zaštitu žena na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini

Grupa	Morbiditetna lista (10 MBK)	Šifra	Br.	%
XIV	Bolesti mokraćno-polnog sistema	N00-N99	12453	80,9
XV	Trudnoća, rađanje i babinje	O00-O99	830	5,4
II	Tumori	C00 - D48	747	4,9
XVIII	Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	R00-R99	427	2,8
III	Bolesti krvi i bolesti krvotvorenih organa i poremećaju imuniteta	D50-D89	306	2,0
I - XIX	Ukupno	A00 - T98	15395	100,0

Tabela br. 15 Pet najučestalijih grupa bolesti u službama za hitnu medicinsku pomoć na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini

Grupa	Morbiditetna lista (10 MBK)	Šifra	Br.	%
XVIII	Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	R00-R99	17032	21,4
IX	Bolesti sistema krvotoka	I00-I99	14814	18,6
XIX	Povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora	S00-T98	13144	16,5
X	Bolesti sistema za disanje	J00-J99	7113	8,9
XI	Bolesti sistema za varenje	K00-K93	6025	7,6
I - XIX	Ukupno	A00 - T98	79574	100,0

3.2.2. Morbiditet od zaraznih i hroničnih nezaraznih bolesti

Prema registru za zarazne bolesti Zavoda za javno zdravlje u Čupriji u 2019. godini je na teritoriji Pomoravskog okruga registrovano ukupno 60 obolelih od bolesti koje podležu obaveznom prijavljivanju sa stopom incidence 30,4 na 100.000 stanovnika. U odnosu na prethodnu godinu prijavljeno je manje obolelih od zaraznih bolesti, odnosno stopa je manja za oko 65 na 100.000 stanovnika. Umrlih od zaraznih bolesti je bilo u 2 slučaja (stopa 1,0) kao i prethodne godine. Najveću stopu oboljevanja po opštinama ima Čuprija, a najmanju Svilajnac.

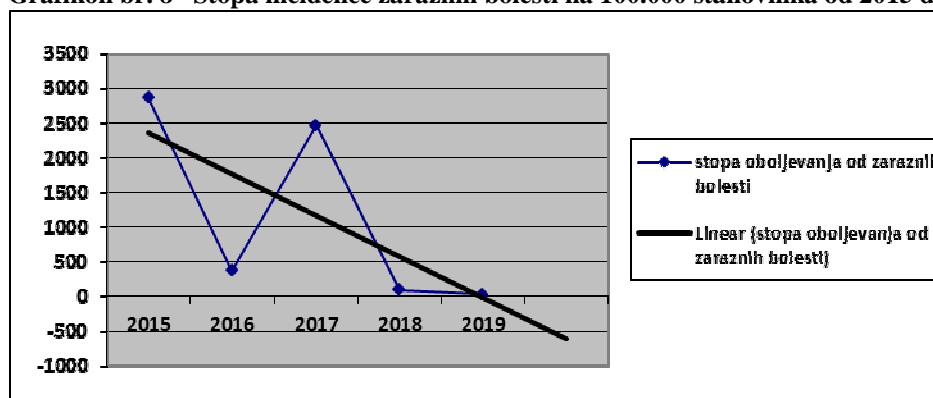
Tabela br. 14 Broj prijavljenih i umrlih slučajeva zaraznih i parazitarne bolesti sa stopama incidencijama 100.000 stanovnika u 2019.god.

O P Š T I N A	AKUTNE ZARAZNE BOLESTI			
	Broj obolelih	Stopa	Broj umrlih	Stopa
DESPOTOVAC	5	24,72	0	0
JAGODINA	17	24,66	1	1,45
PARAČIN	13	25,86	0	0,00
REKOVAC	3	33,20	0	0,00
SVILAJNAC	3	14,23	0	0,00
ČUPRIJA	19	68,29	1	3,59
OKRUG	60	30,40	2	1,01

Broj prijavljenih i umrlih od zaraznih i parazitarne bolesti u 2019.god je znatno manji od prethodnih godina zbog smanjenog broja zaraznih i parazitarne bolesti koje podležu obaveznom prijavljivanju prema **Pravilniku o prijavljivanju zaraznih bolesti i posebnih zdravstvenih pitanja (Službeni glasnik 44/2017.)**. Ukupni broj prijavljenih zaraznih bolesti pokazuje u ovom petogodištu izražen trend opadanja. Najviše je prijavljeno 2015. godine, a najmanje 2019. godine zbog stupanja na snagu novog Pravilnika o prijavljivanju i neredovnog pasivnog prijavljivanja zaraznih bolesti od strane kliničara.

Što se tiče smrtnih ishoda u 2019. godini je bilo 2, u 2018-oj 2, u 2017-oj je bilo 7, u 2016-oj 2 i u 2015-oj 3, što je ukupno 16 smrtnih ishoda za posmatrani period.

Grafikon br. 8 Stopa incidence zaraznih bolesti na 100.000 stanovnika od 2015 do 2019.god.

Najveći broj prijave na teritoriji okruga je Hepatitis chon. C 15 slučajeva ili 25% , Hepatitis chr. B 7 slučajeva i učešćem od 11,7% koliko ima i novozaraženih od Tuberculose ,zatim slede Salmonellosis i Influenca po 6 slučajeva ili 10% i Hepatitis A 5 obolelih ili 8,3%. Morbus HIV prijavljen je kod 3 slučajeva ili 5%. Od zaraznih bolesti umrlo je 2 pacijenta od čega jedan od Influence a jedan od HIVa.

Tabela br. 15 Najučestalije zarazne bolesti na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. god.

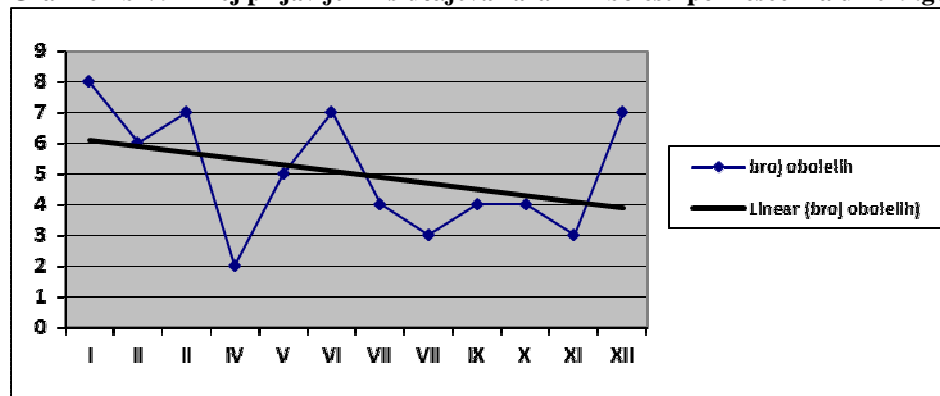
Red. br.	Zarazna bolest	Broj obolelih	%	Broj umrlih	%
1	B18.2 Hepat.chron. C	15	25	0	
2	B18.1 Hepatitis chr.B	7	11,7		
3	A15 Tub.org.resp.per bact.et hist.	7	11,7	0	
4	A02 Salmonellosis	6	10	0	
5	J10 Influenzae ident.	6	10	1	50
6	B15.9 Hepatitis A	5	8,3	0	
7	B20 Morbus HIV	3	5	1	50

U 2018. i 2019. beleži se pad obolevanja od respiratornih zaraznih bolesti, koje čine 56,84% (2018) i 19,40% (2019) od ukupnog broja obolelih na teritoriji Pomoravskog okruga. U ovim godinama dominiraju obolenja sa šiframa B05.9 (2018) i A15 (2019) koje se odnose na morbile i tuberkulozu. Broj obolelih od morbila u 2018. je bio 92 zbog registrovanih epidemija na teritoriji opštine Paraćin i Despotovac. Broj obolelih od tuberkuloze u 2019. je 7.

U 2019. godine u ZZJZ Čuprija pristigli su nedeljni izveštaji iz Domova zdravlja o broju registrovanih obolenja sličnih gripu (OSG). Ukupno je za 52 nedelja primljeno je 312 nedeljnih izveštaja, a prijavljeno je ukupno 15.514 obolela što je 15% manje nego prethodne godine (18.102 obolela).

U 2019. nije registrovana nijedna epidemija na teritoriji Pomoravskog okruga.

Grafikon br. 9 Broj prijavljenih slučajeva zaraznih bolesti po mesecima u 2019.god.

Što se tiče kretanja polno prenosivih bolesti na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini ukupno je registrovano 28 novih slučajeva među kojima je najviše zastupljena hronična infekcija virusom hepatita C 15 obolelih.

Tabela br.16 Kretanje polno prenosivih bolesti po uzrastnoj distribuciji na Pomoravskom okrugu u 2019. godini

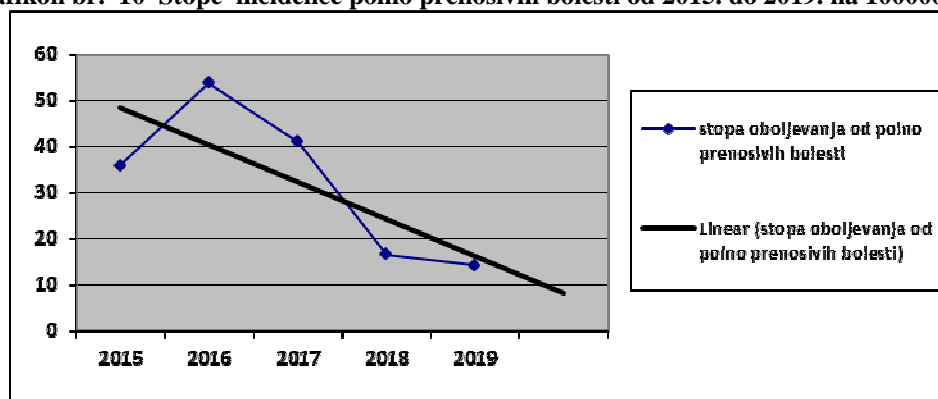
Infekcija ili bolest	<15	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 +	Svega	%	Stopa
Syphilis			1	1				2	3,3	1,01
Gonorrhoea								0		
Morbus HIV			2	1		1		4	6,6	2,02
Infectio sexualis chlamydialis								0		
Hepat.chron. C			1	6	5	2	1	15	25	6,99
Hepatitis chr.B				1	1	3	2	7	11,6	3,26
UKUPNO			4	9	6	6	3	28	46,6	14,18

Polno prenosive bolesti učestvuju u obolevanju od 1,3% (2015) do 46,6% (2019). Ovo visoko učešće polnih bolesti u ukupnom obolevanju u 2019. se objašnjava izuzetno malim brojem obolelih od respiratornih zaraznih bolesti koje su prethodnih godina dominirale do promene Pravilnika. Takođe treba istaći da bi učešće ovih bolesti u obolevanju bilo veće da nemamo subregistraciju hlamidijalnih infekcija u 2018. i 2019. na našoj teritoriji.

Oboleli od HIV infekcije registrovani su u svim godinama posmatranog petogodišnjeg perioda. U 2015. godini registrovana su 3 obolela, u 2016. registrovano je 6 obolelih i 1 nosilac. U 2017. godini registrovane su 3 obolele osobe i 2 nosioca, a registrovana su i dva smrtna ishoda od HIV-a. U 2018. obolelih je bilo 2 i registrovana su 2 nosioca. U 2019. je registrovano 4 obolelih i 1 nosilac sa jednim smrtnim ishodom.

Polno prenosivi hepatitis su približno istog broja u celom posmatranom petogodišnjem periodu. Najveći broj se registruje 2018. godine (29), a najmanji 2015. (14). Više je obolelih od hroničnog Hepatitisa C (45) u odnosu na hronični Hepatitis B (37) u posmatranom periodu.

Grafikon br. 10 Stope incidence polno prenosivih bolesti od 2015. do 2019. na 100000 stanovnika

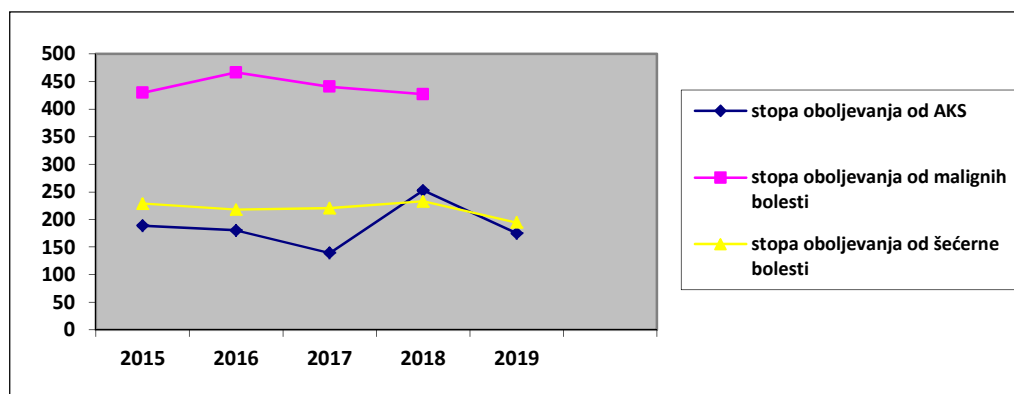

Hronične nezarazne bolesti: bolesti srca i krvnih sudova, maligni tumori, šećerna bolest, opstruktivna bolest pluća, povrede i trovanja. poremećaji mentalnog zdravlja i druge, već decenijama dominiraju u našoj nacionalnoj patologiji. Bolesti srca, krvnih sudova i maligni tumori činili su oko dve trećine svih uzroka smrti tokom 2019. godine. Više od polovine svih smrtnih ishoda (53,8%) bilo je posledica umiranja od bolesti sistema krvotoka, a skoro svaka peta umrla osoba (17,4%) bila je žrtva malignog tumora.

Tabela br. 17 Broj obolelih i umrlih od vodećih hronično nezaraznih bolesti u poslednjih 5 godina

Godina	HRONIČNE NEZARAZNE BOLESTI					
	Akutni sindrom	koronarni	Maligne bolesti		Dijabetes melitus	
	Oboleli	Umrli	Oboleli	Umrli	Oboleli	Umrli
2014	448	67	886	661	455	60
2015	389	68	887	642	472	140
2016	368	125	953	626	445	169
2017	281	122	890	633	445	164
2018	504	261	853	556	465	209
2019	345	366		612	383	239

Grafikon br. 11 Nestandardizovane Stope incidence vodećih hronično nezaraznih bolesti od 2015. do 2019. na 100.000 stanovnika

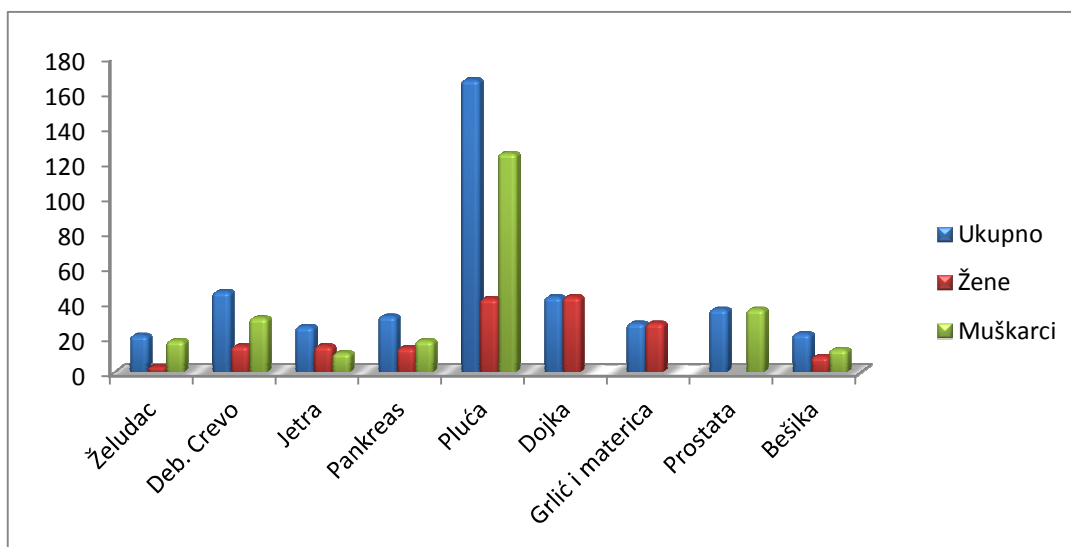
Kao najteži oblik ishemijskih bolesti srca, **akutni koronarni sindrom (AKS)** vodeći je zdravstveni problem u razvijenim zemljama sveta, a poslednjih nekoliko decenija i zemljama u razvoju. Akutni koronarni sindrom uključuje akutni infarkt miokarda i nestabilnu anginu pectoris. Podaci iz populacionog registra za AKS pokazuju da je u 2019. godini od ovog sindroma umrla je 366 osoba što je za 100 više nego prethodne godine. Stopa smrtnosti u 2019. iznosila je 185,4 na 100.000 stanovnika (prethodne godine 130,7). Nestandardizovana stopa novoobolelih je bila 174,8.

Epidemiološka situacija **malignih tumora** u našoj zemlji do nedavno je praćena samo na osnovu podataka o umiranju, iako je registar za rak ustanovljen još 1970. godine. Sa reorganizacijom populacionog registra za rak u centralnoj Srbiji od 1996. do danas stope obolevanja su se udvostručile. Na teritoriji centralne Srbije u periodu od 2006. do 2015. godine, godišnje je u proseku od malignih bolesti obolevalo 26.183 osoba, dok je približno 14.877 osoba umiralo od raka.

Na osnovu podataka registra za rak Pomoravskog okruga, u 2018. godini obolelo je 853 osoba od malignih tumora (Incidencija je iznosila je 427,1 na 100.000 stanovnika), dok za 2019. godinu još nisu kompletirani podaci o novootkrivenim slučajevima, a 612 osoba je umrlo. Stopa smrtnosti za 2019. iznosila je 310,09 na 100.000 stanovnika (prethodne godine 278,4).

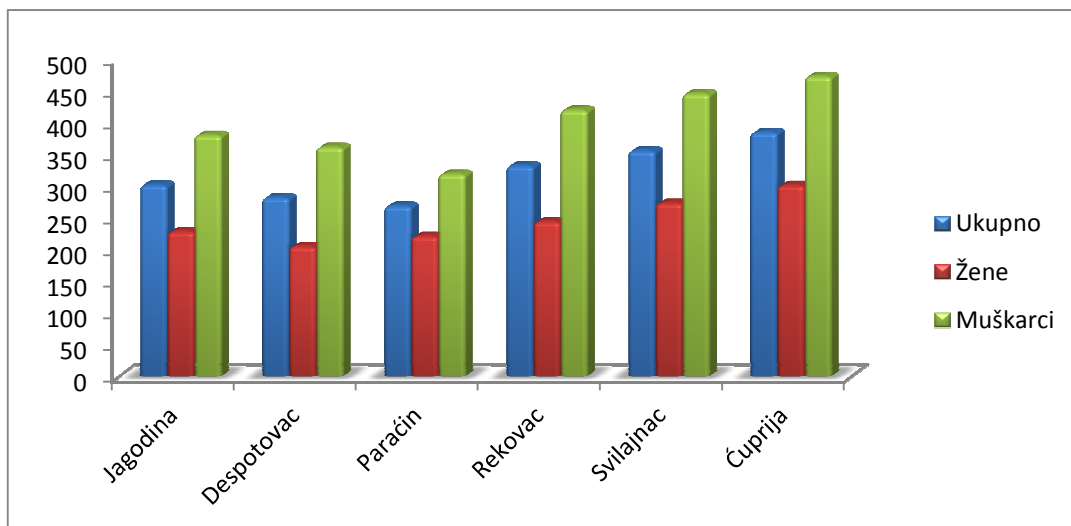
Prema podacima registra za rak, muškarci su najviše obolevali i umirali od raka bronha i pluća, raka prostate i raka debelog creva i rektuma. Kod žena, maligni tumor sa smrtnim ishodom najčešće je bio lokalizovan na dojci, plućima, grliću i telu materice i debelom crevu i rektumu.

Grafikon br. 12 Broj umrlih od malignih tumora najčešćih lokalizacija po polu u 2019. godini.

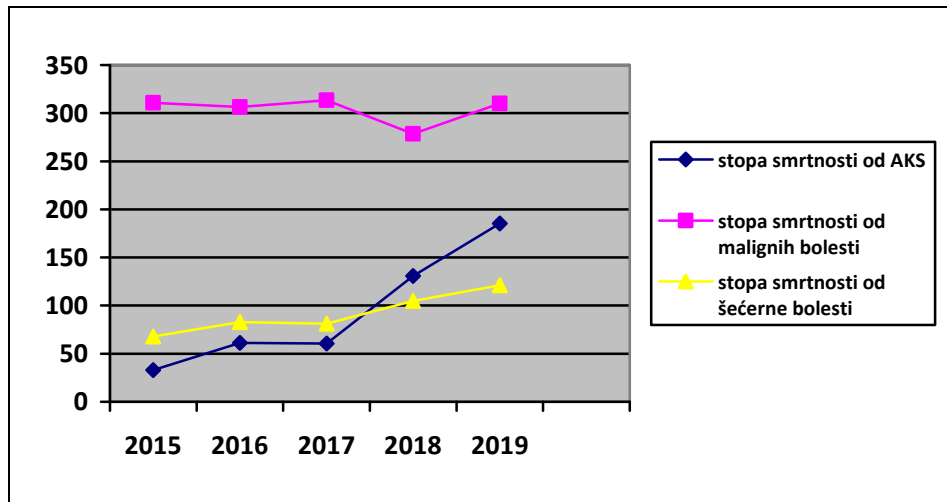
Među opštinama Pomoravskog okruga, najveću stopu smrtnosti od malignih bolesti u 2019. godini imala je Čuprija, a najmanju Paraćin.

Grafikon br. 13 Stope mortalitet od malignih bolesti po opštinama Pomoravskog okruga i po polu u 2019. godini.

Šećerna bolest jedna je od najčešćih nezaraznih bolesti. Broj obolelih od šećerne bolesti već duži niz godina raste i poprima razmere globalne epidemije. Prema proceni International Diabetes federation danas u svetu od dijabetesa boluje približno 425 miliona ljudi, a procenjuju da će broj obolelih od dijabetesa do 2045. godine biti čak 629 miliona. Prema proceni WHO u 2016.god šećerna bolest je bila na 7 mestu po uzroku smrtnosti. Iako se najviše incidencije registruju u razvijenim zemljama, najveći porast obolelih očekuje se u zemljama u razvoju. Procenjuje se da danas u Srbiji sa dijagnozom dijabetesa boluje približno 710.000 osoba ili 10% populacije. Na teritoriji Pomoravskog okruga postoji trend porasta broja umrlih u poslednjih pet godina. U 2019. godini broj novoobolelih je 383 sa stopom incidence 194,06 na 100.000 stanovnika. Od posledica šećerne bolesti umrlo je 239 u 2019. godini osoba sa stopom smrtnosti 121,09 na 100.000 stanovnika tako da se stopa smrtnosti za zadnjih pet godina duplirala.

Grafikon br. 14 Nestandardizovane Stope mortaliteta vodećih hronično nezaraznih bolesti od 2015. do 2019. na 100000 Stanovnika

Podatke o novoobolelima od HNB treba uzeti sa rezervom, jer je kvalitet dobijenih podataka uvek diskutabilan i zavisi od revnosti i ažurnosti lekara koji prijavljuju novootkrivene slučajeve.

3.2.3. Bolnički morbiditet

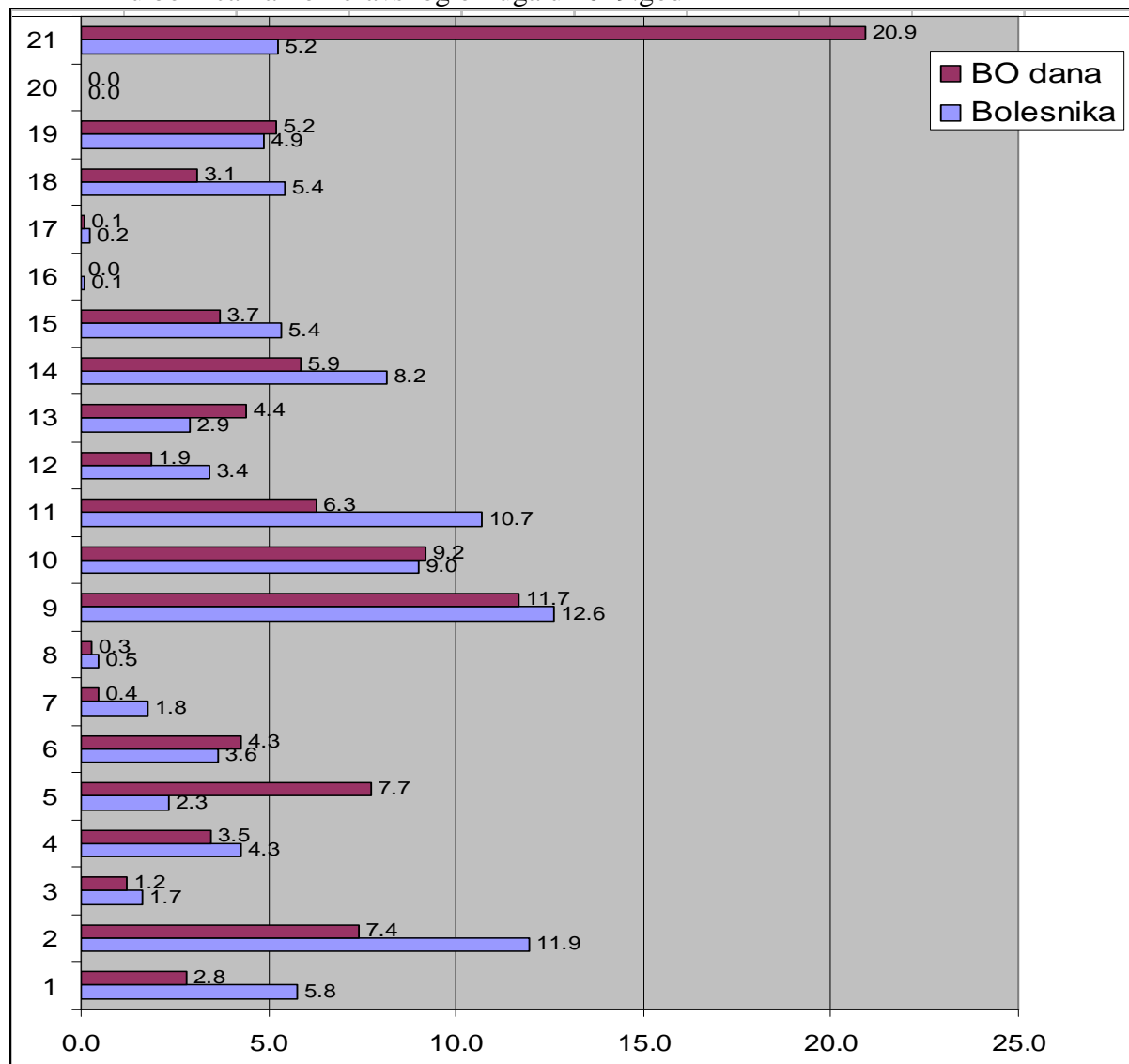
Tabela br. 18 Struktura bolesnika i bolničkih dana (brojčana i procentualna) prema grupama bolesti u bolnicama Pomoravskog okruga u 2019. Godini

Struktura bolesnika i B.O dana (brojčana i procentualna) prema grupama bolesti u bolnicama Pomoravskog okruga u 2016. godini

Grupa bolesti		ĆUPRIJA		JAGODINA		PARAĆIN		DESPOTOVAC		SVILAJNAC		OKRUG	
		Bolesnik	BO dana	Bolesnik	BO dana	Bolesnik	BO dana	Bolesnik	BO dana	Bolesnik	BO dana	Bolesnika	BO dana
I A00-B99	broj	693	4870	153	939	872	1433	3	24	3	24	1724	7290
	%	4.9	4.5	2.0	1.6	12.0	3.7	0.8	0.9	1.2	1.2	5.8	3.5
II * C00-C97	broj	920	6666	411	5515	212	2590	12	135	17	142	1572	15048
	%	6.4	6.2	5.4	9.2	2.9	6.8	3.4	4.8	6.7	7.2	5.3	7.1
II ** D10-D36	broj	1334	1486	237	1173	182	422	2	8	0		1755	3089
	%	9.3	1.4	3.1	2.0	2.5	1.1	0.6	0.3	0.0	0.0	5.9	1.5
II *** D37-D48	broj	99	395	50	264	78	307	1	3	0		228	969
	%	0.7	0.4	0.7	0.4	1.1	0.8	0.3	0.1	0.0	0.0	0.8	0.5
III D50-D89	broj	102	759	253	1531	125	763	12	107	1	5	493	3165
	%	0.7	0.7	3.3	2.6	1.7	2.0	3.4	3.8	0.4	0.3	1.7	1.5
IV E00-E90	broj	630	4639	326	2593	256	1246	5	30	55	507	1272	9015
	%	4.4	4.3	4.3	4.3	3.5	3.3	1.4	1.1	21.6	25.5	4.3	4.3
V F00-F99	broj	411	9115	217	8359	59	2402	3	15	9	71	699	19962
	%	2.9	8.4	2.9	14.0	0.8	6.3	0.8	0.5	3.5	3.6	2.3	9.5
VI G00-G99	broj	696	8098	300	2247	55	313	23	287	9	65	1083	11010
	%	4.9	7.5	3.9	3.8	0.8	0.8	6.5	10.2	3.5	3.3	3.6	5.2
VII H00-H59	broj	520	1107	6	46	1	3	1	1	0		528	1157
	%	3.6	1.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	1.8	0.5
VIII H60-H95	broj	66	337	55	361	20	59	1	11	1	7	143	775
	%	0.5	0.3	0.7	0.6	0.3	0.2	0.3	0.4	0.4	0.4	0.5	0.4
IX I00-I99	broj	1563	14100	1265	9931	843	5304	38	431	50	376	3759	30142
	%	10.9	13.0	16.6	16.6	11.6	13.9	10.8	15.4	19.6	18.9	12.6	14.3
X J00-J99	broj	921	9994	710	6319	899	6398	98	673	49	376	2677	23760
	%	6.5	9.2	9.3	10.6	12.4	16.7	27.8	24.0	19.2	18.9	9.0	11.3
XI K00-K93	broj	1113	4862	939	6631	1078	4542	47	135	9	27	3186	16197
	%	7.8	4.5	12.3	11.1	14.8	11.9	13.3	4.8	3.5	1.4	10.7	7.7
XII L00-L99	broj	540	2660	270	1165	197	872	5	42	6	47	1018	4786
	%	3.8	2.5	3.6	1.9	2.7	2.3	1.4	1.5	2.4	2.4	3.4	2.3
XIII M00-M99	broj	483	7598	226	2639	136	745	21	357	6	37	872	11376
	%	3.4	7.0	3.0	4.4	1.9	1.9	5.9	12.7	2.4	1.9	2.9	5.4
XIV N00-N99	broj	1334	11277	508	1775	534	1645	26	214	26	193	2428	15104
	%	9.3	10.4	6.7	3.0	7.3	4.3	7.4	7.6	10.2	9.7	8.2	7.2
XV O00-O99	broj	444	2897	588	2929	560	3748	0		1	10	1593	9584
	%	3.1	2.7	7.7	4.9	7.7	9.8	0.0	0.0	0.4	0.5	5.4	4.5
XVI P00-P96	broj	19	18	5	11	9	21	0		0		33	50
	%	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
XVII Q00-Q99	broj	58	165	3	6	5	33	0		0		66	204
	%	0.4	0.2	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1
XVIII R00-R99	broj	661	3766	301	2496	603	1647	48	63	7	39	1620	8011
	%	4.6	3.5	4.0	4.2	8.3	4.3	13.6	2.2	2.7	2.0	5.4	3.8
XIX S00-T98	broj	891	8413	228	1698	325	2965	7	271	6	59	1457	13406
	%	6.2	7.8	3.0	2.8	4.5	7.8	2.0	9.7	2.4	3.0	4.9	6.3
XX V01-Y98	broj	0		0		0		0		0		0	0
	%	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
XXI Z00-Z99	broj	779	5133	554	1133	227	763	0		0		1560	7029
	%	5.5	4.7	7.3	1.9	3.1	2.0	0.0	0.0	0.0	0.0	5.2	3.3
	broj	14277	108355	7605	59761	7276	38221	353	2807	255	1985	29766	211129

Tabelama br. 18 i 19 prikazan je bolnički morbiditet na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini. Posmatrajući strukturu lečenih prema grupi bolesti najveći procenat u ukupnom morbiditetu prema broju bolesnika pripada bolestima sistema krvotoka sa 12,6%, bolestima sistema za varenje 10,7 %, bolestima organa za disanje 9%, bolestima mokraćno-polnog sistema 8,2% i zarazne i parazitarne bolesti 5,8%.

Grafikon br. 13 Procentualna struktura bolesnika i bolničkih dana prema grupama bolesti po MKB X u bolnicama Pomoravskog okruga u 2019.godini

Među pojedinačnim dijagnozama bolničkog lečenja najzastupljeniji su, karcinom prostate, virusna infekcija creva, zapaljenje bronhija i pluća, povišeni arterijski pritisak i srčana insuficijencija.

C61 Neoplasma malignum prostatae	589 slučajeva ili 2%
A08 infectio intestinalis virallis non specificata	572 slučajeva ili 1,9%
J18 Pneumonia non specificata	559 slučajeva ili 1,9%
I10 Hypertensio arterialis	480 slučajeva ili 1,6%
I50 Insufficiencia cordis	416 slučajeva ili 1,4%

Pet najčešćih dijagnoza bolničkog mortaliteta su: srčana insuficijencija, infarkt mozga, karcinom dušnika i pluća, bubrežna insuficijencija i krvarenje u mozgu.

I50 Insufficiencia cordis	142 slučaja ili 0,5%
I63 Infarctus cerebri	66 slučaja ili 0,2%
C34 Neoplasma malignum bronchi et pulmonis	23 slučaja ili 0,1%
N17 Insufficiencia renalis acuta	11 slučaja ili 0,04%
I61 Haemorrhagia cerebri	11 slučaja ili 0,04%

Posmatrajući strukturu lečenih po dobnim grupacijama i grupama bolesti može se uočiti da je grupa predškolske dece u najvećem procentu bolnički lečena od bolesti organa za disanje (J00-J99) 28,3% kao i od zaraznih i parazitarnih bolesti (A00-B99) 27,9%. Školska deca i omladina su najčešće lečena od zaraznih i parazitarnih bolesti 20,3% i bolesti organa za varenje 16%, dok je mlađe radno aktivno stanovništvo od 19-44 godina najčešće u bolnicama boravilo zbog trudnoće i rađanja 27,2% i mokraćno polnih bolesti 11,5%. Stanovništvo u uzrastu od 45-64 godina u bolnici je bilo najčešće zbog bolesti srca i krvnih sudova 13,8% , bolesti organa za varenje 12,2%, i mokraćno polnih bolesti 10,4% dok je populacija preko 65 godina starosti u 21,1% slučajeva bolnički lečena od bolesti kardiovaskularnog sistema , bolesti organa za varenje 10,1% i 8,5% od bolesti organa za disanje .

Tabela br. 19 Struktura lečenih po dobnim grupacijama i grupama bolesti u 2019. godini u bolnicama Pomoravskog okruga

ГРУПА БОЛЕСТИ		БОЛЕСНИЦИ									
		0 до 06		07 до 18		19 до 44		45 до 64		преко 65	
		Број	%	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
I	A00 - B99	714	27.95	556	20.34	118	2.12	118	1.69	207	1.85
II	C00 – C97	1	0.04	4	0.15	103	1.85	510	7.32	975	8.73
	D10 – D36	3	0.12	74	2.71	511	9.17	465	6.67	344	3.08
	D37 – D48	2	0.08	1	0.04	25	0.45	58	0.83	69	0.62
III	D50 – D89	24	0.94	12	0.44	51	0.91	107	1.54	294	2.63
IV	E00 - E90	132	5.17	135	4.94	117	2.10	357	5.12	524	4.69
V	F00 – F99	11	0.43	75	2.74	212	3.80	260	3.73	133	1.19
VI	G00 – G99	13	0.51	72	2.63	140	2.51	326	4.68	529	4.74
VII	H00 – H59	0	0.00	7	0.26	42	0.75	106	1.52	374	3.35
VIII	H60 – H95	59	2.31	24	0.88	22	0.39	20	0.29	17	0.15
IX	I00 – I99	9	0.35	145	5.31	204	3.66	964	13.83	2361	21.14
X	J00 – J99	724	28.34	322	11.78	195	3.50	446	6.40	950	8.51
XI	K00 – K93	310	12.13	438	16.03	429	7.70	850	12.20	1127	10.09
XII	L00 – L99	60	2.35	106	3.88	276	4.95	258	3.70	314	2.81
XIII	M00–M99	6	0.23	44	1.61	114	2.05	319	4.58	383	3.43
XIV	N00 – N99	65	2.54	150	5.49	638	11.45	724	10.39	807	7.23
XV	O00 – O99	0	0.00	54	1.98	1517	27.22	2	0.03	1	0.01
XVI	P00 – P96	32	1.25	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
XVII	Q00–Q99	32	1.25	26	0.95	3	0.05	0	0.00	5	0.04
XVIII	R00 – R99	254	9.94	379	13.87	228	4.09	292	4.19	459	4.11
XIX	S00 – T98	70	2.74	102	3.73	289	5.18	341	4.89	640	5.73
XX	V01 – Y98	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
XXI	Z00 – Z99	34	1.33	7	0.26	340	6.10	447	6.41	654	5.86
УКУПНО		2555	100	2733	100	5574	100	6970	100	11167	100

4. ŽIVOTNA SREDINA

Prikaz podataka o stanju životne sredine odnosi se na snabdevanje stanovništva i ispitivanje higijenske ispravnosti vode za piće, zdravstvenu ispravnost namirnica , kvalitet voda iz javnih bazena i kvalitet vazduha.

Svi gradski i seoski vodovodi na teritoriji Pomoravskog okruga su pod stalnim nadzorom i kontrolom Zavoda za javno zdravlje Čuprija. To podrazumeva uzorkovanje, analizu (hemijsku i bakteriološku), stalan higijensko-sanitarni nadzor sa lokalnom sanitarnom inspekcijom. Stanovnici okruga snabdevaju se vodom iz 9 gradskih vodovoda odnosno izvorišta, na koje je priključeno 82,4% gradskog stanovništva, seoske vodovode kojih ima 35 koji se redovno ispituju na higijensku ispravnost .Dezinfekcija i ispitivanje higijenske ispravnosti vrši se redovno .

U 2019. godini uzeto je ukupno 2.199 uzorak **vode** iz gradskih vodovoda za bakteriološki pregled od kojih je 19 uzorka ili 0,86% bilo neispravno. Za fizičko hemijski pregled je uzeto 2.199 uzoraka voda, a 25 ili 1,14% je bilo neispravno. Uzročnici bakteriološke neispravnosti su bile ukupne koliformne bakterije, Pseudomonas aero. Klebsiella sp. Citrobacter, ABM a hemijske, povećana mutnoća, Fe i nitriti.

Tabela br. 20 Rezultati ispitivanja higijenske ispravnosti vode za piće iz gradskih vodovoda u 2019. godini

Redni broj	VODOVOD GRAD	BAKTERIOLOŠKI PREGLED				FIZIČKO -HEMIJSKI PREGLED			
		Broj uzetih uzoraka	Neispravnih		Uzrok neispravnosti	Broj uzetih uzoraka	Neispravnih		Uzrok neispravnosti
			Broj	%			Broj	%	
1	ČUPRIJA	290	2	0.69	Klebsiella sp.	290	9	3.10	mutnoća
2	JAGODINA	713	4	0.56	ABM,Pseudomonas	713	4	0.56	mutnoća
3	PARAĆIN	747	9	1.20	Klebsiella sp., ABM	747	10	1.34	mutnoća i nitriti
4	SVILAJNAC	264	1	0.38	ABM	264	0	0.00	/
5	DESPOTOVAC	146	2	1.37	Citrobacter,AMB	146	0	0.00	mutnoća
6	REKOVAC	39	1	2.56	Pseudomonas aerog.	39	2	5.13	Fe
UKUPNO :		2199	19	0.86	Koliformne bak.	2199	25	1.14	mutnoća,nitriti,Fe

Na teritoriji Pomoravskog okruga postoji 6 registrovanih seoskih vodovoda. Tokom 2019. godine iz ovih vodovoda je uzeto 320 uzorka vode radi ispitivanja higijenske ispravnosti od kojih je 7,8% bilo hemijski a 15,6% bakteriološki neispravno.

Uzročnici bakteriološke neispravnosti su bile ukupne koliformne i fekalne bakterije, a hemijske povećana mutnoća,elektroprovodljivost , prisustvo amonijaka ,mangana i gvožđa.

Tabela br. 21 Rezultati ispitivanja higijenske ispravnosti vode za piće iz seoskih vodovoda u 2019. godini

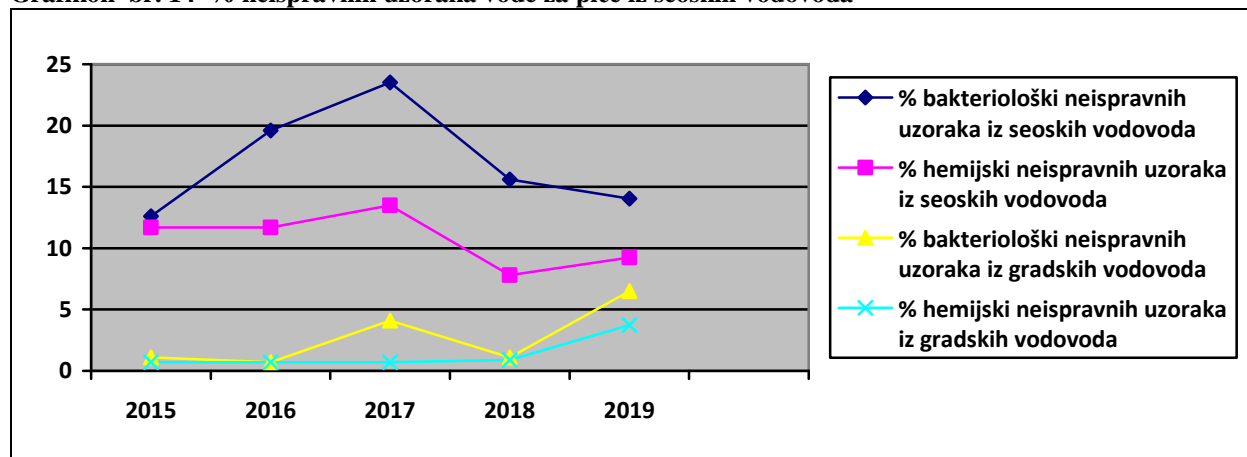
Redni broj	VODOVOD	FIZIČKO-HEMIJSKI PREGLED				BAKTERIOLOŠKI PREGLED			
		Broj uzetih uzorak	Neispravnih		Uzrok neispravnosti	Broj uzetih uzorak	Neispravnih		Uzrok neispravnosti
			Broj	%			Broj	%	
1	Čuprija	62	5	8.1	mutnoća	62	21	33.9	Fekalnog porekla i streptococcus fekalnog
2	Svilajnac	32	15	46.9	mutnoća,NH3,N	32	0	0.0	
3	Despotovac	31	2	6.5	mutnoća	31	9	29.0	uk. Koliformne i strept
4	Paraćin	195	3	1.5	mutnoća	195	20	10.3	Fekalnog porekla i
UKUPNO :		320	25	7.81	Fe,elektroprov.	320	50	15.63	Fekalnog porekla i

U navedenom periodu, fizičko-hemijska neispravnost kontrolisanih uzoraka vode za piće se kretala u rasponu od 1,5% do 46,9% pokazujući trend pada što ukazuje na porast fizičko-hemijski ispravnih uzoraka vode za piće .Slična situacija je i sa mikrobiološkom neispravnošću koja se kretala od 0% do 33,9% što pokazuje znatno poboljšanje kvaliteta vode za piće.

Kvalitet vode za piće iz gradskih vodovoda je znatno lošiji nego prethodnih godina što pokazuje veći procenat neispravnih uzoraka u 2019.god, mada se i u posmatranom periodu

zapaža pogoršanje kvaliteta i ovih voda odnosno povćanje trenda neispravnih uzoraka kako gradskih tako i seoskih .

Grafikon br. 14 % neispravnih uzoraka vode za piće iz seoskih vodovoda

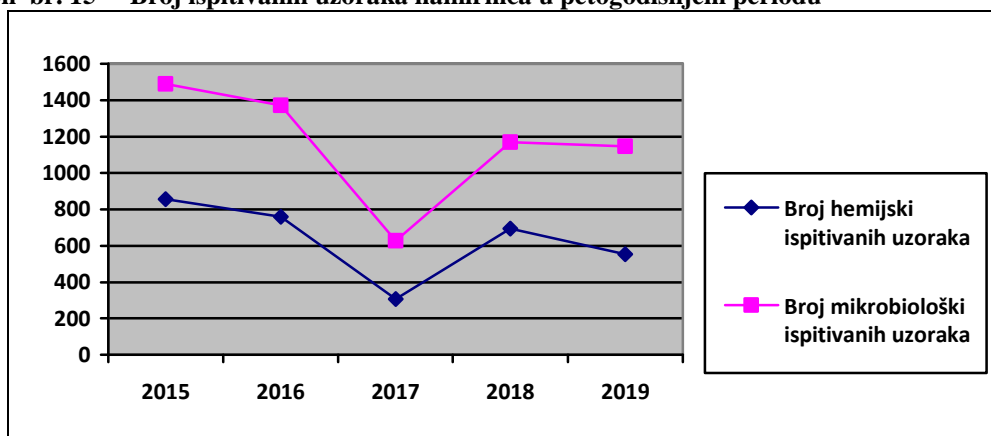
U Zavodu za javno zdravlje u Ćupriji se, u skladu sa Zakonom o **bezbednosti hrane** („Sl. glasnik RS”, br. 17/2019), tokom 2019. godine kontinuirano ispitivala zdravstvena bezbednost/ispravnost 18 grupa namirnica. Na mikrobiološku ispravnost ispitano je 1147 uzorka, a na fiziĉko- hemijsku 554

Tabela br. 22 Vrsta i broj ispitivanih namirnica na mikrobiološku i hemijsku ispravnost u 2019. godini

Redni br.	Grupa namirnica	Mikrobiološka analiza	Hemijska analiza
1.	Mleko i mleĉni proizvodi	24	2
2.	Meso i proizvodi od mesa	93	1
3.	Jaja	0	0
4.	Źitarice i brašno	9	161
5.	Hleb, testenine	34	38
6.	Kolaĉi i bombone	94	200
7.	Šećer , ĉokolada	3	16
8.	Voće	0	24
9.	Povrće	0	9
10.	Aditivi i zaĉini	4	0
11.	Kafa	3	2
12.	Sladoled	28	0
13.	Bezalkoholna pića	5	8
14.	Predmeti opšte upotrebe	23	36
15.	Gotova jela	0	12
16.	Pesticidi	0	47
17.	Med	0	2
18.	Ostalo	827	0
19.	Ukupno	1147	554

Za poslednjih pet godina na mikrobiološku ispravnost ispitano je 5.804 uzoraka od kojih je 54 bilo neispravno ili 0,9%. Na fiziĉko-hemijsku ispravnost ispitano je 3.171 uzorka od kojih je 41 bilo neispravno ili 1,3%.

Grafikon br. 15 Broj ispitivanih uzoraka namirnica u petogodišnjem periodu

Bazeni za kupanje i rekreaciju su kontrolisani u letnjoj sezoni najčešće po zahtevu vlasnika, a manji broj i po zahtevu inspeksijskih organa. Broj uzetih uzoraka je 94 što je relativno mali broj za praćenje ispravnosti vode u bazenima. Neophodno je vlasnike bazena obavezati da ispravnost vode kontrolišu više puta u toku sezone kupanja.

Prva verzija Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti bazenskih voda, propisivala je veći broj uzoraka, odnosno češće ispitivanje higijenske ispravnosti vode bazena. Izmena Pravilnika koje su usledile, propisale su minimalni broj uzoraka vode za kupanje i velika većina vlasnika se toga pridržavala.

Tabela br. 23 Rezultati fizičko- hemijskog i mikrobiološkog ispitivanja vode iz javnih bazena na teritoriji Pomoravskog okruga

Godina	Ukupan broj uzoraka	Neispravni uzorci			
		Mikrobiološki	%	Fiz.-hemijski	%
2013.	36	5	13,9	13	36,1
2014.	52	11	21,2	12	23,1
2015.	99	10	10,1	36	36,4
2016	73	7	9,6	26	35,6
2017	69	24	34,8	24	34,8
2018	58	2	3,4	28	48,3
2019	94	7	7,4	21	22,3

Najčešći uzroci biološke neispravnosti su AMB, streptokoke fekalnog porekla, ukupne koliformne bakterije, a hemijske mutnoća, elektroprovodljivost, NH₃, nitriti, utrošak KMnO₄, hloridi.

ISPITIVANJE KVALITETA VAZDUHA NA TERITORIJI POMORAVSKOG OKRUGA U PERIODU 2015.-2019.g.

Zavod za javno zdravlje Čuprija „Pomoravlje“ u Čupriji vrši monitoring kvaliteta vazduha u okviru državne mreže za kontrolu kvaliteta vazduha.

Sistematski monitoring se vrši na osnovu Uredbe o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha ("Sl.gl. RS", broj 11/10, 75/10 i 63/13).

Merenja se vrše svakodnevno na mernim mestima utvrđena Uredbom o utvrđivanju programa kontrole kvaliteta vazduha u državnoj mreži („Sl. Glasnik RS“, broj 58/11).

Zavod za javno zdravlje Ćuprija „Pomoravlje“ u Ćupriji, vrši merenja koncentracija zagađujućih materija, na sledećim mernim mestima:

-sumpordioksid (SO₂), azotdioksid (NO₂) i čađ u Ćupriji na jednom mernom mestu u Zavodu za javno zdravlje Ćuprija „Pomoravlje“ u Ćupriji, ul. M. Novakovića br.78 i Jagodini na jednom mernom mestu ul. Kralja Petra I br.6.

-ukupne taložne materije (sa analizom teških metala: olovo (Pb), kadmijum (Cd), cink (Zn)) u Ćupriji na jednom mernom mestu u Zavodu za javno zdravlje Ćuprija „Pomoravlje“ u Ćupriji ul. M. Novakovića br.78 i na jednom mernom mestu u Jagodini Opština, ul. Kralja Petra I br.6..

-suspendovane čestice (PM₁₀) sa analizom teških metala (olovo (Pb), kadmijum (Cd), nikel (Ni), Arsen (As)) – u Ćupriji na jednom mernom mestu u Zavodu za javno zdravlje Ćuprija „Pomoravlje“ u Ćupriji, ul. M. Novakovića br.78.

Statistički obrađeni rezultati merenja prikazani su tabelarno i grafički.

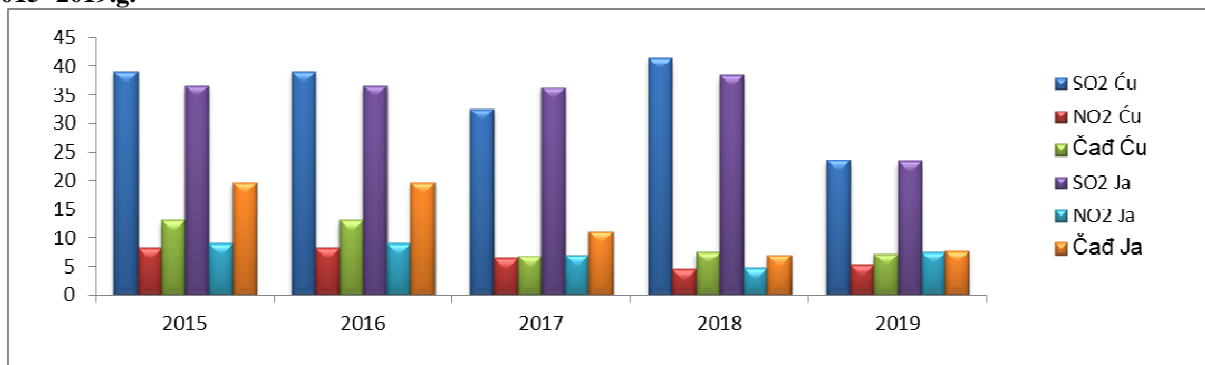
Tabela br. 24 Srednje godišnje koncentracije SO₂, NO₂ i čadi na teritoriji Čuprije i Jagodine u periodu 2015- 2019.g.

		2015			2016			2017			2018			2019		
Naselje	Parametri	SO ₂	NO ₂	ČAĐ	SO ₂	SO ₂	NO ₂	ČAĐ	NO ₂	ČAĐ	SO ₂	NO ₂	ČAĐ	SO ₂	SO ₂	NO ₂
Čuprija	Ukupan broj uzoraka	318	328	318	318	340	328	320	320	320	354	354	354	358	358	358
	Srednja GV (µg /m ³)	5,17	23,9	11,3	13,10	10,35	10,97	32,5	6,76	6,47	41,48	4,56	7,52	23,57	5,38	7,30
	Merna mesta	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Broj dana merenja >GV	0	0	1	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0
Jagodina	Ukupan broj uzoraka	327	296	327	327	365	322	333	333	333	359	359	359	358	358	358
	Srednja GV (µg /m ³)	6,14	22,10	13,04	12,75	9,0	5,00	36,33	7,0	11,45	38,47	4,8	7,0	23,36	7,5	7,7
	Merna mesta	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Broj dana merenja >GV	0	2	2	0	0	0	3	0	0	4	0	0	0	0	0

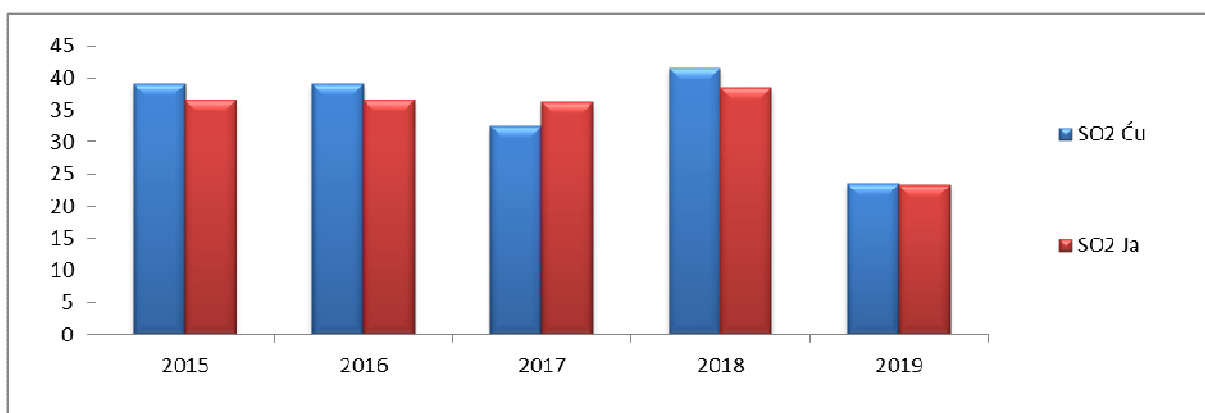
Tabela br. 25 Srednje godišnje koncentracije taložnih materija i suspendovanih čestica na teritoriji Čuprije i Jagodine u periodu 2015- 2019.g.

		2015		2016		2017		2018		2019	
Naselje	Parametri	Taložne materije MDK(mg/m ² /dan)	Suspendovane čestice PM ₁₀ GV(μg /m ³)	Taložne materije MDK(mg/m ² /dan)	Suspendovane čestice PM ₁₀ GV(μg /m ³)	Taložne materije MDK(mg/m ² /dan)	Suspendovane čestice PM ₁₀ GV(μg /m ³)	Taložne materije MDK(mg/m ² /dan)	Suspendovane čestice PM ₁₀ GV(μg /m ³)	Taložne materije MDK(mg/m ² /dan)	Suspendovane čestice PM ₁₀ GV(μg /m ³)
Čuprija	Ukupan broj uzoraka	12	56	10	52	12	49	12	53	12	48
	Srednja vrednost (μg /m ³)	93,5	31,37	121,70	54,01	234,41	48,08	167,58	49,91	127,33	47,42
	Merna mesta	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Broj dana merenja >GV	0	27	0	35	1	13	0	25	0	16
Jagodina	Ukupan broj uzoraka	12	-	12	-	12	-	12	-	12	-
	Srednja vrednost (μg /m ³)	69,7	-	116,67	-	249,71	-	151,75	69,7	126,67	-
	Merna mesta	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
	Broj dana merenja >GV	0	-	0	-	1	-	0	0	0	-

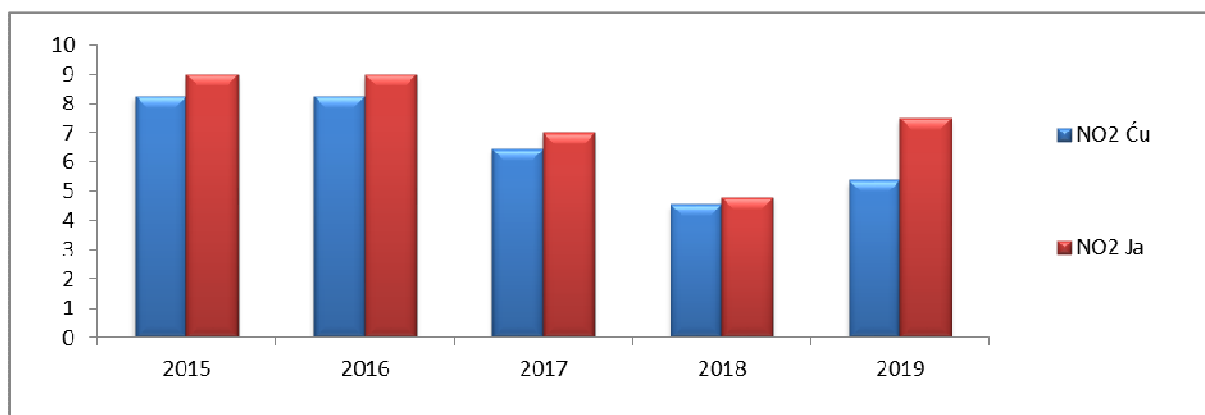
Grafikon br.16 Srednje godišnje koncentracije SO₂, NO₂ i čađi na teritoriji Čuprije i Jagodine u periodu 2015- 2019.g.

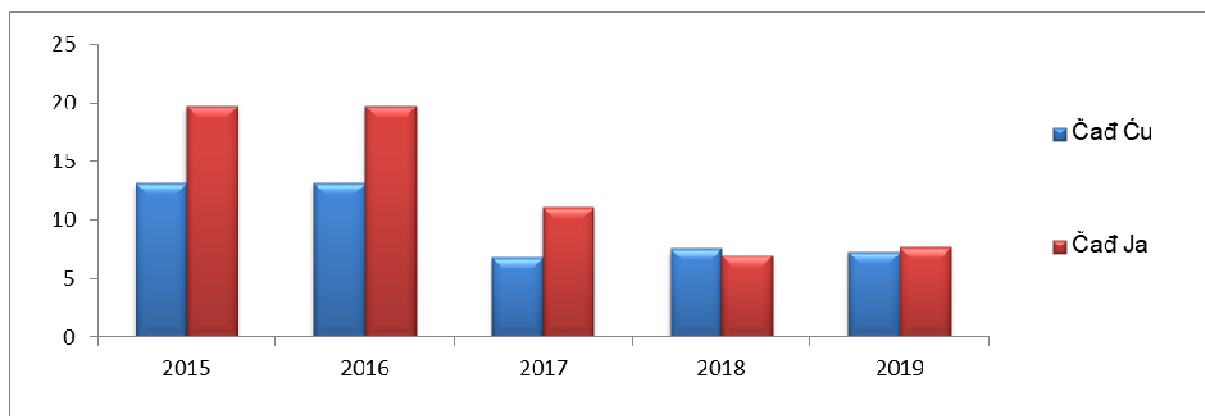
Grafikon 17. Srednje godišnje koncentracije SO₂ na teritoriji Čuprije i Jagodine u periodu 2015- 2019.g.

Grafikon 18. Srednje godišnje koncentracije NO₂ na teritoriji Čuprije i Jagodine u periodu 2015- 2019.g.

Grafikon 19. Srednje godišnje koncentracije čađi na teritoriji Čuprije i Jagodine u periodu 2015- 2019.g.

Napomena: U 2010-oj godini merenje NO₂ , vršeno je po Ugovoru na mernim mestima u Paraćinu, a u Čupriji i Jagodini merenja NO₂ vrše se od 2011. godine . Od 2011. godine, po Ugovoru ne radimo merenja u Paraćinu, vršimo merenja u Jagodini i Čupriji na istim mernim mestima.

5. OBAVEZNA IMUNIZACIJA STANOVNIŠTVA

U skladu sa Programom obaveznih imunizacija stanovništva protiv određenih zaraznih bolesti u 2019. godini tabelama je prikazana vakcinoprofilaksa pojedinih grupacija stanovništva protiv dečije paralize, TBC, morbila, hemofilusa, parotita, rubeole, difterije, tetanusa, pertusisa i hepatitisa B.

Za vakcinaciju su zaduženi svi domovi zdravlja okruga u saradnji sa epidemiološkom službom Zavoda za javno zdravlje Čuprija.

Tabela br. 26 Izveštaj o obavljenoj imunizaciji protiv dečije paralize na teritoriji Pomoravskog okruga za 2019. god.

Redni br.	Opština	Vakcinacija OPV			Revakcinacija OPV								
					u 2. godini			u 7. godini			u 14. godini		
		Br. plan.	Br. vaka.	%	Br. plan.	Br. revakc.	%	Br. plan.	Br. vaka.	%	Br. plan.	Br. vaka.	%
1	Despotovac	126	126	100,0	126	126	100,0	146	142	97,3	145	144	99,3
2	Jagodina	510	490	96,1	510	466	91,4	650	627	96,5	685	633	92,4
3	Paraćin	330	318	96,4	390	372	95,4	403	397	98,5	450	450	100,0
4	Rekovac	36	33	91,7	36	36	100,0	37	37	100,0	68	68	100,0
5	Svilajnac	130	130	100,0	130	128	98,5	170	167	98,2	190	190	100,0
6	Čuprija	203	183	90,1	203	184	90,6	212	212	100,0	265	216	81,5
Ukupno okrug		1335	1280	95,9	1395	1312	94,1	1646	1582	96,11	1828	1701	93,1

Vakcinacija protiv dečije paralize realizovana je sa obuhvatom od 95,9% (predhodne godine 93,9%), revakcinacija u 2. godini sa 94,1%, u 7. sa 96,1% i u 14. godini sa 93,1%.

Tabela br. 27 Izveštaj o obavljenoj imunizaciji protiv tuberkuloze na području Pomoravskog okruga za 2019. god.

Redni broj	Zdravstvena ustanova	Broj živorođenih	Broj vakcinisanih	%
1.	OB Jagodina	647	637	98,45
2.	OB Paraćin	381	351	92,13
3.	OB Ćuprija	312	298	95,51
Ukupno	Pomoravski region	1340	1286	95,97

Imunizacija protiv tuberkuloze obavlja se u porodilištima i kako pokazuje tabela 27, obuhvat živorođene dece vakcinacijom u 2019. godini je 96% .

Tabela br. 28 Izveštaj o obavljenoj imunizaciji protiv malih boginja, zaušaka i crvenke na području Pomoravskog okruga za 2019. god.

Redni broj	Opština	Vakcinacija MMR u 2. godini			Revakcinacija MMR u 7. godini		
		Broj plan.	Broj vakc.	%	Broj plan	Broj revakc..	%
1.	Despotovac	126	126	100,00	146	142	97,26
2.	Jagodina	510	480	94,12	650	627	96,46
3.	Paraćin	390	336	86,15	403	394	97,77
4.	Rekovac	36	35	97,22	37	37	100,00
5.	Svilajnac	130	130	100,00	170	167	98,24
6.	Ćuprija	203	170	83,74	212	212	100,00
Ukupno okrug		1395	1277	91,54	1618	1579	97,59

Vakcinacija MMR vakcinom realizovana je na teritoriji okruga sa 91,5% što je znatno bolje nego prethodne godine kad je zbog otežanog snabdevanja vakcinom obuhvat bio svega 76,9%, revakcinacija u 7. godini realizovana je sa obuhvatom 97,6%.

Tabela br. 29 Izveštaj o obavljenoj imunizaciji kombinovanom petovalentnom vakcinom na području Pomoravskog okruga za 2019. god.

Redni broj.	Opština	Vakcinacija DTaP-IPV-HiB			DTaP-IPV-HiB rev. 2. r.		
		Broj plan.	Broj vakc.	%	Broj plan	Broj revakc.	%
1.	Despotovac	126	126	100,00	126	126	100,00
2.	Jagodina	510	490	96,08	510	466	91,37
3.	Paraćin	330	318	96,36	390	372	95,38
4.	Rekovac	36	33	91,61	36	36	100,00
5.	Svilajnac	130	130	100,00	130	128	98,46
6.	Ćuprija	203	183	90,14	203	184	90,64
Ukupno okrug		1335	1280	95,88	1395	1312	94,05

Obuhvat vakcinacijom petovalentne vakcine DTaP-IPV-HiB realizovana je sa obuhvatom od 95,9% , a revakcinacija u 2. godini 94%.

Tabela br. 30 Izveštaj o obavljenoj imunizaciji protiv difterije, tetanusa, pertussisa na teritoriji Pomoravskog okruga za 2019. godinu.

Redni br.	Opština	Revakcinacija DT u 7. godini			Revakcinacija dT u 14. godini		
		Broj plan.	Broj revakc.	%	Broj plan.	Broj revakc.	%
1	Despotovac	145	143	98.6	164	160	97.6
2	Jagodina	700	596	85.1	670	640	95.5
3	Paraćin	460	453	98.5	460	457	99.3
4	Rekovac	44	35	79.5	62	59	95.2
5	Svilajnac	120	120	100.0	200	200	100.0
6	Čuprija	200	194	97.0	270	256	94.8
Ukupno okrug		1669	1541	92.3	1826	1772	97.0

DT revakcinacija u 7. godini realizovana je sa obuhvatom 92,3%, a u 14. Godini 97%. Vakcinacija protiv hepatitisa B je u ukupnom procentu realizovana sa 89,7% (prethodne godine 76%) kod dece u prvoj godini života, dok je u propštenoj godini realizovana 100% u Paraćinu .

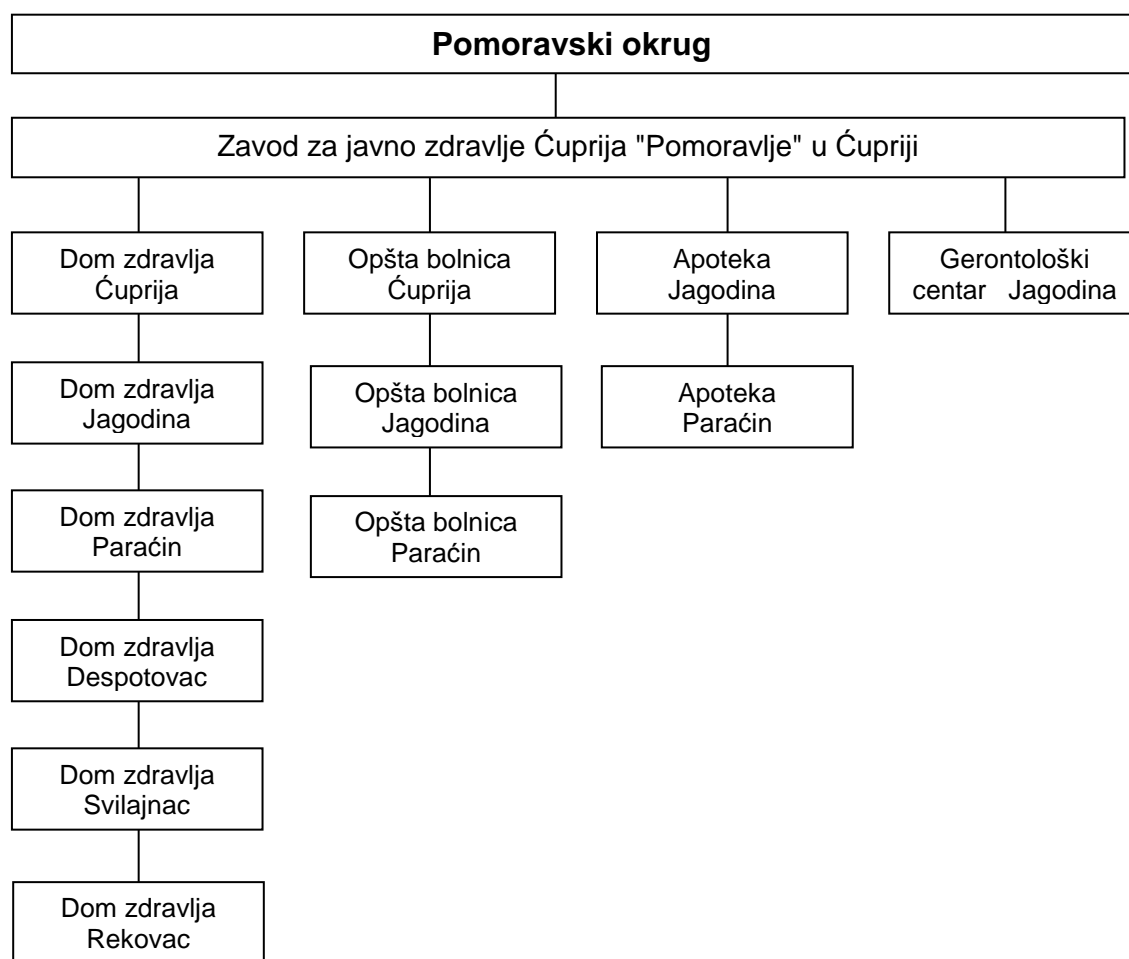
Tabela br. 31 Izveštaj o sprovedenoj imunizaciji protiv hepatitisa B na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini

Redni	Opština	Hep. B vakcinacija u prvoj godini			Hep. B vakcinacija /propuštena godini		
		sa tri doze			sa tri doze		
		Br. plan.	Br. vakc	%	Br. plan.	Br. Vakc.	%
1	Despotovac	126	126	100			0
2	Jagodina	510	487	95,49			0,0
3	Paraćin	330	312	94,55			#DIV/0!
4	Rekovac	36	32	88,89			#DIV/0!
5	Svilajnac	130	60	46,15		10	0,0
6	Čuprija	203	181	89,16			0,0
Ukupno okrug		1335	1198	89,74	0	10	#DIV/0!

1. KADROVI ZAPOSLENI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA POMORAVSKOG OKRUGA

Na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini je postojalo 12 samostalnih zdravstvenih ustanova i to: 3 opšte bolnice, 6 domova zdravlja, 2 apotekarske ustanove i Zavod za javno zdravlje u Čupriji. Gerontološki centar je socijalno zdravstvena ustanova, u Jagodini.

Šema zdravstvenih ustanova u Pomoravskom okrugu

Ukupan broj zaposlenih u svim zdravstvenim ustanovama okruga je 3.015 od čega je 2.365 zdravstvenih radnika i saradnika ili 78,4%, a 650 nemedicinskih radnika ili 21,6%.

Broj zdravstvenih radnika sa visokom stručnom spremom je 696 ili 23,1%, sa višom 338 ili 11,2% i sa srednjom 1323 ili 43,9%, što pokazuje da na jednog zdravstvenog radnika sa visokom školom dolaze 2,4 sa višom i srednjom.

Broj lekara u zdravstvenim ustanovama je 580 od čega 460 specijalista ili 79,3%. U proteklih pet godina broj zaposlenih ima blagi trend opadanja. U odnosu na 2015. godinu u 2019. godini broj zaposlenih je manji za 306 odnosno 9,2%. Broj zdravstvenih radnika sa visokom stručnom spremom manji je za 7,8% , sa višom je za 3,7% veći broj zaposlenih dok je sa srednjom manji za 9%.

Grafikon br.20 Zaposleni u zdravstvenim ustanovama na Pomoravskom okrugu prema stručnoj spremi od 2015. do 2019. Godine.

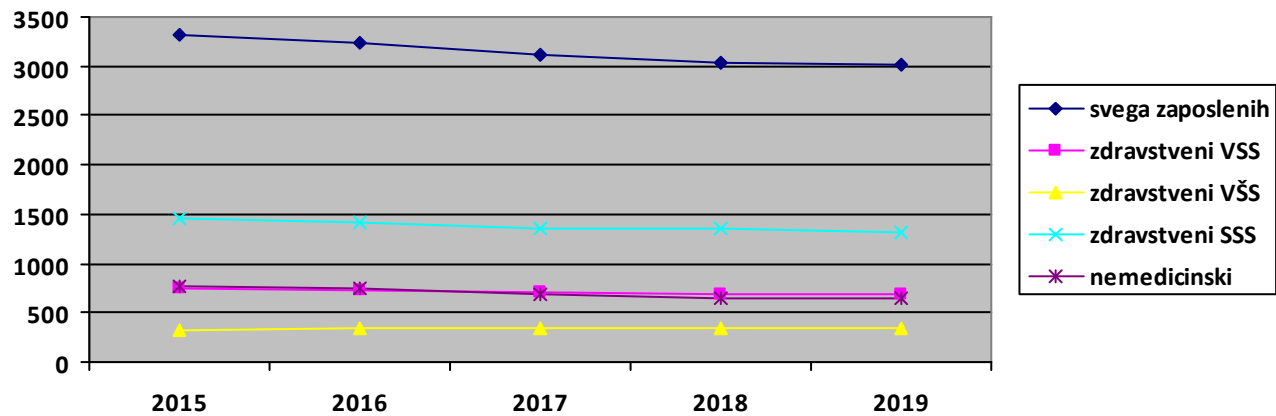

Tabela br. 32 Zaposleni u zdravstvenim ustanovama na Pomoravskom okrugu prema stručnoj spreml u 2019. Godini

r. br.	Zdravstvena ustanova	Ukupno	Zdravstveni radnici																	NEMEDICINSKI		
			VISOKA STRUČNA SPREMA									VŠS			SSS				NIZA STRUČNA SPREMA	SVEGA	od toga	
			Svega	Svega	od toga			stomatolozi	farmaceuti	ostalo	SVEGA	od toga		Svega	od toga			administrativni			tehnički	
					Svega	opštem medicinske	na specijalizacij					specijalisti	Med.sestre- tehničari		ostali	med.sestre- tehničari	babice					ostali
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
UKUPNO		3015	2365	696	580	55	65	460	44	33	39	338	265	73	1323	1214	36	73	8	650	268	382
1	OB Jagodina	580	469	122	110	4	18	88	0	5	7	78	63	15	267	248	8	11	2	111	28	83
2	OB Paraćin	345	285	75	71	2	3	66	0	1	3	47	33	14	163	157	4	2	0	60	12	48
3	OB Ćuprija	833	666	163	152	3	20	129	2	3	6	113	92	21	384	361	17	6	6	167	41	126
4	DZ Despotovac	159	123	38	31	1	6	24	4	0	3	9	8	1	76	68	0	8	0	36	11	25
5	DZ Jagodina	295	235	94	70	26	7	37	17	2	5	33	26	7	108	93	6	9	0	60	22	38
6	DZ Paraćin	180	149	58	49	7	4	38	8	0	1	13	12	1	78	68	0	10	0	31	12	19
7	DZ Rekovac	73	55	16	15	6	1	8	1	0	0	8	8	0	31	30	0	1	0	18	18	0
8	DZ Svilajnac	173	149	42	36	3	2	31	6	0	0	15	11	4	92	88	1	3	0	24	5	19
9	DZ Ćuprija	142	113	42	31	1	2	28	6	0	5	13	11	2	58	52	0	6	0	29	13	16
10	ZZJZ "Pomoravlje"	77	63	23	13	0	2	11	0	1	9	6	0	6	34	34	0	0	0	14	11	3
11	Apotekarska ustanova Jagodina	37	26	15	0	0	0	0	0	15		0	0	0	11	0	0	11	0	11	6	5
	Apotekarska ustanova Paraćin	16	12	6	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	6	0	0	6	0	4	4	0
12	Gerontološki centar	105	20	2	2	2	0	0	0	0	0	3	1	2	15	15	0	0	0	85	85	0

1.1. Zaposleni u (domovima zdravlja) primarnoj zdravstvenoj zaštiti

Tabela br. 33 Zaposleni u (domovima zdravlja) primarnoj zdravstvenoj zaštiti na teritoriji Pomoravskog okruga prema stručnoj spremi u 2019. godini

r. br.	Zdravstvena ustanova	Ukupno	Z D R A V S T V E N I R A D N I C I																Z D R A V S T V E N I R A D N I C I										NEMEDICINSKI RADNICI										
			VISOKA STRUČNA SPREMA										VŠS						SSS										NIZA STRUČNA SPREMA					NEMEDICINSKI RADNICI					
			SVEGA - zdravstveni	Svega visoka sprema	Svega lekara	lekari							Svega	Med.sestre-tehničari	zubari	zubotehničari	laboratorijski tehničari	rengen tehničari	babiце	ostali	Svega	med.sestre-tehničari	med.sestre za zdravstvenu negu i zaštitu dece	zubari	babiće	zubotehničari	laboratorijski tehničari	rengen tehničari	ostali	Svega	med.sestre za zdravstvenu negu i	babiće	ostali	UKUPNO	administrativni				
						opštem medicinske na specijalizaciji	specijalisti	stomatolozi	farmaceuti	sanitarni inženjeri	hemičari	ostalo																							visoka	viša	srednja	niža	tehnički
1	1	1	2	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37
UKUPNO	1022	824	290	232	44	22	166	42	2		1	13	91	61		1		4	10	15	443	310	20		7	20	48	1	37					198	31	10	37	3	117
1	DZ Despotovac	159	123	38	31	1	6	24	4		1	2	9	6				1	1	1	76	55				2	10	1	8					36	3	1	7		25
2	DZ Jagodina	295	235	94	70	26	7	37	17	2		5	33	25					1	7	108	74	2		6	9	8		9					60	8	2	12		38
3	DZ Paraćin	180	149	58	49	7	4	38	8			1	13	12							78	46	15			2	5		10					31	3	2	7		19
4	DZ Rekovac	73	55	16	15	6	1	8	1				8	6				2			31	26	1				3		1				18	12	2	1	3		
5	DZ Svilajnac	173	149	42	36	3	2	31	6				15	7				1	3	4	92	71			1	6	11		3				24	3		2		19	
6	DZ Čuprija	142	113	42	31	1	2	28	6			5	13	5	1			5	2		58	38	2			1	11		6				29	2	3	8		16	

U šest domova zdravlja Pomoravskog okruga ima 1.022 zaposlena od kojih su 824 zdravstveni radnici ili 80,6%, lekara je 232 od čega 166 specijalista ili 71,6%, a medicinskih radnika sa srednjom i višom stručnom spremom 534, a to je 2,3 po lekaru.

6.2. Zaposleni u bolnicama

Tabela br. 34 Zaposleni u bolnicama u Pomoravskom okrugu prema stručnoj spremi u 2019. godini

Zdravstvena ustanova	Z D R A V S T V E N I R A D N I C I																															NEMEDICINSKI RADNICI							
	Ukupno	SVEGA - zdravstveni	VISOKA STRUČNA SPREMA										VŠS								SSS							NIZA STRUCNA SPREMA											
			lekari					stomatolozi	farmaceuti	sanitari inženjeri	hemičari	ostalo	SVEGA	Med.sestre opšteg smjera-tehničari	zubari	zubotehničari	laboratorijski tehničari	rendgen tehničari	babice	ostali	Svega	med.sestre-tehničari	med.sestre za zdravstvenu negu i zaštitu dece	zubari	babice	zubotehničari	laboratorijski tehničari	rendgen tehničari	ostali	Svega	med.sestre za zdravstvenu negu i zaštitu dece	babice	ostali	SVEGA	administrativni				
			Svega lekara	opštem medicinske	na specijalizaciji	specijalisti	visoka																												viša	srednja	niža	tehnički	
1	3	2	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	
UKUPNO	1758	1420	360	333	9	41	283	2	9		2	14	238	134			3	42	9	50	814	641	4		29		120	1	19	8			8	338	18	10	53	257	
OB Jagodina	580	469	122	110	4	18	88		5		1	6	78	42			2	15	4	15	267	201			8		47		11	2			2	111	9	2	17	83	
OB Paraćin	345	285	75	71	2	3	66		1			3	47	21			1	8	3	14	163	122			4		35		2				60	3	2	7	48		
OB Čuprija	833	666	163	152	3	20	129	2	3		1	5	113	71				19	2	21	384	318	4		17		38	1	6	6		6	167	6	6	29	126		

U tri bolnice Pomoravskog okruga ima 1.758 zaposlena od kojih su 1.420 zdravstveni radnici ili 80,8%, lekara je 333 od čega 283 specijalista ili 85%, a medicinskih radnika sa srednjom i višom stručnom spremom 1052, a to je 3,2 po lekaru.

1. Korišćenje i rad ustanova primarne zdravstvene zaštite

Primarnu zdravstvenu zaštitu stanovništvu Pomoravskog okruga pružaju šest domova zdravlja u Čupriji, Jagodini, Paraćinu, Svilajncu, Despotovacu i Rekovcu.

Ukupan broj zaposlenih u ovim ustanovama u 2019. godini bio je 1.022 od čega je 232 lekara (166 specijalista ili 71,6%), 61 tehničara sa višom i 310 tehničara sa srednjom stručnom spremom. Nemedicinskih radnika je ukupno 198 ili 19,4% od ukupnog broja zaposlenih što je nešto iznad propisanih normativa prema Pravilniku (do 15%).

Broj korisnika primarne zdravstvene zaštite na teritoriji Pomoravskog okruga prema podacima Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje za 2019. godinu je **192.041 osiguranika** što je 827,8 korisnika po jednom lekaru. Broj medicinskih tehničara po lekaru je 1,3.

Detaljnije će korišćenje i rad ustanova primarne zdravstvene zaštite biti prikazano kroz pojedine službe primarne zdravstvene zaštite i to službe opšte medicine, službe za zdravstvenu zaštitu žena, službe za zdravstvenu zaštitu dece i školske dece, službe medicine rada, stomatološke službe, laboratorijske dijagnostike i hitne pomoći.

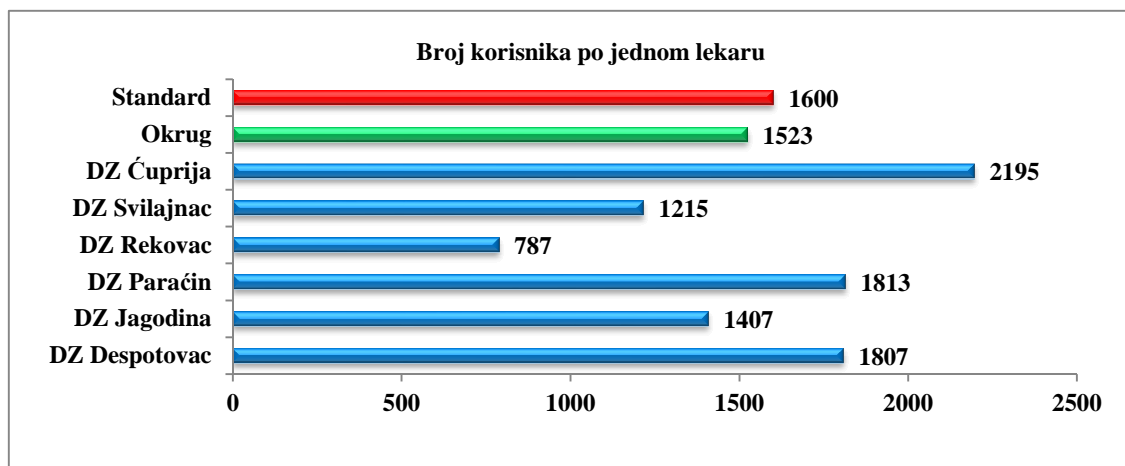
- Zdravstvena zaštita odraslog stanovništva -

U službama zdravstvene zaštite odraslog stanovništva u šest domova zdravlja Pomoravskog okruga radilo je u 2019. god ukupno 106 lekara, od čega 61 ili 57,5% specijalista opšte medicine i 173 tehničara što je 1,6 tehničara po lekaru što je iznad predviđenog normativa (1:1). U skladu sa standardom Pravilnika o bližim uslovima za obavljanje zdravstvene delatnosti (« Sl. Glasnik» br.16/18), domovi zdravlja Paraćin, Čuprija i Despotovac imaju manje lekara od broja predviđenog standardom, dok domovi zdravlja u Rekovcu, Svilajncu i Jagodini imaju višak lekara. Medicinskih tehničara ima u višku u svim domovima zdravlja osim u Paraćinu. Služba opšte medicine doma zdravlja u Čupriji ima najveći broj korisnika po jednom lekaru 2195, a najmanji broj korisnika po lekaru je u Domu zdravlja Rekovac 787, što je znatno ispod standarda. Prosečan broj korisnika po lekaru u službama opšte medicine na teritoriji celog okruga je 1.523 (tabela 1.), što je ispod standarda koji propisuje Pravilnik o bližim uslovima za obavljanje zdravstvene delatnosti (**1.600 odraslih stanovnika-korisnika po 1 lekaru**).

Tabela br. 1 Kadar i korisnici u službama zdravstvene zaštite odraslog stanovništva

Zdravstvene ustanove	Lekari						Medicinski tehničari				Broj korisnika po jednom lekaru (19 godina i više)	Broj korisnika po jednom lekaru	
	Normativ	Ukupno	Opšte medicine	Na specijalizaciji	Specijalisti		Normativ	Ukupno	Sa višom	Sa srednjom			
					Br.	%							
DZ Despotovac	11	9	5	0	4	44.4	16	23	2	21	2.6	16263	1807
DZ Jagodina	39	40	21	2	17	42.5	50	52	4	48	1.3	56298	1407
DZ Paraćin	27	22	6	0	16	72.7	36	34	1	28	1.5	39892	1813
DZ Rekovac	7	10	5	1	4	40.0	9	15	0	15	1.5	7872	787
DZ Svilajnac	11	14	4	0	10	71.4	15	25	0	25	1.8	17003	1215
DZ Čuprija	16	11	0	1	10	90.9	23	24	1	23	2.2	24142	2195
OKRUG	111	106	41	4	61	57.5	149	173	8	160	1.6	161470	1523

Grafikon br.1 Obezbeđenost lecarskim kadrom (broj korisnika po lekaru) u odnosu na standard

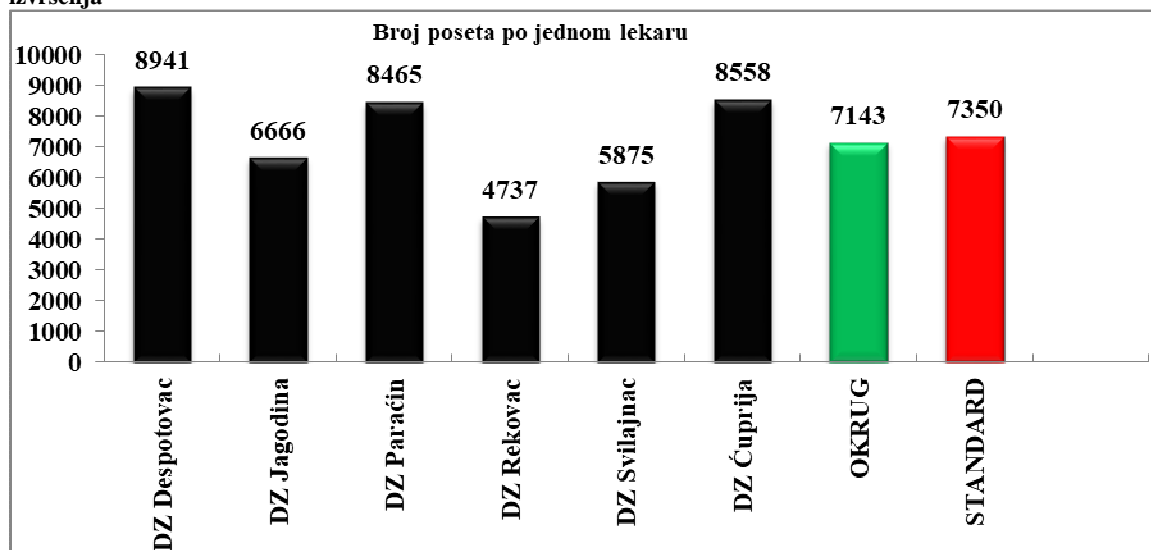

Ukupan broj poseta lekarima u službama zdravstvene zaštite odraslog stanovništva okruga u 2019. godini je bio 735.092 što je 7.143 poseta po jednom lekaru (**standard 7.350 poseta**) i 4,7 poseta po jednom korisniku. Najveći broj poseta po lekaru 8.941 je u Domu zdravlja Despotovac, a najmanje u DZ Rekovac 4737 po lekaru. Zdravstvenu zaštitu najviše koriste korisnici DZ Rekovac 5,9 poseta lekaru po jednom korisniku, a najmanje korisnici doma zdravlja Ćuprija 4,0 poseta po korisniku u 2019. godini (tabela 2). Broj poseta radi preventivnih pregleda je 11.737 što je svega 1,6% od ukupnog broja poseta lekaru na nivou okruga (u 2016. je bilo 0,2%).

Tabela br. 2 Posete – korišćenje službe za zdravstvenu zaštitu odraslog stanovništva.

Zdravstvene ustanove	Posete							Broj lekara	Broj poseta po jednom lekaru	Broj poseta po jednom korisniku	Broj korisnika (19 godina i više)
	U ordinaciji kod lekara			Kućne		Radi preventivnih pregleda	Svega poseta lekara				
	Ukupno	Od toga prve	Ostalih med. radnika	Lekara	Ostalih med. radnika						
DZ Despotovac	76869	25324	39194	3247	3278	356	80472	9	8941	4.7	16263
DZ Jagodina	260113	109975	136163	2582	25343	3964	266659	40	6666	4.8	56298
DZ Paraćin	182677	56831	91461			3551	186228	22	8465	4.8	39892
DZ Rekovac	46616	13249	27700	378	5953	378	47372	10	4737	5.9	7872
DZ Svilajnac	77340	38796	74657	1625	8548	3283	82248	14	5875	4.9	17003
DZ Ćuprija	91477	27652	22379	2451	3231	205	94133	11	8558	4.0	24142
OKRUG	735092	271827	391554	10283	46353	11737	757112	106	7143	4.7	161470

Grafikon br. 2 Broj poseta po lekaru u 2019. godini u za zdravstvenu zaštitu odraslog stanovništva u odnosu na standard-mere izvršenja

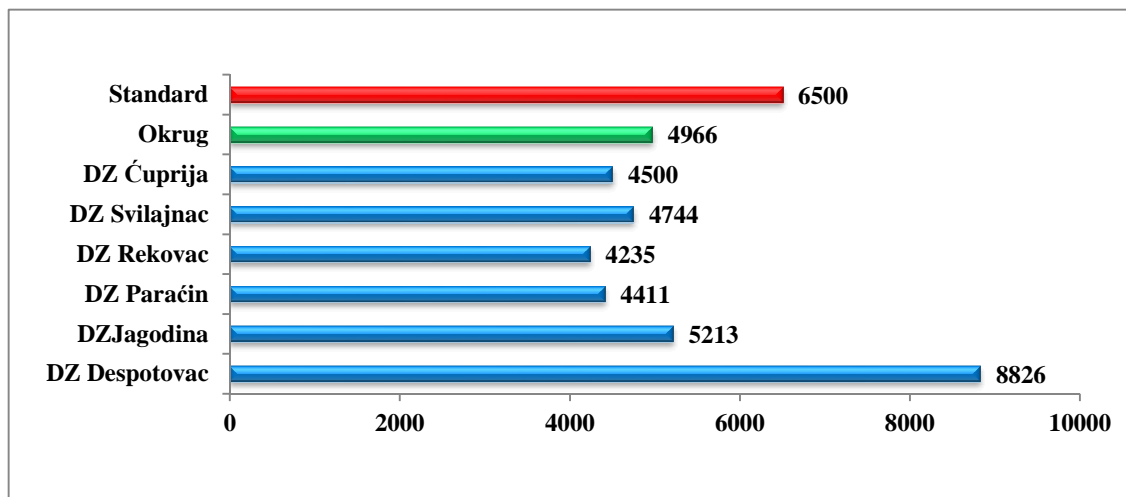
- Služba za zdravstvenu zaštitu žena -

U službama za zdravstvenu zaštitu žena tokom 2019. godine radilo je 18 lekara i 23 tehničara ili 1,3 po lekaru. Broj korisnika po 1 lekaru je 4966 pa se može reći da je obezbeđenost lekarima izuzetno dobra u svim opštinama (**standard 6.500 žena po lekaru**). Najveći broj korisnika po lekaru je u domovima zdravlja Despotovcu 8826. I Jagodini 5.213. Posmatrajući na nivou Okruga ukupno je 3 lekar u višku u odnosu na normativ i to u Čupriji, Paraćinu, Svilajncu i Jagodini. Tehničara u odnosu na normativ prema Pravilniku, u višku je u domovima zdravlja u Paraćinu, Svilajncu i Čupriji. Na nivou Okruga medicinskih tehničara je za 5 više od propisanih normativa.

Tabela br. 3-Kadar i korisnici u Službi zdravstvene zaštite žene

Zdravstvene ustanove	lekari						Medicinski tehničari				Broj tehničara po jednom lekaru	Broj korisnika (žene 15 godina i više)	Broj korisnika po jednom lekaru
	Normativ	Ukupno	Opšte medicine	Na specijalizaciji	Specijalisti		Normativ	Ukupno	Sa višom	Sa srednjom			
					Br.	%							
DZ Despotovac	2	1			1	100.0	2	2	1	1	2	8826	8826
DZ Jagodina	5	6		2	4	66.7	7	7	4	3	1.2	31275	5213
DZ Paraćin	4	5		1	4	80.0	4	6	2	4	1.2	22056	4411
DZ Rekovac	1	1			1	100.0	1	1		1	1.0	4235	4235
DZ Svilajnac	1	2			2	100.0	2	4	3	1	2.0	9488	4744
DZ Čuprija	2	3			3	100.0	2	3	3		1	13501	4500
OKRUG	15	18	0	0	15	83.3	18	23	13	10	1.3	89381	4966

Grafikon br.3 Obezbedenost lekarskim kadrom (broj korisnika po lekaru) u odnosu na standard u službama za zdravstvenu zaštitu žena

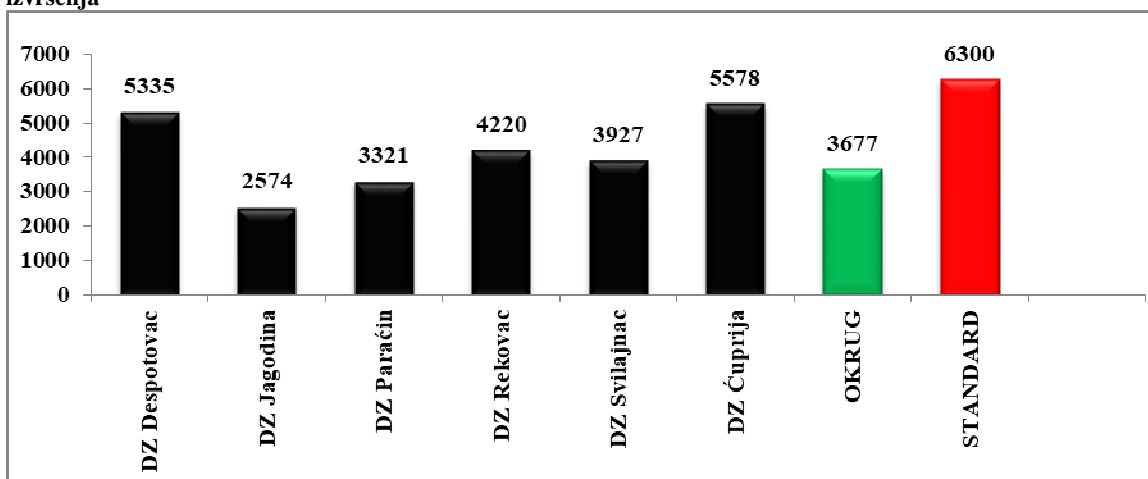

Broj poseta po lekaru u 2019. godini se kreće od 2574 u Jagodini do 5578 u Čupriji, prosek na nivou okruga je 3677 poseta što je znatno ispod standarda (**standard 6300 poseta**). Broj poseta po jednom korisniku se u 2019. godini kretao se od 0,8 u Čupriji do 2 u Jagodini (tab. 4), što pokazuje da žene nedovoljno koriste ovu vrstu zdravstvene zaštite u domovima zdravlja, trudnica je sve manje iz godine u godinu, a sve više se koristi privatna lekarska praksa. Broj sistematskih pregleda iznosi 6712 za ceo okrug, a broj korisnica je 89.381 iz čega proističe da je 7,5% korisnica obavilo sistematski pregled što je 1% više nego prethodne godine.

Tabela br. 4 Posete – korišćenje Službe za zdravstvenu zaštitu žena

Zdravstvene ustanove	Posete							Broj lekara	Broj poseta po jednom lekaru	Broj poseta po jednom korisniku	Broj korisnika (žene 15 godina i više)
	Ukupno poseta kod lekara	Posete u savetovalištu	Radi sistem. preg.	Radi kontrolnih pregleda	U ordinaciji kod lekara						
					Ukupno	Od toga prve	Ostalih med. radnika				
DZ Despotovac	5335	977	371	0	3987	929	0	1	5335	1.7	8826
DZ Jagodina	15441	5070	1716	272	8383	4577	10435	6	2574	2.0	31275
DZ Paraćin	16605	3356	2631	0	10618	6927	16144	5	3321	1.3	22056
DZ Rekovac	4220	271	229	177	3543	1146	515	1	4220	1.0	4235
DZ Svilajnac	7854	238	891	0	6725	1436	0	2	3927	1.2	9488
DZ Čuprija	16735	3689	874	0	12172	2381	1205	3	5578	0.8	13501
OKRUG:	66190	13601	6712	449	45428	17396	28299	18	3677	1.4	89381

Grafikon br. 4 Broj poseta po lekaru u 2019. godini u Službi za zdravstvenu zaštitu žena u odnosu na standard-mere izvršenja

- Služba za zdravstvenu zaštitu dece -

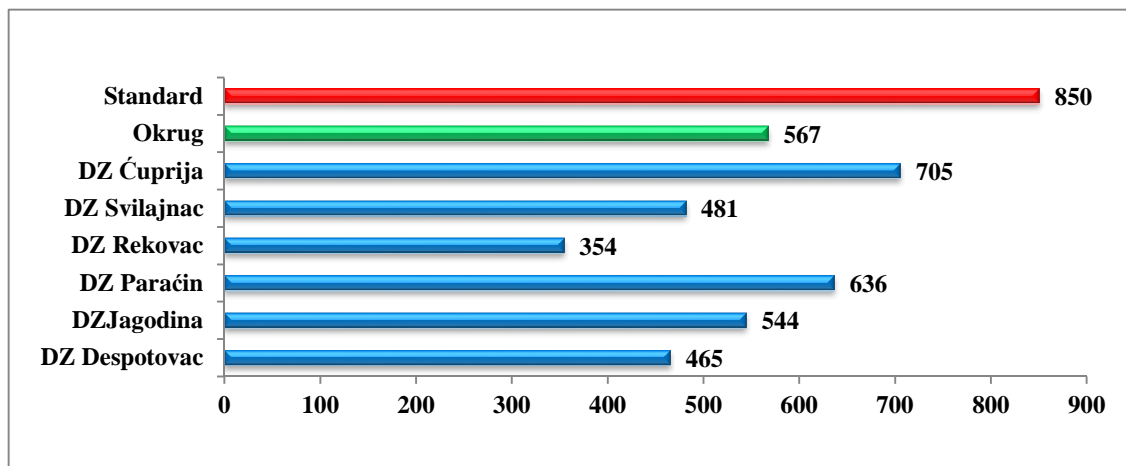
U službama za zdravstvenu zaštitu dece u 2019. godini radilo je 17,5 lekara od čega je 100% specijalista pedijatrije i 35 tehničara ili 2 tehničara po lekaru. **U domu zdravlja Rekovac postoji 1 lekar specijalista pedijatrije koji radi i u zdravstvenoj zaštiti predškolske i školske dece pa se zato prikazuje po pola u obe službe.** Ukupan broj lekara je manji za 1,5 u odnosu na normativ za okrug, a medicinskih sestara je za 8 više.

Broj korisnika po 1 lekaru je 567 na teritoriji okruga, a gledajući po opštinama broj korisnika po lekaru se kreće od 354 u Rekovcu do 705 u Čupriji (tab. 5), što pokazuje dobru obezbeđenost lekarima. (Prema Pravilniku o uslovima za obavljanje zdravstvene delatnosti, **850 dece** - korisnika po **1 lekaru**).

Tabela br. 5 Kadar i korisnici u Službi zdravstvene zaštite dece

Zdravstvene ustanove	Lekari						Medicinski tehničari				Broj tehničara po jednom lekaru	Broj korisnika (deca 0-6 god.)	Broj korisnika po jednom lekaru
	Normativ	Ukupno	Opšte medicine	Na specijalizaciji	Specijalisti		Normativ	Ukupno	Sa višom	Sa srednjom			
					Br.	%							
DZ Despotovac	2	2			2	100.0	3	3		3	1.5	930	465
DZ Jagodina	8	7			7	100.0	11	14	6	8	2.0	3811	544
DZ Paraćin	4	4			4	100.0	6	8		8	2.0	2545	636
DZ Rekovac	1	0.5			0.5	100.0	1	3		3	6.0	270	354
DZ Svilajnac	2	2			2	100.0	3	4	1	3	2.0	962	481
DZ Čuprija	2	2			2	100.0	3	3	1	2	1.5	1410	705
OKRUG	19	17.5	0	0	17.5	100.0	27	35	8	27	2.0	9928	567

Grafikon br.5 Obezbedenost lekarskim kadrom (broj korisnika po lekaru) u odnosu na standard u službama za zdravstvenu zaštitu dece

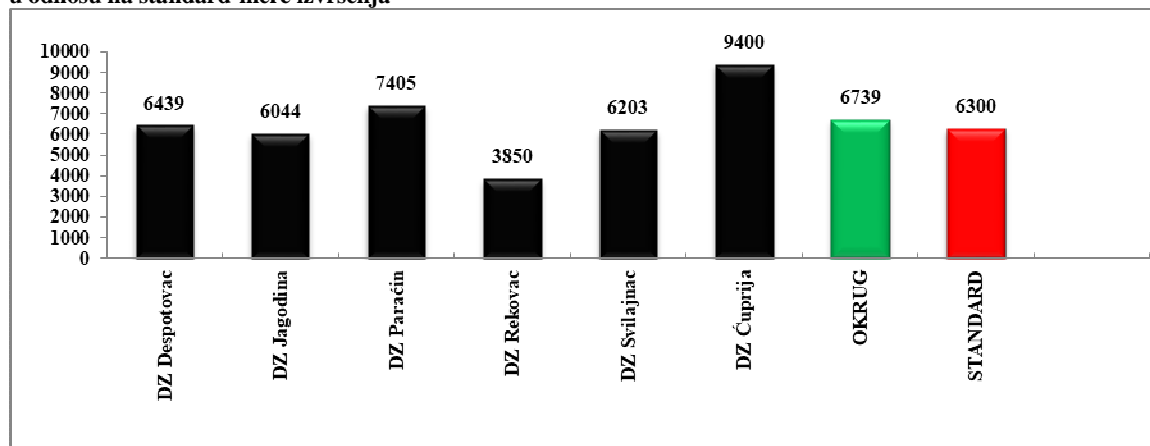

Najveći broj poseta u službi za zdravstvenu zaštitu dece po jednom lekaru u toku 2019. godine je bilo u Čupriji 9400, a najmanji broj poseta po lekaru 3850 u Rekovcu (tab. 6). Prosečan broj poseta po lekaru na teritoriji okruga je 6739 (**standard 6300 poseta**), dok je svako dete u proseku u toku godine 10,5 puta posetilo lekara. Od ukupnog broja poseta lekaru, 79,3% je bilo kurativnih poseta, a 10,5% preventivnih.

Tabela br. 6 Posete – korišćenje Službe za zdravstvenu zaštitu dece

Zdravstvene ustanove	Posete								Broj poseta po jednom lekaru	Broj poseta po jednom korisniku
	Ukupno svih poseta lekaru	Posete radi sistemat.preg.	Radi kontrolnih pregleda	u savetovalištu		U ordinaciji kod lekara				
				Odojčadi	Ostale dece	Ukupno	Od toga prve	ostalih med. radnika		
DZ Despotovac	12878	1143	141	282	852	10460	7105	501	6439	13.5
DZ Jagodina	42308	5061	273	442	1408	35124	22714	12479	6044	9.7
DZ Paraćin	29618	3515	62	1381	2386	22274	15888	10775	7405	9.5
DZ Rekovac	1925	325	6	146	133	1315	757	376	3850	6.5
DZ Svilajnac	12406	690	56	394	561	10705	4780	3512	6203	12.3
DZ Čuprija	18799	1723	835	1131	1427	13683	9208	3816	9400	12.9
OKRUG	117934	12457	1373	3776	6767	93561	60452	31459	6739	10.5

Grafikon br. 6 Broj poseta po lekaru u 2019. godini u Službi za zdravstvenu zaštitu dece u odnosu na standard-mere izvršenja

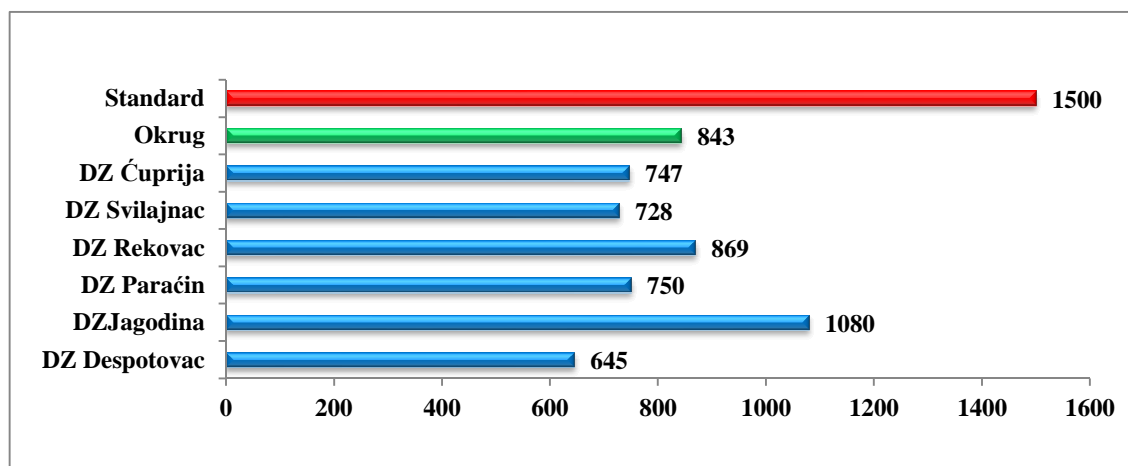
- Služba za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine -

U službama za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine na teritoriji Pomoravskog okruga u 2019. godini radilo je 24,5 lekara od čega 17,5 specijalista pedijatrije ili 71,4%. Prema važećem normativu Pravilnika o uslovima za obavljanje zdravstvene delatnosti na teritoriji okruga lekara više od normativa imaju DZ Čuprija, Despotovac, Svilajnac i Paraćin. Broj korisnika po lekaru kreće se od 645 u Despotovcu do 1080 u Jagodini, dok je prosek okruga 843 korisnika po lekaru što je ispod **standarda od 1500 korisnika** prema Pravilniku o uslovima za obavljanje zdravstvene delatnosti, tako da je obezbeđenost lekarima dobra. Broj medicinskih tehničara u ovim službama je 30, što je više od normativa, prosečno 1,2 po lekaru.

Tabela br. 7 Kadar u i korisnici u Službi za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine

Zdravstvene ustanove	Lekari						Medicinski tehničari				Broj korisnika (7-18 godina)	Broj korisnika po jednom lekaru	
	Normativ	Ukupno	Opšte medicine	Na specijalizaciji	Specijalisti		Normativ	Ukupno	Sa višom	Sa srednjom			
					Br.	%							
DZ Despotovac	2	3			3	100.0	2	3		3	1.0	1934	645
DZ Jagodina	9	7	2	2	3	42.9	9	10	4	6	1.4	7557	1080
DZ Paraćin	4	7	2	1	4	57.1	4	7		7	1.0	5250	750
DZ Rekovac	1	0.5			0.5	100.0	1	1			2.0	732	869
DZ Svilajnac	2	3			3	100.0	2	4		4	1.3	2184	728
DZ Čuprija	3	4			4	100.0	3	5	2	3	1.3	2986	747
OKRUG	21	24.5	4	3	17.5	71.4	21	30	6	23	1.2	20643	843

Grafikon br.7 Obezbeđenost lekarskim kadrom (broj korisnika po lekaru) u odnosu na standard u službama za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine

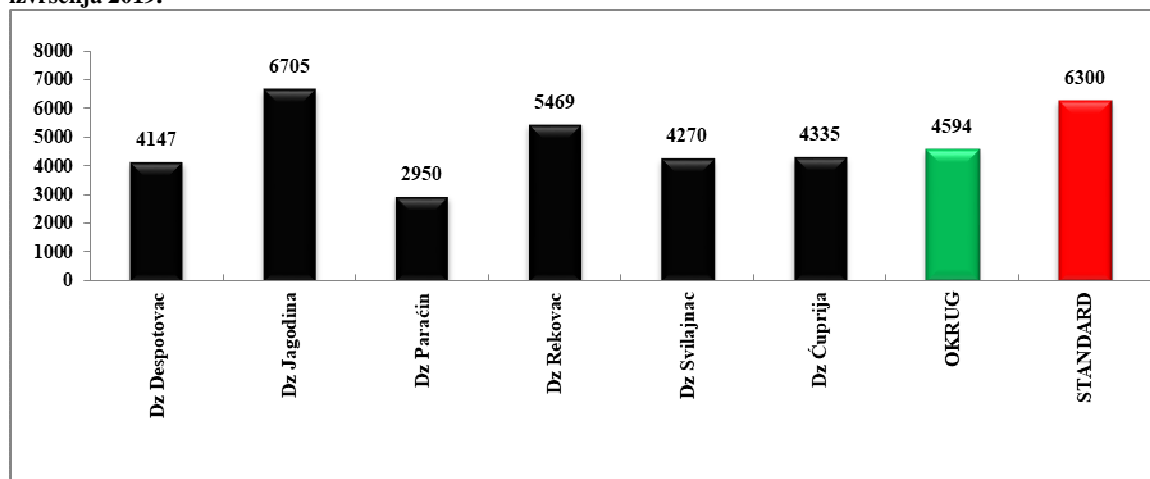

Ukupan broj svih poseta lekaru na teritoriji okruga bilo je 112.553 od čega je 7,4% radi preventivnih pregleda. Broj poseta po lekaru se kretao od 2950 u Paraćinu do 6705 u Jagodini (**standard godišnjeg broja poseta po lekaru je 6300**). Prosek za okrug je 4594 poseta po lekaru, što je ispod standarda. Svaki korisnik je u proseku posetio lekara 4,5 puta. (Tab. 8)

Tabela br. 8 Posete – korišćenje Službe za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine

Zdravstvene ustanove	Posete						Broj poseta po jednom lekaru	Broj poseta po jednom korisniku
	Ukupno svih poseta lekaru	Posete radi sistematskih pregleda	Radi kontrolnih pregleda	U ordinaciji kod				
				lekara		Ostalih med. radnika		
				Ukupno	Od toga prve			
DZ Despotovac	12440	832	361	11247	7075	839	4147	5,2
DZ Jagodina	46938	3721	539	42678	18239	5662	6705	5,2
DZ Paraćin	20651	2297	120	18234	13348	4386	2950	3,2
DZ Rekovac	2376	327	14	2035	895	1571	5469	2,6
DZ Svilajnac	12810	1277	311	11222	6610	4623	4270	4,9
DZ Čuprija	17338	1075	937	15326	8092	2910	4335	5,1
OKRUG	112553	9529	2282	100742	54259	19991	4594	4,5

Grafikon br. 8 Broj poseta po lekaru u Službi za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine u odnosu na standard- mere izvršenja 2019.

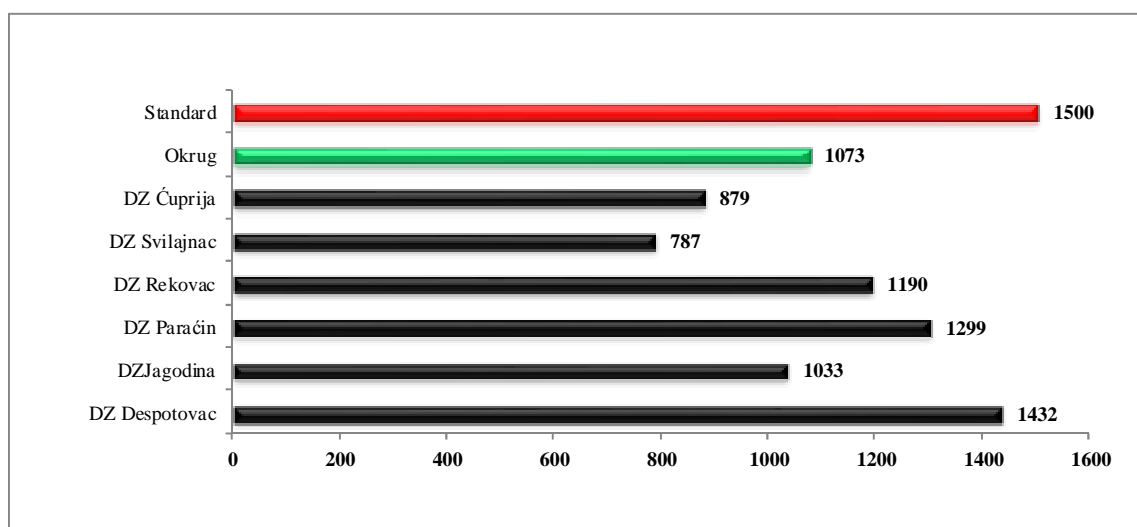
-Služba za zaštitu zdravlja usta i zuba predškolske i školske dece –

Stomatološku zdravstvenu zaštitu najmlađima pružalo je 29 zubnih lekara od čega je 16 specijalista ili 57,6%. Broj korisnika po jednom lekaru na nivou okruga je 1.073. Najveća obezbeđenost zubnim lekarima je u Domu zdravlja Svilajnac sa 787 korisnika po lekaru, a najmanja u DZ Despotovac 1432 korisnika po lekaru (standard **1500 dece do 18 godina po lekaru**). Obezbeđenost tehničarima je ispod normativa u domovima zdravlja u Svilajncu i Čupriji.

Tabela br. 9 Kadar i korisnici u Službi za zaštitu zdravlja usta i zuba predškolske i školske dece

Zdravstvene ustanove	Normativ	Ukupno	Opšti	Na specijalizaciji	Specijalisti		Normativ	Ukupno	Zubni tehničari	Zubni asistenti	Broj tehničar po jednom lekaru	Broj korisnika	Broj korisnik po jednom lekaru
					Br.	%							
					DZ Despotovac	3							
DZ Jagodina	11	11	4	0	7	63.6	16	17	3	14	1.5	11368	1033
DZ Paraćin	6	6	4	0	2	33.3	9	10	2	8	1.7	7795	1299
DZ Rekovac	1	0.5	1	0		0.0	1	1	0	0.5	0.0	1002	1190
DZ Svilajnac	4	4	2	0	2	50.0	7	4	2	2	1.0	3146	787
DZ Čuprija	5	5	2	0	3	60.0	8	7	2	5	1.4	4396	879
OKRUG	30	29	13	0	16	57.6	46	44	11	32.5	1.5	30571	1073

Grafikon br. 9 Obezbeđenost lekarskim kadrom (broj korisnika po lekaru) u odnosu na standard u službama za zdravstvenu zaštitu usta i zuba predškolske i školske dece i omladine

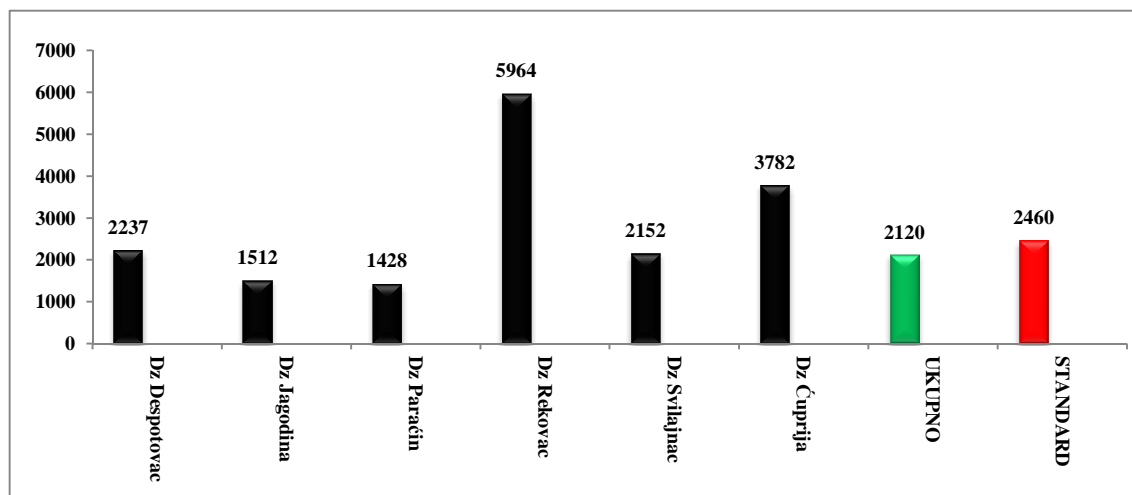

Ukupan broj poseta kod lekara je 60.416 ili 2120 po lekaru, manje od **standarda od 2.460 poseta**. Najmanji broj poseta po lekaru ima Paraćin 1.428 a najviše Rekovac 5.964. Prosečan broj poseta po korisniku se kreće od 0,9 u Paraćinu do 4,1 u Čupriji. Prosek na nivou Okruga su 1,7 posete po jednom korisniku.

Tabela br. 10 Posete, izvršeni radovi i korišćenje Službe za stomatološku zdravstvenu zaštitu dece i školske dece i omladine

Opština	Posete			Izvršeni radovi				IZVRŠENI RADOVI							
	UKUPNO POSETA	Od toga prve	Serijske	Plombirani zubi		Hirurške intervencije		Ortodoncija				Lečenje mekih tkiva usne šupljine	Broj poseta po jednom lekaru	Broj poseta po korisniku	
				Bez lečenja	Sa Lečenjem	Izvađeni zubi	Ostale intervencije	Prvi pregledi	Ortod.	terapeutske intervencije	Pokretni aparati				Fiksni aparati
Despotovac	4474	1383	496	311	48	232	131						4	2237	1.4
Jagodina	16635	9019	1044	1965	263	2127			887	4338	546	19	100	1512	1.3
Paraćin	8570	6408	2162	1601	771	1598			823	1355	209		1623	1428	0.9
Rekovac	3219	585	241	367	29	92						356	994	5964	2.7
Svilajnac	8609	5569	449	480	100	106	3			2853	254		5565	2152	2.5
Čuprija	18909	1442	3661	2371	22	1257			293	4337	345	4	1085	3782	4.1
OKRUG	60416	24406	8053	7095	1233	5412	134		2003	12883	1354	379	9371	2120	1.7

Grafikon br. 10 Broj poseta po lekaru u Službi za stomatološku zdravstvenu zaštitu predškolske i školske dece i omladine u odnosu na standard- mere izvršenja

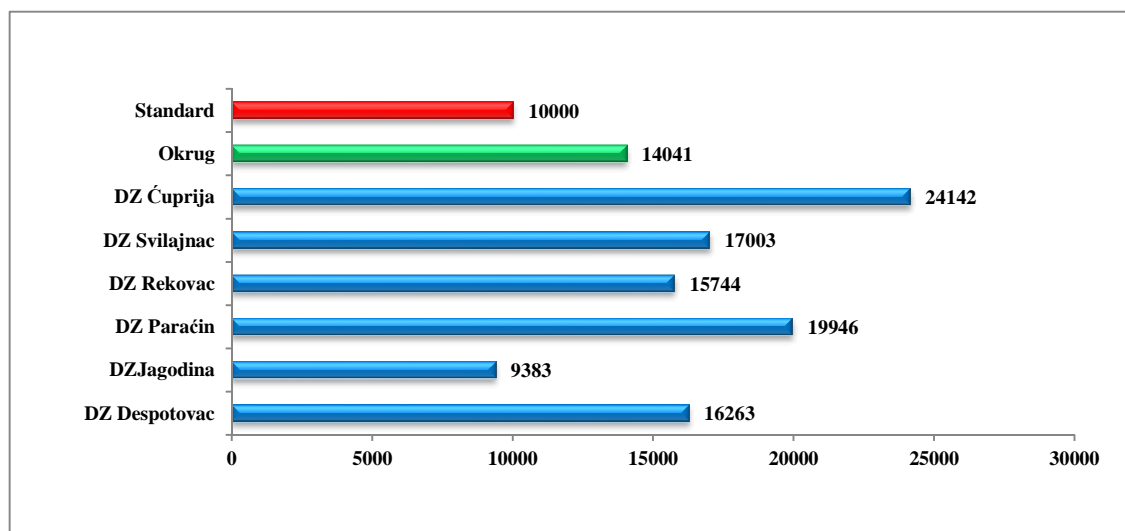
-Služba za zdravstvenu zaštitu usta i zuba odraslog stanovništva –

Odraslom stanovništvu stomatološku zdravstvenu zaštitu pružalo je 11,5 zubna lekara od kojih je 7 specijalista ili 60,9%. Broj tehničara po lekaru je 1,2, a broj korisnika po lekaru 14.041 za okrug što je niska obezbeđenost lekarskim kadrom (**standard 1 lekar na 1000 odraslih za opštu stomatologiju**). Najveća obezbeđenost je u Jagodini sa 9383 korisnika po lekaru a najmanja u Čupriji sa 24.142 korisnika po lekaru. U broj lekara su uračunati i specijalisti svih grana stomatologije za koje standard nije isti kao za opštu stomatologiju. Ako uporedimo stanje kadrova sa normativom lekara ima u skladu sa normativom dok tehničara i zubnih asistenata ima manje od normativa.

Tabela br. 11 Kadar i korisnici u Službi za zaštitu zdravlja usta i zuba za odrasle

Zdravstvene ustanove	Zubni lekari						Zubni tehničari				Broj tehničara po jednom lekaru	Broj korisnika	Broj korisnika po jednom lekaru
	Normativ	Ukupno	Opšti	Na specijalizaciji	Specijalisti		Normativ	Ukupno	Zubni tehničari	Zubni asistenti			
					Br.	%							
DZ Despotovac	1	1			1	100.0	1	0			0.0	16263	16263
DZ Jagodina	6	6	1		5	83.3	10	8	3	5	1.3	56298	9383
DZ Paraćin	2	2	2			0.0	2	2		2	1.0	39892	19946
DZ Rekovac	1	0.5				0.0	1	0.5		0.5	0.0	7872	15744
DZ Svilajnac	1	1	1			0.0	1	2		2	2.0	17003	17003
DZ Čuprija	1	1			1	100.0	1	1		1	1.0	24142	24142
OKRUG	12	11.5	4	0	7	60.9	16	13.5	3	10.5	1.2	161470	14041

Grafikon br.11 Obezbeđenost lekarskim kadrom (broj korisnika po lekaru) u odnosu na standard u službama za zdravstvenu zaštitu usta i zuba odrasli

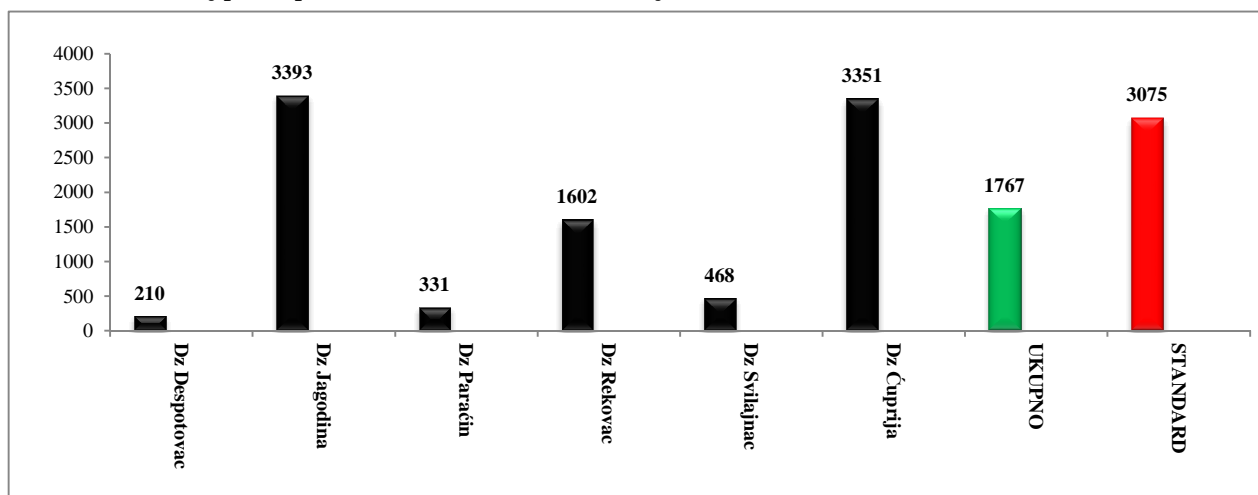

Broj poseta po lekaru najveći je u Čupriji 3.351, a najmanji u Despotovcu 210. Prosek okruga je 1.767 poseta po lekaru u 2019. godini što je znatno ispod standarda mera izvršenja (**standard 3075 poseta godišnje**). Prosečan broj poseta stomatologu po jednom korisniku je 0,1 što je vrlo slabo korišćenje ove službe i to je karakteristično za sve zdravstvene ustanove okruga. Ovako slabo korišćenje stomatološke službe domova zdravlja je posledica postojanja velikog broja privatnih stomatoloških ordinacija, čije usluge pacijenti sve više koriste.

Tabela br. 12 Posete i korišćenje Službe za zaštitu zdravlja usta i zuba za odrasle

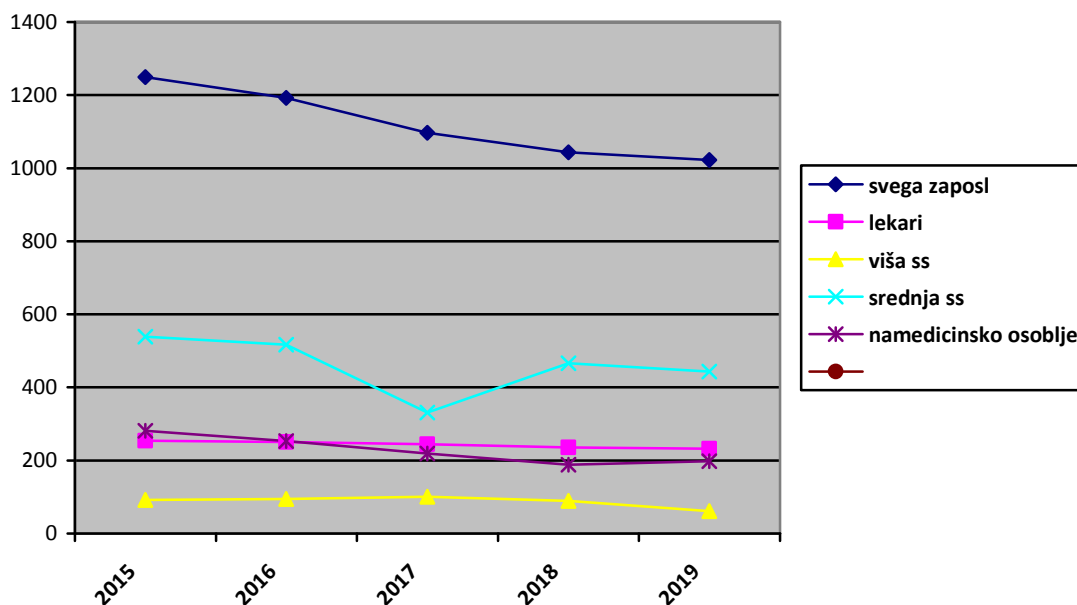
Opština	posete			IZVISENI RADOVI				protetski radovi				ortodonticija			Lečenje mekih tkiva usne šupljine	Broj poseta po jednom lekaru	Broj poseta po jednom korisniku		
	UKUPNO POSETA	Od toga prve	Serijske	plombirani zubi		hirurške intervencije		pokretne proteze		fiksne proteze		Prvi pregledi	Ortod. terapeutske intervencije	Pokretni aparati				Fiksni aparati	
				Bez lečenja	Sa lečenjem	Izvađeni zubi	Ostale intervencije	Totalne	Parcijalne	Krunice	Članovi fiksnih proteza								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14				15	16
DESPOTOVAC	210	173		27	10	103	19	1	2								210	0,0	
JAGODINA	16964	9067	132	1012	178	5575	886	209	139							58	3393	0,3	
PARAĆIN	662	457	136	621	108	762										758	331	0,0	
REKOVAC	801	86	7	352	27	99										187	1602	0,1	
SVILAJNAC	1872	323		250	700	551		36	45							1	960	468	0,1
ĆUPRIJA	3351	1082	660	486	102	313										630	3351	0,1	
OKRUG	23860	11188	935	2748	1125	7403	905	246	186	0	0	0	0	0	1	2593	1767	0,1	

Grafikon br. 12 Broj poseta po lekaru u Službi za zaštitu zdravlja usta i zuba za odrasle u odnosu na standard- mere izvršenja

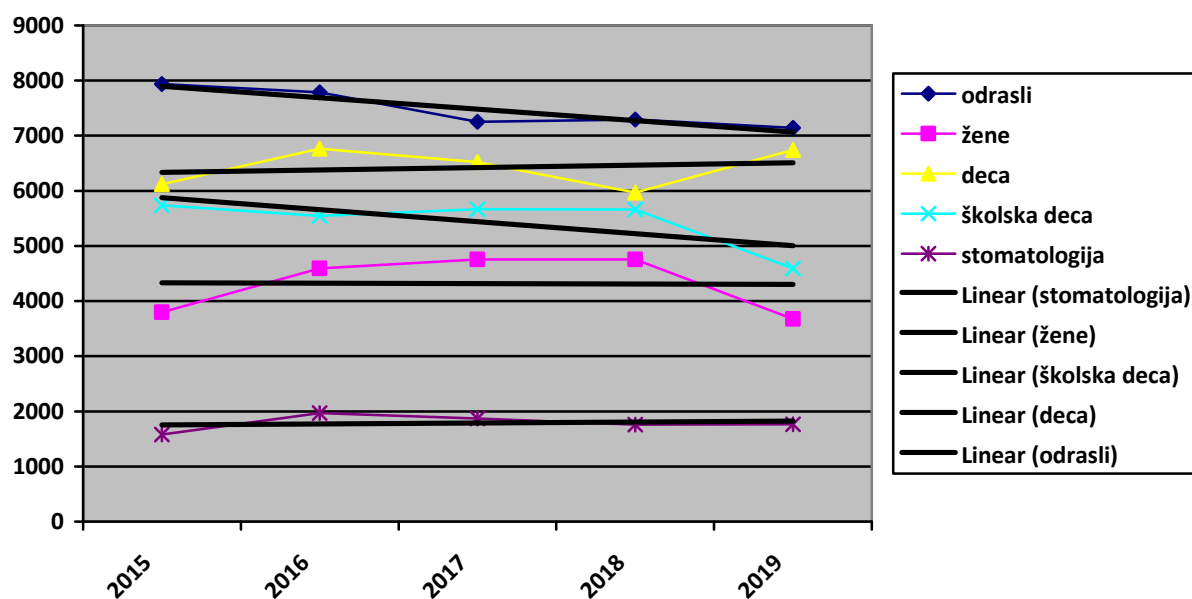

U proteklih pet godina broj zaposlenih u službama primarne zdravstvene zaštite se kontinuirano smanjivao odnosno za pet godina je ukupan broj zaposlenih smanjen za 18,2 %. Najveće smanjenje je u delu medicinskog osoblja sa srednjom stručnom spremom 17,8% , a najmanje kod lekara gde je broj zaposlenih smanjen za 8,7% u proteklih pet godina. Nemedicinsko osoblje je smanjeno za 29,5%.

Grafikon br. 13 Kretanje broja zaposlenih u PZZ u periodu od 2015. do 2019. godine

Grafikon br. 14 Broj poseta po lekaru u sluzbama PZZ u periodu od 2015. do 2019. godine

- Hitna medicinska pomoć -

U službama hitne pomoći na teritoriji okruga radi ukupno 32 lekara i 71 medicinski tehničar, što je prema standardu pravilnika manje 3 lekara dok je 18 medicinska tehničara u višku (**standard - na 6000 korisnika 1 lekar i 1 tehničar a na dva tima još jedan tehničar**). Malo je specijalista u ovoj oblasti medicine, svega 62,5%. Nedovoljan broj lekara prema broju korisnika ima Jagodina i Rekovac, a iznad normativa imaju Despotovac i Svilajnac. Prosečan broj korisnika po lekaru za okrug je 6168, dok gledano pojedinačno po domovima zdravlja od 4045 u Despotovcu do 9037 u Rekovcu.

Tabela br. 13 Kadar u službi hitne pomoći

Opština	Lekari						Medicinski tehničari				Broj korisnika	Broj korisnika po lekaru
	Normativ	Ukupno	opšte medicine	na specijalizaciji	specijalisti		Normativ	Ukupno	Sa višom spremom	Sa srednjom spremom		
					br.	%						
DESPOTOVAC	4	5	2	0	3	60,00	6	8	1	7	20226	4045
JAGODINA	12	8	3	1	4	50,00	18	16	3	13	68926	8616
PARAĆIN	8	8	1	2	5	62,50	12	15	2	13	50262	6283
REKOVAC	2	1	1	0		0,00	3	9	4	5	9037	9037
SVILAJNAC	4	5		1	4	80,00	6	12		12	21087	4217
ĆUPRIJA	5	5	1	0	4	80,00	8	11	1	10	27823	5565
OKRUG	35	32	8	4	20	62,50	53	71	11	60	197361	6168

Grafikon br.15 Obezbeđenost lecarskim kadrom (broj korisnika po lekaru) u odnosu na standard u službama hitne pomoći

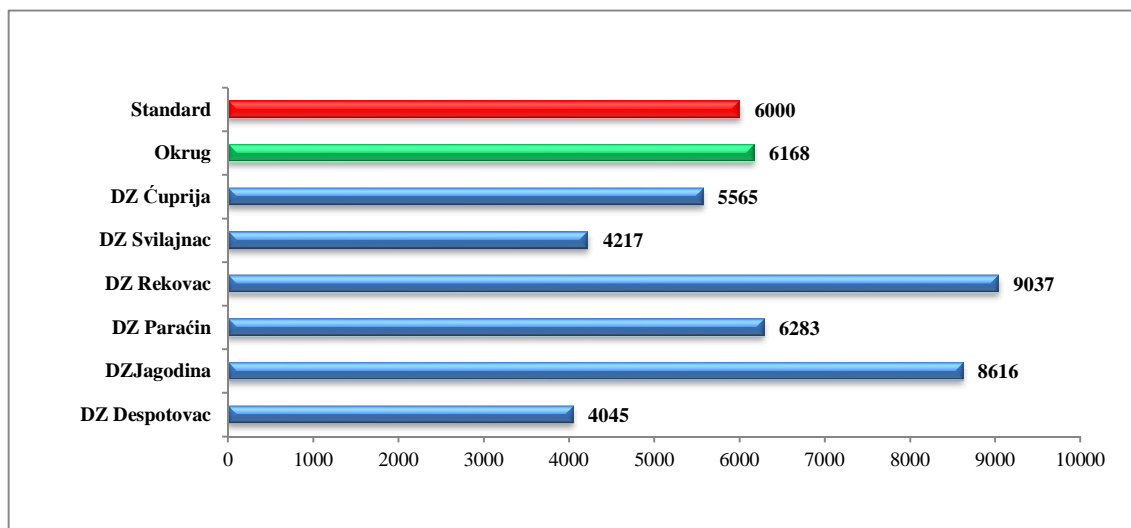
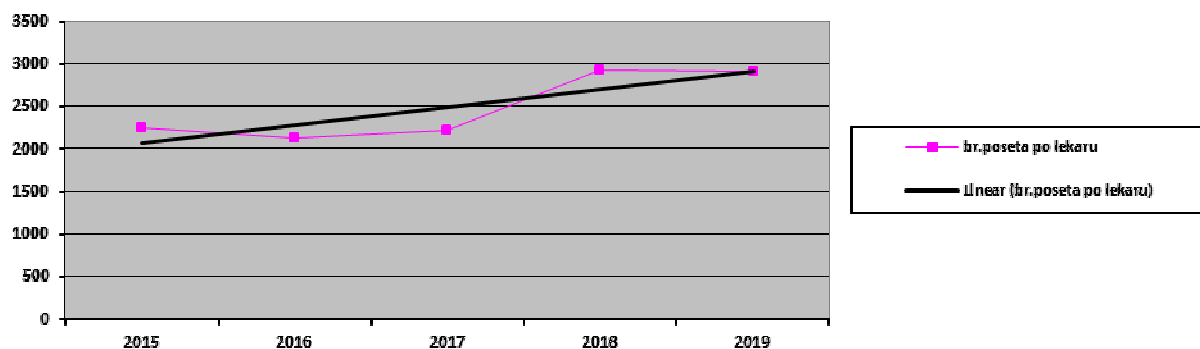

Tabela br. 14 Posete u službi hitne pomoći

Opština	P O S E T E							
	u ordinaciji kod lekara			kućne		Ukupno poseta lekara	Broj poseta po lekaru	Broj poseta po korisniku
	ukupno	od toga prve	ostalih medicinski radnika	lekara	ostalih medicinski radnika			
UKUPNO	79956	78443	67642	12905	12054	92861	2902	0,5
DESPOTOVAC	9070	8641	1810	1389	1343	10459	2092	0,5
JAGODINA	26634	26566	16938	3968	2555	30602	3825	0,4
PARACIN	27735	27735	25900	2702	2298	30437	3805	0,6
REKOVAC	6704	6701	5363	929	1575	7633	7633	0,8
SVILAJNAC	6787	5981	14812	1577	1688	8364	1673	0,4
CUPRIJA	3026	2819	2819	2340	2595	5366	1073	0,2

Ukupno ostvarenih poseta lekara u ovoj službi je 92.861 pri čemu je 12.905 kućnih poseta odnosno intervencija na terenu što je oko 13,9%. Broj poseta po lekaru je 2.902, a po korisniku 0,5.

Grafikon br. 16 Broj poseta po lekaru u službama hitne pomoći u periodu od 2015. do 2019. godine

Posmatrajući navedeni period broj poseta po lekaru pokazuje blagi porast. Najveći broj poseta zabeležen je u 2018. godini.

Laboratorijska dijagnostika -

Služba biohemijske laboratorijske dijagnostike prema navedenim podacima na nivou okruga raspolažu sa 7 zaposlenih sa visokom stručnom spremom i 37 laboratorijskih tehničara. U poređenju sa normativom, visoko stručni kadar nedostaje u Rekovcu. Laboranti nedostaju Paraćinu i Čupriji. **Služba biohemijske laboratorijske dijagnostike u Jagodini je od 1. maja 2013 godine je preseljena u bolnicu.**

Tabela br. 15 Kadar u službi laboratorijske dijagnostike

Zdravstvena ustanova	Visoka stručna sprema										Medicinski tehničari				Niža sprema
	Normativ	Ukupno	lekari							ostali	Normativ	Ukupno	sa višom	sa srednjom spremom	
			svega	od toga specijalist	diplomirani farmaceuti	biolozi	specijalisti biohemičari	hemičari							
UKUPNO:	7	7	6	5					1		33	37	0	37	3
DZ Despotovac	1	2	1	1					1		6	7		7	
DZ Paraćin	2	2	2	2							6	5		5	1
DZ Rekovac	1										3	4		4	
DZ Svilajnac	1	1	1	1							6	10		10	
DZ Čuprija	2	2	2	1							12	11		11	2

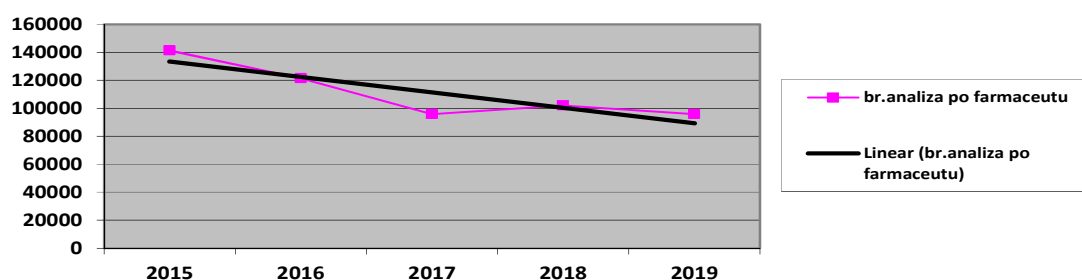
Broj pacijenata u laboratorijama domova zdravlja je bio 55.606. Ukupan broj izvršenih analiza je 671.284. Broja analiza po lekaru odnosno farmaceutu je 95.898 što je manje od normativa (**1 lekar/farmaceut na 120000 analiza**). Veći broj analiza po lekaru/farmaceutu je kod doma zdravlja Svilajnac. Dom zdravlja Rekovac nema u laboratoriji visoko stručni kadar.

Tabela br. 16 Izvršene analize u biohemijskim laboratorijama domova zdravlja u 2019. godini

Zdravstvena ustanova	Broj pacijenata	Hematološke analize	Biohemijske analize	Pregled urina	Ukupno analiza	Broj analiza po lekaru/farmaceutu
DZ Despotovac	7019	27572	101748	19567	148887	74444
DZ Svilajnac	15968	25453	115791	19998	161242	161242
DZ Rekovac	7126	11883	35326	12609	59818	
DZ Čuprija	13728	20855	102626	45694	169175	84588
DZ Paraćin	11765	23781	83843	24538	132162	66081
UKUPNO	55606	109544	439334	122406	671284	95898

U periodu od 2015. do 2019. primećuje se opadanje broja analiza po lekaru/farmaceutu .

Grafikon br. 17 Broj analiza po farmaceutu u laboratorijama PZZ od 2015. do 2019. godine

-Redgen dijagnostika-

Službu rendgen dijagnostike u okviru primarne zdravstvene zaštite imaju domovi zdravlja Svilajnac, Despotovac i Rekovac. U Čupriji, Paraćinu i Jagodini rendgen dijagnostika je pri bolnici tako da ovde neće biti prikazane. Služba rendgen dijagnostike u Rekovcu radi samo na nivou tehničara, odnosno nema lekara specijalistu, jer lekar po normativima ide na **50.000** stanovnika, a Rekovac ima oko **10.000**.

Tabela br. 17 Kadar u službi rendgen dijagnostike

Opština	Normativ	Ukupno	opšte medicine	na specijalizaciji	specijalisti		Normativ	Ukupno	Sa višom spremom	Sa srednjom spremom	Broj korisnika	Broj korisnika lekaru
					br.	%						
DESPOTOVAC	1	2			2	100.00	1	3	2	1	20226	10113
REKOVAC						0.00	1	2	2		9037	0
SVILAJNAC	1	1			1	100.00	1	2	1	1	21087	21087
OKRUG	2	3	0	0	3	100.00	3	7	5	2	50350	16783

U službi rendgen dijagnostike na teritoriji okruga radi ukupno 3 lekara specijalista, što je 1 više od normativa i to u Domu zdravlja Despotovac, a medicinskih tehničara na nivou okruga je 7 što je više od normativa za 4.

Tabela br. 18 Posete u službi rendgen dijagnostike

Opština	P O S E T E							Ukupno poseta lekara	Broj poseta po lekaru	Broj poseta po korisniku	
	u ordinaciji kod lekara			kućne							
	ukupno	od toga prve	ostalih medicinskih radnika	lekara	ostalih medicinskih radnika						
UKUPNO	7840	6347	8262				7840	2613	0,15		
DESPOTOVAC	2672	2672	2672				2672	1336	0,13		
REKOVAC			422								
SVILAJNAC	5168	3675	5168				5168	5168	0,24		

Broj poseta po lekaru u rendgen dijagnostici je 2.613 što je znatno ispod normativa- **mera izvršenja 6000 poseta po lekaru**

-Polivalentna patronaža-

Patronažna služba je kadrovski nedovoljno obezbeđena gledajući ukupan broj zaposlenih i potreban broj izvršilaca po normativima kadrova. U Domovima zdravlja Paraćin 4, Jagodini 5, a u Čupriji 1 manje patronažnih sestara nego što im propisuje normativ, a više od normativa zaposleno je u Despotovcu, Rekovcu, i Svilajncu. Broj korisnika po patronažnoj sestri je 5805 što je nešto više od **standarda (5000 korisnika po sestri)**, a po domovima zdravlja se kreće od 3.012 u Rekovcu do 8.377 u Paraćinu.

Tabela br. 19 Kadar u službi patronaže

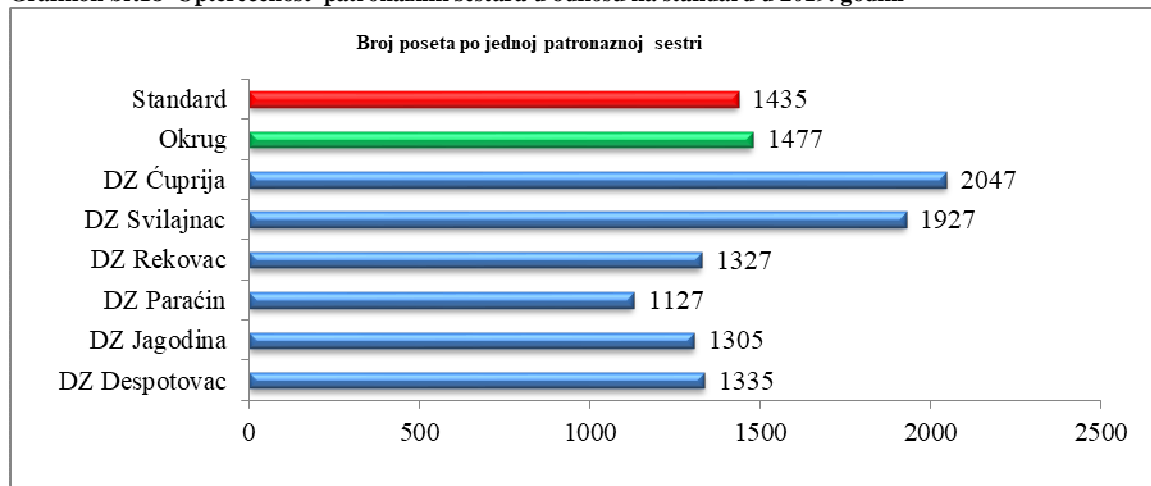
Opština	Patronažne sestre				Broj korisnika	broj korisnika po patronažnoj sestri
	Normativ	UKUPNO	od toga sa			
			višom spremom	srednjom spremom		
	1	2	3	4	5	
UKUPNO	45	34	22	12	197361	5805
Despotovac	4	6	2	4	20226	3371
Jagodina	14	9	8	1	68926	7658
Paraćin	10	6	6		50262	8377
Rekovac	2	3	0	3	9037	3012
Svilajnac	4	5	2	3	21087	4217
Čuprija	6	5	4	1	27823	5565

Ukupan broj poseta po patronažnoj sestri se kreće od 1127 u domu zdravlja Paraćin, do 12041 u domu zdravlja Čuprija. **Standard poseta iznosi 1435 po sestri**, a prosek okruga je 1477 poseta po sestri.

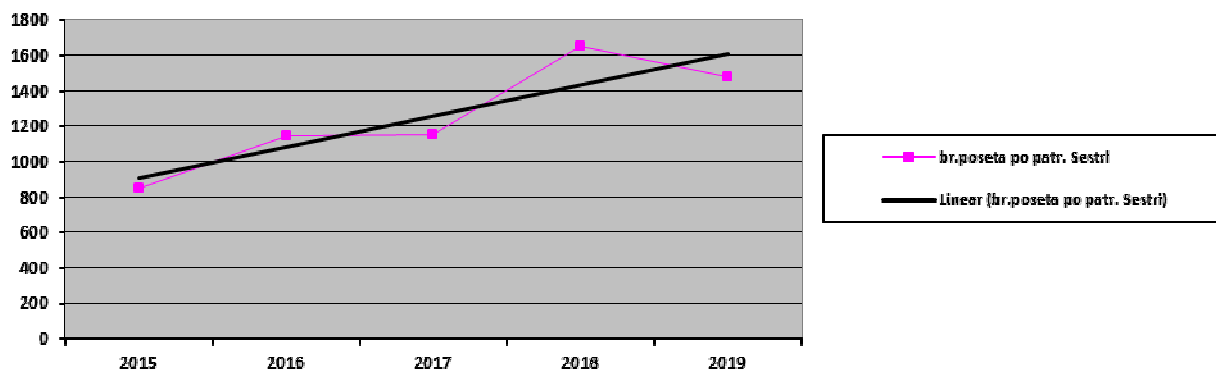
Tabela br. 20 Posete u službi patronaže

Opština	Zenama, trudnicama i porođiljama	Novorođenčad i odojcad	Ostaloj deci	Posete obolelim licima	socijalnih i higijenskih prilika	Ukupno	poseta po patronažnoj sestri
	1	2	3	4	5	6	7
UKUPNO	16513	9288	4006	20376	34	50217	1477
Despotovac	1057	1173	1390	4388		8008	1335
Jagodina	4438	3461	1161	2686		11746	1305
Paraćin	2667	2230	625	1239		6761	1127
Rekovac	251	261	182	3252	34	3980	1327
Svilajnac	4480	932	235	5913		11560	1927
Ćuprija	3620	1231	413	2898		8162	2041

Grafikon br.18 Opterećenost patronažnih sestara u odnosu na standard u 2019. godini

Grafikon br. 19 Broj poseta po patronažnoj sestri na teritoriji okruga od 2015. do 2019. godine

2. ANALIZA KORIŠĆENJA I RADA BOLNIČKE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Prema Planu mreže zdravstvenih ustanova, bolničku zdravstvenu zaštitu stanovništvu Pomoravskog okruga u 2018. godini pružale su tri bolnice i to:

- Opšta bolnica u Čupriji sa **469** postelja;
- Opšta bolnica u Jagodini sa **270** postelja;
- Opšta bolnica u Paraćinu sa **171** postelja;

I dva stracionara internističkog tipa:

- Stacionar pri Domu zdravlja Despotovac sa **10** postelja;
- Stacionar pri Domu zdravlja Svilajnac sa **10** postelja;

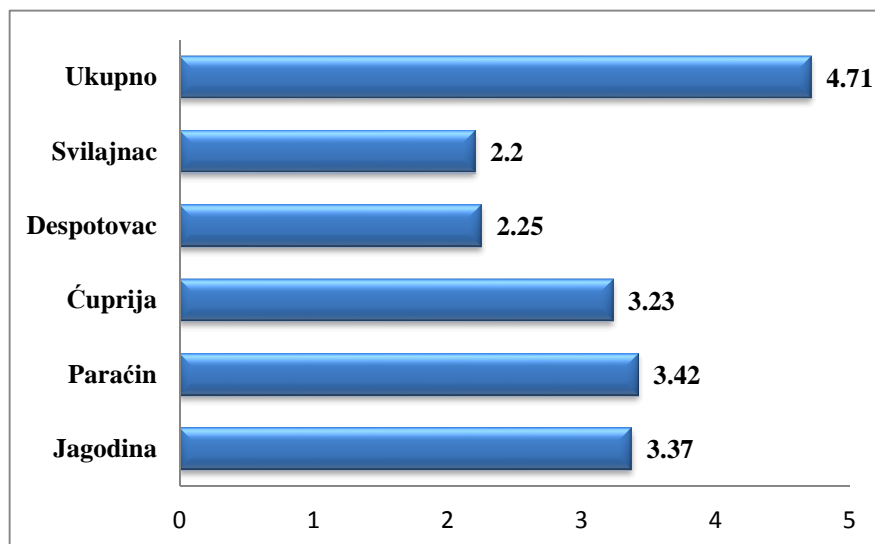
Obezbeđenost bolničkim posteljama

U 2019. godini stanovništvu Okruga bilo je na raspolaganju **930** bolničkih postelja (469 Čuprija, 270 Jagodina, 171 Paraćin, 10 Despotovac, 10 Svilajnac) odnosno obezbeđenost stanovništva bolničkim posteljama iznosila je 4,66 postelja na 1000 stanovnika. Kod Čuprije je obezbeđenost prikazana u odnosu na broj stanovnika celog okruga jer se u Čupriji leče i stanovnici ostalih opština na odeljenjima koja su za ceo okrug (okružna bolnica), dok bolnici u Jagodini gravitira deo stanovništva opština Rekovac i Svilajnac.

Tabela br. 1 Obezbeđenost stanovništva okruga bolničkim posteljama u 2019. godini

Red . broj	Bolnice	Gravitirajuća populacija	Br. postelja	Br. poste. na 1000 st.
1.	Jagodina	80000	270	3,37
2.	Paraćin	50000	171	3,42
3.	Čuprija	145000	469	3,23
4	Despotovac	4450	10	2,25
5	Svilajnac	4550	10	2,20
6	Okrug	197361	930	4,71

Grafikon br. 1 Obezbeđenost stanovništva bolničkim posteljama 2019. god

Struktura bolničkih postelja

Struktura bolničkih postelja po nameni je izuzetno važan pokazatelj zadovoljenja potreba stanovništva za bolničkim lečenjem.

Tabela br. 2 Struktura bolničkih postelja na teritoriji okruga u 2019. god.

Odeljenja	Broj postelja						%
	Čuprija	Jagodina	Paraćin	Despotovac	Svilajnac	Ukupno	
Interno	83	72	40	10	10	215	23.12
Opšta hirurgija	75	53	40			168	18.06
Ortopedija	27	15	20			62	6.67
Ginekologija i akušerstvo	26	44	26			96	10.32
Pedijatrija	23	27	20			70	7.53
Pulmologija	25	23	25			73	7.85
Neurologija	35	20				55	5.91
Psihijatrija	40	16				56	6.02
Infektivno	17					17	1.83
Dermatovenorologija	10					10	1.08
Intenzivna nega	8					8	0.86
Urologija	30					30	3.23
ORL + MFH	20					20	2.15
Oftalmologija	10					10	1.08
Produžena nega	38					38	4.09
Nuklearna med.	2					2	0.22
UKUPNO	469	270	171	10	10	930	100.00

- interno: kardiologija, gastroenterologija, endokrinologija i nefrologija.
- hirurgija: opšta, dečja, vaskularna, neurohirurgija, i plastična.

Najveći procenat učešća u odnosu na ukupan posteljni fond imaju internističke postelje **23,12%**, zatim hiruške **18,06%**, ginekološko-akušerske **10,32%**, pulmologija **7,85%** itd.

Obezbeđenost bolnica medicinskim kadrom

U 3 bolnice Pomoravskog okruga bilo je u 2019. godini zaposleno **1.758** radnik od kojih **1.420** zdravstvenih radnika i saradnika ili **80,8%**. Od njih **20,5%** je sa visokom školskom spremom.

Tabela br.3.Zaposleni u bolnicama Pomoravskog okruga

r. br.	Zdravstvena ustanova	Ukupno	ZDRAVSTVENI RADNICI I SARADNICI									NEMEDICINSKI RADNICI		
			Svega	VISOKA STRUČNA SPREMA					VŠS	SSS	NİŽA STRUČNA SPREMA	SVEGA	od toga	
				Svega	Lekari	stomatolozi	farmaceuti	ostalo	SVEGA	Svega			administrativni	tehnički
0	1	2	3	4	5	9	10	11	12	15	19	20	21	22
UKUPNO		1758	1420	360	333	2	8	16	238	814	8	338	81	257
1	Bolnica Paraćin	345	285	75	71	0	1	3	47	163	0	60	12	48
2	Bolnica Čuprija	833	666	163	152	2	3	6	113	384	6	167	41	126
3	Bolnica Jagodina	580	469	122	110	0	5	7	78	267	2	111	28	83

Tabela br.4 Struktura medicinskog kadra koji sprovodi stacionarnu zdravstvenu zaštitu

Red br.	Bolnica	Uk.br. Lekara	Specijalista		na spec.		opšte prakse		br. tehn.	br. po 1 lek. spec..
			br	%	br	%	br	%		
1.	Čuprija	154	131	85,06	20	12,99	3	1,95	497	3,79
2.	Jagodina	110	88	80,00	18	16,36	4	3,64	345	3,92
3.	Paraćin	71	66	92,96	3	4,23	2	2,82	210	3,18
4.	Despotovac	0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	12	0,00
5	Svilajnac	1	1	100,00	0	0,00	0	0,00	11	11,00
UKUPNO		336	286	85,12	41	12,20	9	2,68	1075	3,76

Iz napred navedenih podataka može se videti da je stanovništvu Pomoravskog okruga u 2019. godini bilo na raspolaganju **930** bolesničkih postelja, koje je opsluživalo **336** lekara (**286** specijalista ili **85,1%**, **41** na specijalizaciji **12,2%** i **9** lekara opšte prakse ili **2,7%**) i **1.075** tehničar ili **3,76** na jednog lekara specijalistu.

Posmatrano pojedinačno po bolnicama, najveći procenat lekara specijalista u odnosu na ukupan broj lekara ima bolnica u Paraćinu 93%, a najmanji u Jagodini 80% (ako izuzmemo stacionar u Despotovcu i Svilajncu). Što se tiče odnosa tehničara i lekara specijalista u odnosu na normative za bolničko lečenje, najpovoljniji odnos imaju stacionar u domu zdravlja Svilajnac za koji su i normativi dugačiji (1 lekar – 7 tehničara), dok je u bolnicama odnos ujednačen od 3,18 u Paraćinu do 3,92 u Jagodini, a prosek okruga je 3,76.

U narednoj tabeli prikazana je struktura medicinskog kadra u odnosu na broj postelja u pojedinim zdravstvenim ustanovama u 2019. godini.

Tabela br.5 Struktura medicinskog kadra u odnosu na broj postelja u 2019. god

Red br.	Bolnica	br postelja	Ukupan br. Lekara	Br. post. po 1 lek.	Br.lek. spec	Br.post. po lek. spec.	Br. med. tehn.	Br.post. po 1 tehn.
1.	Ćuprija	469	154	3.05	131	3.58	497	0.94
2.	Jagodina	270	110	2.45	88	3.07	345	0.78
3.	Paraćin	171	71	2.41	66	2.59	210	0.81
4.	Despotovac	10	0	0.00	0	0.00	12	0.83
5.	Svilajnac	10	1	10.00	1	10.00	11	0.91
Ukupno		930	336	2.77	286	3.25	1075	0.87

Iz navedene tabele se može videti da je prosečan broj postelja po jednom lekaru specijalisti **2,77** i **0,87** postelja po jednom medicinskom tehničaru.

Može se iz podataka primetiti da sve tri opšte bolnice imaju ujednačen broj postelja po 1 tehničaru dok po lekaru specijalisti najviše ima Ćuprija **3,05** a najmanje Paraćin **2,41**.

Pokazatelji obima rada, odnosno korišćenje bolničkih kapaciteta

Bolnice Pomoravskog okruga, uključujući i stacionare domova zdravlja Despotovac i Svilajnac su u 2019. godini lečile **29.766** osigurana bolesnika i ostvarile **259.392** bolesnička dana. Prosečna zauzetost postelja bila je **76,42%**, a prosečna dužina lečenja **8,71** dana.

Tabela br.6 Obim rada bolnica u 2019. godini

Red. Br..	Bolnica	Broj postelja	Broj ispisanih bolesnika	B.O.dani	% zauzetosti postelja	Prosečna duž. Lečenja
1	Ćuprija	469	14277	156446	91.39	10.96
2	Jagodina	270	7605	59761	60.64	7.86
3	Paraćin	171	7276	38347	61.44	5.27
4	Despotovac	10	353	2567	70.33	7.27
5	Svilajnac	10	255	2271	62.22	8.91
UKUPNO		930	29766	259392	76.42	8.71

Najveću zauzetost odnosno iskorišćenost bolničkih postelja imala je opšta bolnica Ćuprija 91,39%. Našim zakonskim regulativama je utvrđena optimalna iskorišćenost posteljnog fonda od **80- 85%**. Smatra se da je ovaj pokazatelj funkcionisanja bolnica povoljan, ako ne prelazi 90% čime se doprinosi standardu lečenja i ako nije manji od 80%, čime se ostvaruje ekonomičnost u korišćenju bolničkih postelja.

Što se tiče prosečne dužine lečenja bolesnika, najmanja je u Paraćinu **5,27** dana, a najduža u OB Ćuprija **10,96** dana.

Iz navedenih podataka može se uočiti da je prosečna dužina lečenja uglavnom u skladu sa standardom za pojedine grane, a najveća je u OB Ćuprija .

Tabela br. 7 Kapaciteti i korišćenje bolničkih postelja u 2019. godini po pojedinim oblastima

	broj postelja	broj bolesnika	broj dana ležanja	prosečna dužina lečenja	Prosečna zauzetost postelja
POMORAVSKI OKRUG					
Ukupno	930	29365	184510	6.28	54.36
Opšta bolnica Čuprija	469	14549	103177	7.09	60.27
GINEKOLOGIJA	26	770	3815	4.95	40.20
HIRURŠKE GRANE	170	6374	32241	5.06	51.96
INTRENISTIČKE SLUŽBE	170	4857	42032	8.65	67.74
OSTALO	2	80	214	2.68	29.32
PEDIJATRIJA	23	1332	4307	3.23	51.30
PRODUŽENO LEČENJE	38	665	11296	16.99	81.44
PSIHIJATRIJA	40	471	9272	19.69	63.51
Opšta bolnica Jagodina	270	8435	44211	5.24	44.86
GINEKOLOGIJA	44	1987	6534	3.29	40.68
HIRURŠKE GRANE	68	2185	13813	6.32	55.65
INTRENISTIČKE SLUŽBE	115	2914	16828	5.77	40.09
PEDIJATRIJA	27	1146	4908	4.28	49.80
PSIHIJATRIJA	16	203	2128	10.48	36.44
Opšta bolnica Paraćin	171	5938	32844	5.53	52.62
GINEKOLOGIJA	26	749	3981	5.32	41.95
HIRURŠKE GRANE	60	2172	13161	6.06	60.10
INTRENISTIČKE SLUŽBE	65	1948	12334	6.33	51.99
PEDIJATRIJA	20	1069	3368	3.15	46.14
Dom zdravlja Svilajnac	10	223	1734	7.78	47.51
INTERNISTIČKI STACIONAR	10	223	1734	7.78	47.51
Dom zdravlja Despotovac	10	220	2544	11.56	69.70
INTERNISTIČKI STACIONAR	10	220	2544	11.56	69.70

Prosečna zauzetost postelja pokazuje varijacije po pojedinim granama pa se može zapaziti da najmanju prosečnu zauzetost ima odeljenje ginekologije.

U narednoj tabeli bice prikazano ispunjenje standarda mera izvršenja za doktore medicine specijaliste u pojedinim bolničkim i polikliničkim delatnostima u 2019. godini, koje su definisane u Pravilniku o bližim uslovima za obavljanje zdravstvene delatnosti u zdravstvenim ustanovama i drugim oblicima zdravstvene službe.

Tabela br. 8 Ispunjenje standarda mera izvršenja za doktore medicine specijaliste u bolničkoj i polikliničkoj delatnosti

	Broj		Broj pacijenata po specijalisti			Broj specijalističkih pregleda			Broj specijalističkih pregleda po specijalisti		
	Specijalista	pacijenata	Broj	Po pravilniku	Razlika	Ukupno	Ambulanta	Stacionar	Broj	pravilniku	Razlika
POMORAVSKI OKRUG	212	29082	137,2	226	-89	503423	470536	32887	2375	1923	452
Opšta bolnica Čuprija	95	13275	140	199	-59	182713	171772	10941	1923	1433	490
Dermatologija	2	224	112	210	-54	5414	5238	176	2707	1260	1447
Ginekologija i akus	7	761	109	250	-117	4871	3633	1238	696	1260	-564
Hirurgija	14	2968	212	210	2	21648	20900	748	1546	1680	-134
Infektivne bolesti	3	441	147	165	-18	4384	4082	302	1461	1260	201
Interna	32	3077	96	170	-74	70484	66381	4103	2203	1260	943
Neurologija	6	1046	174	170	4	11155	10631	524	1859	1260	599
Oftalmologija	4	452	113	250	-125	19181	17364	1817	4795	1680	3115
ORL	4	270	68	250	-183	8568	8016	552	2142	1680	462
Ortopedija	5	486	97	130	-38	7503	7383	120	1501	2100	-599
Pedijatrija	9	1304	145	210	-65	11914	11751	163	1324	1050	274
Psihijatrija	5	459	92	165	-73	7642	6645	997	1528	1025	503
Urologija	4	1787	447	210	237	9949	9748	201	2487	1680	807
Opšta bolnica Jagodina	67	8335	124,4	189	-65	183191	167332	15859	2734	2594	140
Dermatologija	3	0	0	210	-210	14660	14660	0	4887	6300	-1413
Ginekologija i akus	9	1887	210	250	-40	19654	7433	12221	2184	1260	924
Hirurgija	9	1739	193	210	-17	16125	14918	1207	1792	1680	112
Interna	21	2325	111	170	-59	53677	52443	1234	2556	1260	1296
Neurologija	5	589	118	170	-52	7839	7463	376	1568	1260	308
Oftalmologija	3	0	0	0	0	20392	20294	98	6797	6300	497
ORL	3	0	0	0	0	19671	19671	0	6557	6300	257
Ortopedija	4	446	112	130	-19	17552	17552	0	4388	2100	2288
Pedijatrija	4	1146	287	210	77	2400	2156	244	600	1050	-450
Psihijatrija	6	203	34	165	-131	11221	10742	479	1870	1025	845
Opšta bolnica Paraćin	48	6904	144	403	-259	135152	131132	4020	2816	3066	-250
Dermatologija	1	0	0	210		3833	3814	19	3833	6300	-2467
Ginekologija i akušerstvo	6	742	124	250	-126	2964	2083	881	494	1260	-766
Hirurgija	7	1782	255	210	45	16195	15582	613	2314	1680	634
Interna	16	2895	181	170	11	38722	36662	2060	2420	1260	1160
Neurologija	2	0	0	170	-170	7053	6831	222	3527	1260	2267
Oftalmologija	2	0	0	250	-250	20164	20106	58	10082	6300	3782
ORL	1	0	0	250	-250	10503	10404	99	10503	6300	4203
Ortopedija	3	426	142	130	12	11136	11098	38	3712	2100	1612
Pedijatrija	7	1059	151	210	-59	7012	7012		1002	1050	-48
Psihijatrija	3	0	0	165	-165	17570	17540	30	5857	3150	2707
Dom zdravlja Svilajnac	2	221	111	170	-60	300	300	0	150	1260	-1110
Interna	2	221	116	170	-47	548	0	548	274	1260	-986
Dom zdravlja Despotovac	0	347	0	170	-170	2067	0	2067	0	1260	-1260
Interna	0	222	0	170	-170	2067	0	519	0	1260	-1260

Prethodna tabela pokazuje da je broj ležećih pacijenata po lekaru specijalisti na teritoriji okruga **137,2** što je manje od proseka propisanih mera izvršenja (**184**), u Čupriji prosečan broj ležećih pacijenata po lekaru specijalisti **140**, u Paraćinu **144, a u Jagodini 124,4**. Posmatrajući pojedinačno po službama uočava uglavnom manji prosek od standarda. Broj specijalističkih pregleda po lekaru na nivou okruga je **2.375** (po pravilniku prosek **1923**, osim kod specijalističkih službi bez stacionarnog dela gde je prosek veći kao za primarnu zdravstvenu zaštitu.). U Jagodini i Paraćinu specijalističke službe koje nemaju stacionarni deo su oftalmologija, ORL i dermatovenerologiji i kod njih je normativ 6.300 pregleda, a u Paraćinu neurologija (normativ 1260) i psihijatrija (normativ 3150 pregleda).

Tabela br. 9 Broj operacionih sala, operacija i prosečan broj operacija po lekaru u 2019. godini

ZDRAVSTVENA USTANOVA	br.lekara speijalista	br. operacionih sala	br.operacija	br.operacija po specijalisti
POMORAVSKI OKRUG	76	22	12679	167
Opšta bolnica Čuprija	38	14	8782	231
Ginekologija i akušerstvo	7	2	755	108
Dečija hirurgija	1	1	166	166
Hirurgija	7	3	946	135
MFH	2	0	530	265
Neurohirurgija	2	1	182	91
Oftalmologija	4	1	679	170
ORL	4	1	172	43
Ortopedija sa traumatologijom	5	2	505	101
Plastična hirurgija	2	1	4299	2150
Urologija	4	2	548	137
Opšta bolnica Jagodina	22	4	2459	112
Ginekologija i akušerstvo	9	2	653	73
Hirurgija	9	3	1461	162
Ortopedija sa traumatologijom	4	2	345	86
Opšta bolnica Paraćin	16	4	1438	90
Ginekologija i akušerstvo	6	1	355	59
Hirurgija	7	2	832	119
Ortopedija sa traumatologijom	3	1	251	84

Prosečan broj operacija po lekaru na teritoriji okruga je **167**, pri čemu je najveći prosek u Čupriji **231**, zatim u Jagodini **112** operacija po lekaru, dok je najmanji u Paraćinu, **90** operacije po lekaru.

Tabela br. 10 Broj laboratorijskih analiza i pacijenata u 2019. godine

POMORAVSKI OKRUG	UKUPNO	Ambulantni pacijenti	Stacionarni pacijenti
Broj pacijenata	239789	169410	70379
Broj pregledanih uzoraka	517727	415064	102663
UKUPNO ANALIZA	2807359	2072733	734626
Hematološke analize	311209	220123	91086
Biohemijske analize	1882600	1378336	504264
Analiza urina	276473	217816	58657
Mikrobiologija i parazitologija	228482	199905	28577
Patohistološka laboratorija	50502	10960	39542
Ostale laboratorije	58093	45593	12500

Stacionar doma zdravlja u Svilajncu i Despotovcu, nemaju odvojenu laboratoriju za pacijente stacionara već se sve analize obavljaju u laboratoriji doma zdravlja, ali su analize za stacionarne

pacijente posebno evidentirane. Laboratorija bolnice Paraćin je jedinstvena za primarnu i sekundarnu zdravstvenu zaštitu i kompletan rad je prikazan u tabeli, dok u Jagodini i Čupriji domovi zdravlja, koji su samostalne ustanove, imaju svoje laboratorije, ali i pri bolničkim laboratorijama postoji određeni broj analiza koji se radi za ambulantne pacijente. Ukupan broj realizovanih laboratorijskih analiza u bolničkim laboratorijama na teritoriji okruga je **2.807.359** pri čemu je **73,8%** analiza realizovano za ambulantne pacijente.

Tabela br. 11 Kretanje pokazatelja bolničkog lečenja od 2015. god .do 2019. godine

	Iskorišćenost postelja	Pros. dužina lečenja	Br. postelja po lek.spec.	Br. postelja po med. sestri	Br bolesnika po specijalisti	Br. pregleda po specijalisti	Br. operacija po specijalisti
2015	66,14	6,69	3,02	0,84	130	2000	140
2016	64,87	6,55	3,15	0,85	146	2128	147
2017	64,89	7,29	3,21	0,86	137	2081	142
2018	63,40	6,43	3,33	0,86	141	2378	148
2019	54,36	6,28	3,25	0,87	137,2	2375	167

ZAKLJUČAK

1. Populaciona dinamika je u Pomoravskom okrugu multifaktorski determinisana i karakterišu je specifičnost u kretanju stanovništva vezana za veliki broj ljudi na privremenom radu u inostranstvu koji stalno povlače za sobom mlađu populaciju, a ostaju staračka domaćinstva što je posebno karakteristično za opštine Despotovac i Svilajnac, dok se iz Opštine Rekovac koja spada u red nerazvijenih opština i ima uglavnom ruralno stanovništvo, mlađa populacija iseljava u okolne gradove. Stanovništvo ovih opština spada u red vrlo starog stanovništva jer se procenat stanovništva starijeg od 65 godina kreće od 22% u Jagodini do 33,3% u Rekovcu, tako da se ceo okrug sa 23,9% starog stanovništva nalazi u podmakloj fazi demografskog starenja.

2. Demografski procesi se karakterišu opadanjem broja stanovnika između dva zadnja popisa u proseku za 5,7% ,a procena za 2019. ukazuje na i dalji pad broja stanovnika za 8% od popisa 2011.god. , niskom stopom nataliteta od 6,8 i visokom stopom mortaliteta od 17,8 na 1000 stanovnika , a samim tim i negativnom stopom prirodnog priraštaja -10,9. Stope smrtnosti odojčadi, male dece i mrtvorodenosti spadaju u red niskih stopa. Posmatrajući petogodišnji period zapažaju se relativno konstantne stope vitalnih pokazatelja, osim kod mortaliteta odojčadi i mrtvorodenosti čije stope imaju varijacije tokom navedenog perioda što je posebno uočljivo kod stope mortalitet odojčadi.

3. Socioekonomski pokazatelji okruga govore da je ukupno 22441 nezaposlenih lica, što je za 8,5% manje od prethodne godine. Prosečna neto zarada u 2019. godini na teritoriji Pomoravskog okruga bila je 44.676 dinara što je niže u odnosu na prosek Republike Srbije koji je iznosio 54.919. U odnosu na prethodnu godinu evidentno je povećanje zarada za 10 %.

Prosečna neto zarada beleži blagi trend rasta od 2015. do 2019. godine ,najniža zabeležena vrednost prosečne neto zarade je u 2016.god. Takođe je najveći broj nezaposlenih zabeležen u 2016.god. u petogodišnjem periodu posmatranja.

4. Sadašnju zdravstvenu situaciju Pomoravskog okruga karakterišu klasični dominirajući problemi karakteristični i za visokorazvijene zemlje. U strukturi uzroka smrti dominiraju masovne nezarazne bolesti, pre svega kardiovaskularne i maligne, bolesti žlezdra sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma, bolesti respiratornog sistema zatim bolesti mokraćno-polnog sistema, . Ovakva struktura uzroka smrti je slična prethodnim godinama.

5. U registrovanom vanbolničkom morbiditetu najveći značaj kod dece i mladih imaju bolesti respiratornog sistema, kao i kod radno aktivne populacije, kod starih bolesti respiratornog i kardiovaskularnog sistema, dok u bolničkom morbiditetu radnoaktivnog i starog stanovništva dominiraju bolesti kardiovaskularnog sistema. Među pojedinačnim dijagnozama bolničkog lečenja najzastupljeniji su: ,karcinom prostate, upala pluća ,infekcija digestivnog trakta, povišen pritisak i srčana isuficijencija.

6. U strukturi oboljevanja od zaraznih bolesti dominirali su hronični hepatitis C, hronični hepatitis B, tuberkuloza pluća, salmonellosis i influenza cum pneumonia, dok je smrtnih slučajeva od zaraznih bolesti bilo 1. Stopa oboljevanja od zaraznih bolesti beleži opadajući trend u zadnjih pet godina. Od polno prenosivih bolesti obolelo je ukupno 28 lica, najviše od hepatitisa c 15 slučajeva. U 2016. godini prijavljenih infekcija hlamidijom je bilo 85 ,**dok u 2018. godini nema prijavljenih slučajeva, ne zato što ih nije bilo nego** nemamo subregistraciju hlamidijalnih infekcija u 2018. i 2019. na našoj teritoriji pa stopa incidence polno prenosivih bolesti ima silazni trend u poslednjih pet godina.

7. Podaci o incidenci oboljevanja za maligne bolesti u 2019. god još uvek nisu kompletirani. Stopa oboljevanja od šećerne bolesti 194,06, a stopa oboljevanja od AKS u 2019 .god. je 174,8 na 100000 stanovnika . Stopa incidence oboljevanja od šećerne bolesti ima konstantni trend iz godine u godinu. Prema poslednjim podacima registra za rak iz 2015. god., muškarci su najviše obovali i umirali od raka bronha i pluća, raka debelog creva i rektuma i raka prostate. Kod žena maligni tumor je najčešće bio lokalizovan na dojci, grlicu materice , plućima i debelom crevu i rektumu. Što se tiče Pomoravskog okruga u 2019. god. stopa mortaliteta od malignih bolesti je najveća u Čupriji ,a najčešća lokalizacija malignog tumora pluća.

8. Rezultati ispitivanja higijenske ispravnosti vode za piće pokazali su da je najveće procenat neispravnih uzoraka iz seoskih vodovoda, dok je bolji kvalitet vode u gradskim vodovodima. Za poslednjih pet godina na mikrobiološku ispravnost namirnica 54 bilo neispravno ili 0,9%. Na fizičko-hemijsku ispravnost 41 bilo neispravno ili 1,3%.

9. Vakcinacija predstavlja najbržu, najefikasniju i najekonomičniju meru zdravstvene zaštite. U 2019. godini realizovana je u proseku sa obuhvatom od 94% do 97,6%.

10. Zdravstvenu zaštitu stanovništvu okruga obezbeđivalo je dvanaest zdravstvenih ustanova: šest domova zdravlja , tri opšte bolnice, dve apotekarske ustanove, zavod za javno zdravlje i zdravstvena služba gerontološkog centra.

11. Od ukupnog broja zaposlenih u ovim zdravstvenim ustanovama 78,4% su zdravstveni radnici i saradnici od čega je 23,1% sa visokom stručnom spremom, a od ukupnog broja lekara 79,3% je specijalista. U proteklih pet godina broj zaposlenih ima blagi trend opadanja ,od 2015. godine do 2019. godine za 9,2% je manje ukupnog broja zaposlenih .

12. U proteklih pet godina broj zaposlenih u službama primarne zdravstvene zaštite se kontinuirano smanjivao odnosno za pet godina je ukupan broj zaposlenih smanjen za 18,2 %. Najveće smanjenje je u delu sa srednjom stručnom spremom 17,8% (medicinska sestra-tehničar 13,9%) , a najmanje kod lekara specijalista gde je broj zaposlenih smanjen 8,7% u odnosu na 2015. godina.

Obezbeđenost stanovništva Pomoravskog okruga zdravstvenim radnicima je dobra i svuda u okviru standarda po broju korisnika po lekaru. U laboratorijama domova zdravlja prosečna opterećenost analizama po biohemičaru je 102.110, a standard je 120.000 analiza što je takođe dobra obezbeđenost kadrom.

13. U posmatranom periodu može se uočiti vrlo slaba iskorišćenost stomatoloških službi za odrasle sa 0,1 posete po korisniku i 1767 poseta po lekaru (standard 3075), službi za zdravstvenu zaštitu žena sa 1,4 posete po ženi (15 god. I više) za godinu dana i 3677 poseta po lekaru (standard 6300 poseta) zatim stomatoloških službi za zdravstvenu zaštitu dece predškolskog i školskog uzrasta sa 1,7 posete po korisniku i 2120 poseta po lekaru (standard 2460) , . Razlog za ovako slabu iskorišćenost ovih službi kao i predhodnih godina nalazi se u velikom odlivu pacijenata u

privatne ginekološke i stomatološke ordinacije kao i predhodne godine. Dobru realizaciju imaju posete po patronažnoj sestri ,1477 (standard 1435),rendgen dijagnostika 2613 (standard 6000). Najveći broj poseta po korisniku je u Službi za zdravstvenu zaštitu dece 11,2 posete, dok školska dece i omladina posete lekara u proseku 4,5 puta godišnje. Svaki odrasli stanovnik poseti lekara opšte medicine 4,7 puta godišnje. Najveći broj poseta po lekaru je u službama opšte medicine 7143 što je nešto malo ispod standarda od 7350 poseta po lekaru, službama za zdravstvenu zaštitu dece 6739 i školske dece 4594 (standard 6300).

Posmatrajući strukturu poseta lekarima uočava se izražena dominacija kurativnih poseta i izuzetno skroman procenat preventivnih pregleda pogotovu u zdravstvenoj zaštiti odraslog stanovništva,svega 1,6% od ukupnog broja poseta lekaru.

U proteklih pet godina broj poseta po lekaru je varirao neznatno i kod većine službi je na nivou standarda, osim kod stomatologije i ginekologije gde je u celom posmatranom periodu broj poseta ispod standarda posebno kod ginekologije. Kod laboratorije primećuje se takođe pad broja analiza po biohemičaru iz godine u godinu.

14. Pomoravski okrug je u 2019. godini raspolagao sa **930** bolničkih postelja pa je obezbeđenost stanovništva posteljnim fondom **4,71** postelja na **1000** stanovnika.

- Bolnički kapaciteti u svim bolnicama uglavnom imaju optimalnu iskorišćenost **54,36%**, a prosečna dužina lečenja **4,71** dana.

- Pacijentima je bilo na raspolaganju **336** lekara od čega **286** ili **85,1%** specijalista i **1075** medicinskih tehničara.

- Prosečna opterećenost kadra bolničkim posteljama je **2,77** postelja po lekaru odnosno **3,25** po specijalisti. Broj postelja po jednom medicinskom tehničaru je **0,87**. Prosečan broj bolesnika po lekaru specijalisti na nivou okruga bio je **137,2** (standard od 130-250),a broj specijalističkih pregleda **2375**po lekaru (prosek standarda 1960). Broj operacija po lekaru specijalisti je **167**.

Posmatrajući petogodišnji period zapaža se opadanje iskorišćenosti posteljnih kapaciteta prosečno za 1% godišnje s tim da je najniža iakorišćenost zabeležena u 2019.god.Broj specijalističkih pregleda po specijalisti varira iz godine u godinu a najveći broj pregleda je u 2018. godine. Broj operacija po specijalisti iz godine u godinu varira,najveći broj je u 2019. godini.

Rezultati ove analize ukazuju na potrebu implementacije sledećih mera

- Predominacija masovnih nezaraznih bolesti u strukturi oboljevanja i umiranja stanovništva Pomoravskog okruga zahteva striktnu primenu programa preventivne zaštite od hroničnih nezaraznih bolesti, uz obezbeđenje materijalnih resursa i preciziranih zadataka za sprovođenje strategija i mera kroz intenzivniji zdravstveno vaspitni rad i preventivne preglede, kao isprovođenje usvojenih Nacionalnih programa prevencije i ranog otkrivanja pre svega karcinomagrlića materice ,debelog creva i karcinoma dojke.
- Očuvanje i dalje unapređenje zdravlja najosetljivijih kategorija stanovništva-žena, dece, školske dece i omladine, zahteva dosledno sprovođenje mera utvrđenih Uredbom o nacionalnom programu zdravstvene zaštite žena, dece, školske dece i studenata i Programa koji je sastavni deo Uredbe.
- Demografska situacija je zabrinjavajuća što zahteva sveobuhvatno sagledavanje problema s obzirom na kompleksnu osnovu reproduktivnog ponašanja u savremenom društvu.
- Primarna zdravstvena zaštita težište svojih aktivnosti mora staviti na mere promocije zdravlja i prevencije bolesti, a reorganizacijom postojećih službi preusmeriti se ka porodici i instituciji porodičnog lekara, uključujući u taj sistem i privatnu lekarsku praksu.